

EURÓPAI INTEGRÁCIÓS ALAP



A projekt az Európai Unió Európai Integrációs  
Alapjának támogatásával valósul meg.



# **A migrációs statisztika fejlesztésének lehetőségei**

## **Megvalósíthatósági tanulmány**

**Összeállította**

**Tóth Pál Péter**

Készült a „*A migrációs statisztika fejlesztésének lehetőségei*” c. projekt (EIA/2010/3.2.1.1.) keretében. A zórójelentés Dickmann Ádám, Habolicsekné Richter Mária, Hagymásy Tünde, Halmi Erzsébet, Gödri Irén, dr. Pákozdi Ildikó, Sárosi Annamária, Székács Tamás, Tajti Zoltán, Tóth Pál Péter, Urbán Ferenc szakaanyagainak felhasználásával készült.

Budapest, 2012. június 30.

# Tartalom

<b>Bevezetés .....</b>	<b>4</b>
<b>1. A projekt célkitűzése .....</b>	<b>7</b>
<b>2. A migrációs statisztika és a minőség fogalma .....</b>	<b>9</b>
<b>3. A vizsgálat során alkalmazott módszerek .....</b>	<b>12</b>
<b>4. A kutatási terv megvalósítása.....</b>	<b>14</b>
<b>5. A migráció főbb statisztikai mutatóinak alakulása 2010-2011 között.....</b>	<b>16</b>
<b>6. A migrációs statisztika szempontjából központi szerepet ellátó intézmények .....</b>	<b>18</b>
6.1 <i>Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal .....</i>	<i>18</i>
6.2 <i>Központi Statisztikai Hivatal.....</i>	<i>25</i>
<b>7. Migránsokkal is foglalkozó, adatokat képző központi funkciókat ellátó hivatalok.....</b>	<b>30</b>
7.1. <i>Országos Egészségbiztosítási Pénztár .....</i>	<i>30</i>
7.2. <i>Az Emberi Erőforrások Minisztériuma: a közoktatás, a szakképzés és a felsőoktatás migrációs jellegű adatai .....</i>	<i>37</i>
7.2.1. <i>A külföldi gyermekekre, tanulókra, hallgatókra vonatkozó mutatók alakulása ...</i>	<i>49</i>
7.3. <i>Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság .....</i>	<i>51</i>
7.4. <i>Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat .....</i>	<i>60</i>
7.4.1. <i>A jogszabályok és az adatgyűjtés összhangjának megállapítása, az adatképződés útvonalának, problémáinak bemutatása .....</i>	<i>66</i>
7.4.2. <i>A Nemzeti Munkaügyi Hivatal nyilvántartásának adatai .....</i>	<i>70</i>
8.1. <i>A 862/2007 EK rendelet bemutatása.....</i>	<i>72</i>
8.2. <i>A 2012. április 25-26-a között Luxembourgban megtartott migrációs statisztikai munkacsoport-ülés tapasztalatai .....</i>	<i>79</i>
9.1. <i>Az adatgyűjtés minősége – problémák, hiányosságok .....</i>	<i>82</i>
9.2. <i>Az adatgyűjtési gyakorlat áttekintése és értékelése a hazai migrációs statisztika adatforrásai esetében .....</i>	<i>84</i>
9.2.1. <i>Migrációs adatok a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal adatgyűjtésében ..</i>	<i>85</i>
9.2.2. <i>Migrációs adatok a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatgyűjtésében .....</i>	<i>88</i>
9.2.3. <i>Migrációs adatok az Országos Egészségbiztosítási Pénztár adatgyűjtésében .....</i>	<i>90</i>
9.2.4. <i>Migrációs adatok az Emberi Erőforrások Minisztériuma (korábban a Nemzeti Erőforrás Minisztérium) adatgyűjtésében .....</i>	<i>91</i>
9.2.5. <i>Migrációs adatok az Központi statisztikai Hivatal adatgyűjtésében.....</i>	<i>92</i>
<b>10. A migrációs statisztika fejlesztésének lehetősége .....</b>	<b>96</b>
10.1 <i>A migrációs statisztika fejlesztésének indokoltsága .....</i>	<i>96</i>
10.2 <i>Egységes migrációs adatbázis létrehozása .....</i>	<i>98</i>
10.1. <i>A fejlesztés lehetőségei a jelenlegi jogszabályi környezet változtatása nélkül.....</i>	<i>101</i>
10.2. <i>A fejlesztés lehetőségei a jelenlegi jogszabályi környezet megváltoztatásával.....</i>	<i>108</i>

<b>Mellékletek .....</b>	<b>114</b>
<i>1. melléklet .....</i>	<i>114</i>
<i>2. melléklet .....</i>	<i>115</i>
<i>3. melléklet .....</i>	<i>116</i>
<i>4. melléklet .....</i>	<i>121</i>
<i>5. melléklet .....</i>	<i>123</i>
<i>6. melléklet .....</i>	<i>124</i>
<i>7. melléklet .....</i>	<i>126</i>
<i>8. melléklet .....</i>	<i>127</i>
<i>9. mellékletet.....</i>	<i>129</i>
<i>10. melléklet .....</i>	<i>131</i>
<i>11. melléklet .....</i>	<i>133</i>
<i>12. melléklet .....</i>	<i>138</i>

## Bevezetés

Természetesnek vesszük, hogy megszámlálják bennünket s azt is, hogy különböző szempontoknak alárendelve táblázatok adataivá válunk. Ez azonban nem jelenti azt, hogy készséges adatszolgáltatók is vagyunk, valami ellenérzésünk van ugyanis azzal, ha számba-, vagy nyilvántartásba vesznek bennünket. Azt, hogy mindebből mennyi írható az ember rejtőzködő természete, vagy – különösen tájainkon – mennyi a történelmi tapasztalatok által kiépített rossz, vagy védekező beidegződés számlájára, nem firtatjuk. Az viszont tény, hogy igen csak a távoli múltba kellene visszamennünk, ha arra szeretnénk választ kapni, hogy mikor történt meg először, amikor valamit nemcsak számokkal fejezett már ki az ember, hanem a különböző dolgokat számoszlopokba is rendezve kívánt valamiről többet, pontosabban mondani, megtudni.

A vándormozgalomban részt vevőkkel kapcsolatos ügyintézés, illetve a migrációs folyamatok vizsgálata során is adatokat képezünk, s majd az ügyek intézése során ezeket az adatokat használjuk. A migrációs folyamatokat – legyen az bevándorlás, kivándorlás, legális vagy illegális, s vonatkozzon a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező uniós, EGT vagy a harmadik országbeli állampolgárok engedélyhez kötött beutazására és tartózkodására, illetve függetlenül attól, hogy a vándorló rövid távú, vagy ezzel ellentétben hosszú távú tartózkodásra jogosító okmány birtokában tartózkodik e az országban – lehet önmagában vizsgálni, de nem érdemes. Nem, mert a társadalom élettevékenységének nincs olyan területe, amelyre, bármilyen célból hagyta is el saját országát és bármilyen céllal érkezett is másik országba – direkt vagy indirekt formában – a migráns léte ne lenne hatással.

A társadalom mélyrétegeiben az egyén, s annak kisebb, nagyobb csoportjainak mozgása szoros összefüggést mutat az adott nép kialakulásával. Jelentős leegyszerűsítéssel ugyanis azt a hosszú időszakot, melynek során – a csoportképződés kezdeti szakaszának szerves folytatásaként – egy nép kialakulás „lezajlott” egy kettős, egymásba kapcsolódó, egymást feltételező folyamat demográfiai eseményei határozták meg. E folyamat egyik „elem”-ét azok alkotják, akiknek létszámgyarapodását – az *endogén népességfejlődés* keretében – az etnikailag már egységes csoport (nép) tagjainak természetes szaporodása határozza meg.<sup>1</sup> E folyamat

---

<sup>1</sup> Az alapján, hogy a létszámnövekedést alapvetően mi határozza meg a népességfejlődés három típusát különböztethetjük meg. Ha a létszámnövekedést döntően és meghatározó módon a saját csoporthoz tartozók természetes szaporodása határozza meg *endogén népességfejlődésről* beszélünk. Ezt a *természetes népességfejlődés* folyamataiban abban az esetben váltják fel, ha az endogén népességfejlődés útján járó nép természetes szaporodását a hozzájuk kapcsolódók, és azok leszármazottjainak termékenysége egészíti ki. A harmadik típust *szerves népességfejlődésnek* nevezzük. Ez esetben a népesség lélekszámának növekedését a saját nép természetes szaporodása, az ugyanazon a területen velük együtt élő más nép(ek) adott néphez asszimilálódott tagjainak és azok leszármazottjainak, valamint a bevándorlók és azok leszármazottjaiknak termékenysége *együttesen* biztosít

keretben alakult, formálódott az adott nép demográfiai magatartásának alapvető meghatározottsága s ennek alárendelve száma, nem- és korszerinti összetétele. A folyamat másik „elem” az endogén népességfejlődést befolyásoló, különböző formában megnyilvánuló ún. „külső” tényező, amely az etnikailag már egységes nép termékenységének és a halandóságának együttes eredményét az adott néphez csatlakozott idegen elemek számával, termékenységének „eredményével” módosította, egészítette ki. A két „elem” közül egyik sem volt homogén, hiszen kialakulásuk éppen kezdeti heterogenitásukban keresendő. Ennek ellenére a kettő között lényeges különbség van. Az első „elem”-hez tartozók ugyanis –fejlődéstörténetük természetének megfelelően – a mindenkori, s még meglévő heterogenitásuk ellenére homogénebbé és homogénebbé válnak. A másik „elem”-hez tartozók alapvető meghatározottságát viszont heterogenitásuk adja. Mindkét csoportból „kiválhatnak”, de amíg az elsőnél a kiválás a homogenizálódást erősíti, addig a másodiknál annak ellenére, hogy a csoport létszáma csökken, heterogenitása nem változik. Akkor, amikor az együttélés hatására a másik „elem”-hez tartozó személy azonosul az első értékeivel, akkor a saját „elem”-hez való tartozása automatikusan megszűnik. Mindez azt is jelenti, hogy ha más módon és formában is, a csoporthoz tartozók állandó, dinamikus mozgásban vannak. Ennek következtében sem az első, sem a második csoport kiterjedtsége (létszáma) nem állandó, hanem a csoportból való kiválás, illetve a csoportba való bekerülés eredményeképpen, amíg az egyik létszáma nő, addig a másiké csökken. Ez az átalakulás, változás időben sosem egyenletes, hanem a csoport rétegzettségének megfelelően önmagában éppen úgy, mint egymáshoz viszonyítva folyamatosan változó. Egy adott nép demográfiai magatartásának alakulásában tehát a természetes szaporodás mellett a magába „szívott”, befogadott újabb és újabb népelemek, szórványok, néptöredékek tagjai és azok szaporulatai is – kiegészítő, népességpótló szerepük következtében – fontos szerepet játszanak.

Hosszú idő telt el azóta, amikor az ember helyváltoztatását alapvetően az adott közösség megmaradásának, megélhetésének kényszere, illetve a katasztrófák miatti menekülése határozta meg. Ennek ellenére okkal és joggal állítható, hogy a vándorlásban már a kezdeti időszakban nem elhanyagolható szerepet játszott a megismerés szükséglete, és az ember hódító vágya. Többek között az ezek hatására is kialakult, folyamatosnak tekinthető mozgás következtében különböző népek csoportjai kapcsolatba kerültek egymással. Az egymással való érintkezés pedig, a különböző népelemek egyesülését, a szórványosodott részek más népekkel való kapcsolatba

---

ja. A típusok között hierarchikus alá- és fölérendeltség nincs, s attól függetlenül, hogy önmagukban ritkán fordulnak elő egymás mellett, egymástól függetlenül léteznek. Az egyes típusok tartalmi meghatározottságából következik, hogy önállóan, még ha ideiglenesen és átmenetileg is csak az endogén létezik illetve, hogy a másik két típus az endogén népességfejlődés folyamatainak megvalósulása nélkül nem jöhet létre.

kerülését tette lehetővé. A vándorlás eredményeként létrejött kölcsönhatás mértéke viszont nemcsak az adott nép létszámát, kor-, nem-, foglalkozás-, vallás- és iskolai végzettség szerinti tagozódását befolyásolja, hanem hatása a társadalmi, a gazdasági, a kulturális, a politikai stb. élet különböző területeire is kiterjedt.

A népességfejlődés kezdetén a többtől elkülönülő csoport kialakulásában s létszámának gyarapodásában az újabb, a kisebb-nagyobb létszámú szórványok csatlakozásának jelentősebb szerepéhez nem fér kétség. Az etnikailag egységes nép kialakulásának, megjelenésének azonban elengedhetetlen feltétele, hogy a létszámnövekedést már ne az idegenek csoportba kerülése, hanem a csoport tagjainak termékenysége határozza meg. Az etnikailag egységes nép létrejöttéhez tehát arra volt szükség, hogy a népesedési folyamatokban már a „keverék nép” és a hozzájuk asszimilálódók, beléjük olvadók száma és termékenysége által meghatározott létszámnövekedés legyen a döntő. Az új etnikai egység azonban a maga természetességéből fakadóan másságában is magán viselte, viseli kialakulásának jellegzetességeit, az addigi népességfejlődés meghatározottságát. A későbbiek során pedig, minden nép addig a mértékig, amíg saját etnikai egységét, különállását a másokkal történő összekeveredés nem veszélyezteti – igaz különböző formában és módon – más népek elemeit is magába fogadja. Abban az esetben pedig, amikor bizonyos okok következtében önmagát „feladva” más népek elemeit olyan mértékben foglalja már magában, hogy annak hatására maga is mássá válik s megszűnik az lenni, ami lényegi meghatározottságát tekintve addig volt.

Egy nép „eltűnése”, etnikai egységének megszűnése – éppen úgy, mint „megjelenése” – hosszú folyamat eredménye. Nem is beszélve arról, hogy amikor egy népet egy másik felvált a beolvadt nép nem „szűnik” meg automatikusan, hanem egyedeiben – előbb kisebb-nagyobb csoportjaiban, majd mind inkább szórványosodva – még hosszú időn keresztül jelen van, tovább „él” az őt felváltó, kiszorító népben.

## 1. A projekt célkitűzése

A harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó hazai statisztikai információk töredékessége mind a célcsoportot érintő, mind az általános migrációs-politikai döntéseket korlátozza. Ez is közrejátszott abban, hogy a projekt fő célkitűzése a hazai migrációs statisztikai rendszerben rejlő ki nem használt lehetőségek feltárása volt, amelyeket a 862/2007/EK rendelethez kapcsolódó jogszabályok a harmadik országok állampolgáira vonatkozóan biztosítanak. Vizsgáltuk a gyűjtött és a feldolgozott adatok közti diszkrépanciát, és javaslatot tettünk a nyilvántartások tartalmának szükség szerű pontosítására. A kutatás – érdekelté téve a megvalósításában érintett, migrációs adatokat gyűjtő szervezeteket – reményeink szerint előfeltétele lesz egy integrált migrációs statisztikai rendszer kialakításának is, amely a hivatali ügyintézés szükségleteinek kielégítése mellett a bevándorlókkal kapcsolatos megalapozott politikai és társadalmi döntéseket szolgálni fogja.

A projekt közvetlen célcsoportját a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH), a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatalának (KEK KH), a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), az Emberi Erőforrás Minisztérium (EMMI), a Nemzeti Adó és Vámhivatal (NAV), a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ), az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP), az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság (ONYF), vagyis azok az állami szervek alkották, amelyek nyilvántartásában a harmadik országbeli állampolgárok adatai szerepelnek. A harmadik országok állampolgárainak bevándorlása és integrációja a bevándorlás által érintett számos hatóságnak és államigazgatási szervnek állandó napi munkájának részét képezi, vagy az ezekkel kapcsolatos adatokat használják. A projekt közvetett célcsoportját a harmadik országok huzamosabban itt tartózkodó állampolgárai alkotják.

A vizsgálat keretében célul tűztük ki:

1. egyrészt azoknak a ki- és fel nem használt lehetőségek feltárását, amelyeket az Európai Parlament és a Tanács 2007. július 11-én kiadott 862/2007/EK számú rendeletének (továbbiakban Rendelet) megfelelő jogszabályaink, a harmadik országok állampolgáira vonatkozóan a hazai migrációs statisztikai rendszerben biztosítanak;
2. másrészt pedig, az érintett hivatali szervezetekkel közösen egy integrált migrációs statisztikai rendszer körvonalainak felvázolását.

A fenti célkitűzések megvalósítását:

1. a népesedés-, és migrációs politikai koncepció kialakításának igénye,

2. a bevándorlókra vonatkozó döntések megalapozottabbá válása,
3. a migránsokkal foglalkozó hivatalok tevékenységének szakszerűbbé válása,
4. a migránsokkal kapcsolatos illetve a rájuk vonatkozó ismeretek kiegészítése,
5. a szaktudományos kutatás igényeinek pontosabb figyelembe vétele

tette szükségessé.

A projekt célcsoportját tehát a harmadik országbeli külföldi állampolgárok alkották, akik egy bizonyos státusszal léptek be az ország területére, amely - a tartózkodás idejétől és céljától – függően megváltozhat. A státusz követése fontos része a migrációs statisztikának. A jelen projektben résztvevő összes hatóság kezeli az országban tartózkodó külföldi állampolgárok adatait. A harmadik országbeli külföldi állampolgár először a vízum, majd tartózkodási engedélyek, nyilvántartásában jelenik meg, majd huzamosabb tartózkodás esetén a letelepedési engedélyek nyilvántartásában fog szerepelni. Ezeknek a nyilvántartásoknak adatgazdája a BÁH. Ezzel párhuzamosan, ha a külföldi állampolgár munkavégzési céllal érkezik az országba, bekerül a NFSZ munkavállalási engedéllyel rendelkezők nyilvántartásába, valamint, mint járulékfizető az OEP TAJ nyilvántartásába is. A külföldi személyi jövedelemadó fizetése esetén megjelenik a NAV SZJA nyilvántartási rendszerébe is. A tanulási céllal érkező külföldi állampolgár az EMMI oktatási nyilvántartási rendszerébe is megjelenik. A nyugdíj ellátásban részesülő külföldi állampolgár, az ONYF rendszerébe is bekerül. Abban az esetben pedig, ha a külföldi, ha magyar állampolgárságot szerez, akkor a KEK KH személyiadat- és lakcímnyilvántartásba kerül.



## 2. A migrációs statisztika és a minőség fogalma

Vizsgálódásainkban a különböző országos hatáskörű hivatalokban folyó migrációs statisztika fejlesztésének lehetőségeit a migrációs statisztika minőségének javításaként értelmeztük, így a fejlesztési lehetőségeket a minőségbiztosítás fogalmi rendszerének segítségével közelítettük meg. A statisztikában használt minőség fogalma nem sokban tér el az általánosan használt minőség fogalmától, így a migrációs statisztikának is elsődleges célja, hogy megfeleljen a vele szemben támasztott elvárásoknak.<sup>2</sup>

A statisztikai minőség, pontosabban a statisztikai minőségbiztosítás az Európai Statisztikai Rendszeren (a továbbiakban: ESR) belül is a statisztikakészítés aktuális kérdéseinek egyike. Az ESR-en belül a statisztikai minőséget a következő fogalomgyűttesek határozzák meg:

- az *összehasonlíthatóság*, azaz a statisztikai adatok hosszabb időtávon belül, vagy régiók szerint egymással összehasonlíthatóak legyenek;
- a *koherencia*, azaz a különböző forrásokból vagy különböző célokból előállított statisztikák kombinálhatóak legyenek egymással;
- a *hozzáférhetőség* tekintetében fontos, hogy a statisztika felhasználói lehetőleg egyszerűen és több csatornán keresztül is el tudják érni a keresett statisztikát;
- az érthetőség növelése érdekében pedig célszerű a közölt statisztikai adatokat leíró adatbázist, vagyis a metaadatokat tartalmazó adatbázist is könnyen hozzáférhetően közzétenni a felhasználók számára.
- A minőség további fontos összetevője még az *időbeli pontosság* és az *időszersűség*, azaz az adatot az előre bejelentett időpontban kell közölni, illetve ismertnek kell lenni a referencia időszak (az az időszak, amire az adat vonatkozik) és az adatok közlésének időpontja között eltelt időszaknak.

A nyilvántartások és a statisztikai rendszerek fejlesztése tekintetében a minőségbiztosítás mutatói közül kiemelkedő szereppel a *relevancia* és a *pontosság* bír. Vagyis az, hogy a rendelkezésre álló statisztikai adatok kielégítik-e a felhasználói igényeket, illetve, hogy a statisztikai munkafolyamat során - a statisztikai koncepcióalkotástól a statisztikák publikálásig terjedő időszak alatt – mennyi hiba keletkezett.<sup>3</sup>

---

<sup>2</sup> „A minőség nem más, mint a szolgáltatás, illetve termék azon tulajdonsága, illetve jellegzetessége, hogy milyen mértékben felel meg a megrendelő, a felhasználó deklarált vagy feltételezett elvárásainak.” ISO 8402-1986, 3.1. Forrás: [http://www.itb.hu/ajanlasok/a9/html/a9\\_2.htm](http://www.itb.hu/ajanlasok/a9/html/a9_2.htm)

<sup>3</sup> Lásd: Szép Katalin: A statisztika változó szerepe, változó minőségi igények: [http://elib.kkf.hu/okt\\_publ/tek\\_2007\\_01.pdf](http://elib.kkf.hu/okt_publ/tek_2007_01.pdf)

Miért állítjuk, hogy a minőségbiztosítás fentiekben ismertetett mutatói a statisztikai rendszerek fejlesztése területén kiemelt jelentőséggel bírnak? A releváns statisztikakészítést a felhasználói igények folyamatos változása, valamint az aktuális hazai és nemzetközi események befolyásolják. Ezek hatására például a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2001. évi XXXIX. törvényt két jogszabály váltotta fel<sup>4</sup>, amelyek különbséget tesznek a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek és a harmadik ország állampolgárai között.

A releváns statisztika készítésével kapcsolatosan az is elmondható, hogy a harmadik országok állampolgáraival kapcsolatos adatigény jelentősen meghaladja a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkezők iránti érdeklődést. A pályázat kiírói tehát helyesen döntöttek, amikor a migrációs statisztika fejlesztésének lehetőségét elsősorban a harmadik országbeli állampolgárok statisztikai nyilvántartásainak javításában, fejlesztésében ragadták meg. Az ezen a területen megnövekedett adatigények miatt kiváltképp fontos, hogy a szolgáltatott statisztikai adatok pontosak legyenek, azaz, hogy a

- nyilvántartások pontosan és megbízhatóan működjenek,
- a nyilvántartásokból a statisztikai adatokhoz való hozzáférés biztosított legyen és megbízhatóan történjen, illetve hogy
- a statisztikai adat pedig gyorsan elérhető legyen.

Nem szabad azonban az ESR azon előírásáról sem elfelejtkezni, hogy a statisztikai adat generálása nem okozhat az elvárhatónál nagyobb leterheltséget a statisztika készítőinek.<sup>5</sup> A fejlesztése során nem elhanyagolható szempont az sem, hogy akár kormányzati oldalról, akár szervezetektől vagy magánszemélyek felől fogalmazódik meg statisztikai igény az előállított statisztika releváns legyen és a felhasználói igényeknek megfeleljen. Mindezek mellett elengedhetetlen feltétel az is, hogy az elkészített statisztikák hozzáférhetőek legyenek, mely követelménynek leginkább az elkészült statisztikák interneten történő publikálása tesz eleget.

A bevezetőben megfogalmazott gondolatokból úgy véljük egyértelműen kitűnik, hogy a migrációs statisztika jelentőségét, - első látásra bármilyen távolinak is tűnik - mindenekelőtt népesedéspolitikai, illetve ennek alárendelt migrációs politikai szempontból közelítjük meg. A migráns „jelenléte”, szerepe, hatása a társadalmi, a gazdasági, a politikai, a kulturális és a tudományos élet területein éppen úgy kimutatható, mint a kibocsátó és a befogadó ország népességfejlődésében, s ennek alárendelve az összlakosság számának, kor-, nem szerinti összetételének alakulásában. Esetünkben, a Kárpát-medencei magyar népességfejlődés alakulása

---

<sup>4</sup> A korábban már említett Harmtv. és Szmtv.

<sup>5</sup> Elvárható leterheltség alatt azt értjük, hogy a munkatehernek nem szabad nagyobbak lennie, mint a kész statisztikából származó várható haszon.

szempontjából, mivel a bennünket érintő migrációs folyamatokban továbbra is a magyarok Magyarországra vándorlása a meghatározó a kibocsátó országokban lejátszódó népességfejlődési folyamatokat sem hagyhatjuk figyelmen kívül. Éppen ezért egy olyan átfogó és összefüggő keret kialakítását, amely zökkenőmentesebbé teszi a migrációra (és ezen belül a menekültügyre) vonatkozó statisztikák cseréjét, nemcsak a bevándorlókkal összefüggő ismeretek, a velük kapcsolatos, vagy a rájuk vonatkozó megalapozottabb döntések, a velük foglalkozó elemzések teszik szükségessé, hanem a befogadó és a kibocsátó társadalom mindennapi élettevékenysége, s annak jövőbeli alakulása is. Abban az esetben ugyanis, ha a menekültügyvel és a migrációval kapcsolatban, a jelenleginél teljesebb, összehasonlíthatóbb, jobb és pontosabb statisztikákkal rendelkeznénk, akkor nemcsak a bevándorlókról, a migrációs folyamatokról tudnánk többet, hanem önmagunkról is. Mindezek mellett az érintett hivatalok szakszerűbb működése szempontjából sem elhanyagolható jelentőségű a migrációs statisztika fejlesztése.

Azok a változások, amelyek a migrációs folyamatok területén az 1980-as évek végétől napjainkig elértünk egyértelművé teszik, hogy ideje szakítani az eddigi gyakorlattal és kísérletet kell tenni a migrációs folyamatok kibocsátó és befogadó népesség népmozgalmi folyamataira gyakorolt hatásának együttes elemzésére, s ennek megfelelően a rájuk vonatkozó adatok közös, egymásra vonatkoztatott felhasználására.

A projekt céljainak alárendelten a vizsgálat keretében célul tűztük ki:

1. azoknak a ki- és fel nem használt lehetőségek feltárását, amelyeket az Európai Parlament és a Tanács 2007. július 11-én kiadott 862/2007/EK számú (továbbiakban Rendelet) rendeletének megfelelő jogszabályaink, a harmadik országok állampolgáira vonatkozóan a hazai migrációs statisztikai rendszerben biztosítanak; illetve
2. az érintett hivatali szervezetekkel közösen egy integrált migrációs statisztikai rendszer körvonalainak felvázolását vállaltuk.

A fenti célkitűzések megvalósítását tehát:

1. a népesedés-, és migrációspolitikai koncepció kialakításának igénye,
2. a bevándorlókra vonatkozó döntések megalapozottabbá válása,
3. a migránsokkal foglalkozó hivatalok tevékenységének szakszerűbbé válása,
4. a migránsokkal kapcsolatos illetve a rájuk vonatkozó ismeretek kiegészítése, valamint
5. a szaktudományos kutatás igényeinek pontosabb figyelembe vétele tette szükségessé.

### 3. A vizsgálat során alkalmazott módszerek

A fenti célkitűzéseknek alárendelten vizsgálódásaink során napjaink migrációs statisztikai gyakorlatából indultuk ki. Ennek megfelelően éppen úgy nem vizsgáltuk a hazai migrációs statisztika kialakulását, mint ahogyan azt sem, hogy a rendszerváltoztatást követően milyen megfontolás alapján, milyen cél érdekében, és milyen minőségben jelentek meg adatok azokról a külföldi állampolgárokról, akik úti célként – átmenetileg vagy véglegesen – Magyarországot választották. Annak sem néztünk utána, hogy az 1990-es éveket megelőző, egykori, nyilvánosságot nem kapott belügyminiszteri éves beszámolóktól függetlenül a rendszerváltoztatást követően a migránsokat „fogadó” hatóság mikor tett közzé először táblázatba rendezett adatsorokat a hazánkba érkező külföldi állampolgárokról.

A migrációs folyamatok legálissá válását, s ezzel összefüggésben a migrációs statisztika „megjelenését” az ún. szovjetrendszer erodálódása, majd összeomlása tette lehetővé hazánkban. Esetünkben a létező migrációs folyamatok tagadását oldotta a romániai magyarok a rendszerváltoztatást megelőző útnak indulása, és a kelet-németek „letáborozása”. Némi túlzással azt mondhatjuk, hogy az 1990 utáni migrációs politikai elvek megfogalmazásához, a jogi keretek kialakításához, valamint a többé-kevésbé kiépített rendszer gyakorlati működtetéséhez a fenti folyamatok, illetve 1990-et követően a dél-szláv háború menekültjeinek kihívása, s bizonyos összefüggésekben kényszere nyomta rá a bélyegét. De nem feledkezhetünk meg azokról a hivatalnokokról, vagy azok többségéről sem, akik röviddel ezt megelőzően hivatalból még valami egészen másban voltak érdekeltek, s egyszeriben csak a legális, és a „szabad” mozgás változó, alakuló jogszabályai szerint kellett cselekedniük. Mindezek, - a tapasztalatlanságot is beleértve - nem elhanyagolható szerepet játszottak a döntéshozatal folyamatának kialakításában, a technikai feltételek megteremtésében, az ideérkezők adatainak rögzítésében, rendszerezésében, ilyen vagy olyan formában történő megjelenítésében, nyilvánosságra hozásában. Ezeknek a folyamatoknak az alakulásában, alakításában, ha meghatározó szerepet nem is játszottak, játszhattak, de jelen volt azoknak a kutatóknak a törekvése is, akik az 1980-as évek végén a hivatalosan még nem létező migrációs folyamatok vizsgálatát megkezdték.

A kutatás sikeres megvalósítása érdekében célul tűztük ki, hogy a migrációs folyamatokkal közvetlenül érintett hivatali szervezetek – a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH), a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ), a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (KEK KH), a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), a Nem-

zeti Adó- és Vámhivatal (NAV), Nemzeti Erőforrás Minisztérium (NEFMI), az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP), az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság (ONYF) – egy-egy szakértője is részt vegyen a vizsgálatban. Ezt azonban csak részben sikerült megvalósítanunk, ugyanis egyéb elfoglaltságra hivatkozva a KEK KH és a NAV nem vett részt a vizsgálatban. (Abban az esetben azonban, ha a projekt eredményei alapján egy az integrált migrációs statisztikai rendszer kialakítása lesz a feladat, akkor a most távolmaradt hivatalok szakértőinek részvételére is szükség van.)

A migrációs folyamatokkal közvetlenül érintett hivatali szervezetek bevonását az motiválta, hogy a jelenlegi jogszabályok által lehetővé tett adatgyűjtésben rejlő ki- és fel nem használt lehetőségeket ők ismerik a legjobban, s így ezek feltárása részvételükkel lehet a legeredményesebb. Feltételezésünket az elvégzett munka azonban csak részben igazolta. A vizsgálódást nem akadályozta, de az egyes részanyagok elkészítése során nem lehetett nem tudomásul venni a kutatói és a tisztviselői jogállásból fakadó eltérő megközelítési módokat és korlátokat. A munka során szembesültünk ugyanis azzal a közismert ténnyel, hogy a bürokratikus szervezet természetéből fakadóan spontán és tudatos (ön)érdekérvényesítő funkciójával rendelkezik.

Nem számoltunk a vizsgálatban részt vevő szakértők korlátozott szabadságfokával, a szervezet struktúrájában és hierarchiájában elfoglalt helyével, a hivatali fegyelem automatizmusával. (E munka folytatásakor ezeket a tapasztalatokat szükségesnek tartjuk figyelembe venni, mert ebben a keretben ennek tudomásul vétele nélkül csak korlátozott ismeretekhez lehet csak jutni!)

A feltáró munka során, a szakértői tudás és ismeret széles körű felhasználása mellett döntően dokumentum elemzést végeztünk. Terveink szerint a migrációs nyilvántartások, adatbázisok értékelésekor, valamint az adatképzés, -rögzítés és -feldolgozás „útvonalának” megismerése során az érintett intézményekben (BÁH, NFSZ, KEK KH, KSH, NAV, EMMI, OEP, ONYF) a résztvevő-megfigyelés módszerét kívántuk alkalmazni. Erről azonban az engedélyeztetés bonyolultsága, az idő rövidegsége és kutatóhiány következtében le kellett mondani. Emellett kapacitás hiányában lemondtunk arról is, hogy interjút készítsünk azokkal a személyekkel, akik a migrációs statisztikák létrehozása területén az egyes hivatalokban kulcsszerepet töltenek be.

A projekt keretében elvégzendő feladatokat munkaértekezleteken közösen beszéltük meg, a munkát az elfogadott tervnek megfelelően végeztük, az elkészített résztanulmányokat szintén munkaértekezlet keretében vitattuk meg. Az elemzések véglegesítése pedig a vitában megfogalmazott észrevételek figyelembevételével történt.

## 4. A kutatási terv megvalósítása

*A migrációs statisztika fejlesztésének lehetőségei* című projekt eredményessége szempontjából a hatályos jogszabályi környezetnek döntő jelentősége van, hiszen jogszabályok határozzák meg a külföldi állampolgárok magyarországi be-, és kivándorlását, foglalkoztatásának lehetőségeit, típusait, egészségügyi ellátását, illetve kijelölik azokat a hivatalokat, szervezeteket, amelyek a különböző eljárásokban hatáskörrel rendelkeznek. Ezzel együtt a jogszabály adta lehetőségek mentén írható le az a fogalomrendszer – s ezzel együtt válik lehetővé a más nyilvántartásokkal való összehasonlítás –, amely az egyes hivataloknál lévő nyilvántartás adatainak vázát adja.

Vizsgálódásaink egyértelművé tették, hogy az érintett hivatali szervezetek integrált migrációs statisztikai rendszerének kialakításakor elengedhetetlen a jogszabályok adott szintű tárgyalása, mert a jogszabályi környezethez a migrációs statisztika fejlesztésének lehetőségei, a különböző opciók rendkívül szorosan kötődnek. Természetesen itt nem mindig olyan jogszabályi kapcsolódásról van szó, amely a módosítás lehetőségét vetíti előre. Jelen esetben azonban számos olyan szabályozási jellegzetességek vannak, amely a nyilvántartások speciális helyzetét és adatainak sajátosságait meghatározzák. Ez a speciális helyzet pedig, jelentős hatással van a fejlesztés lehetőségeire.

A különféle ügytípusokra, illetve az egyes engedélytípusokhoz tartozó engedélyek kérelmezéséhez szükséges nyomtatványokat jogszabály tartalmazzák. Ez azt (is) jelenti, hogy jogszabály által pontosan meghatározott azoknak a feladatoknak és az azokhoz kapcsolódó adatok köre, amelyeket a harmadik országbeli állampolgárokról (vagy az őket foglalkoztatni kívánó gazdálkodó szervezetekről) az érintett szakhatóság, hivatal megkérdez és nyilvántart. A jogszabályi környezet tehát a statisztika számára elérhető adatok körét is pontosan behatárolja. Az így előírt és felvett adatok adatbázisban rögzíthetők, vagyis nincs informatikai akadály annak, hogy a kért adatokat le lehessen rögzíteni. A jogszabályok tehát pontosan meghatározzák azoknak az adatoknak a körét, amelyet a különböző ügyek, vagy bejelentések kapcsán a kérelemhez, bejelentéshez szükséges adatlapon szerepeltetni kell.

Összességében elmondható: kormányrendeleteknek, jogszabályi előírásoknak megfelelően, s az azokban meghatározottaknak megfelelően történik a különféle engedélyek kiadásának de a jogszabályok határozzák meg az egyes ügyekben használható űrlapok tartalmát, valamint azt is, hogy a kitöltött űrlapokat a kérelmezőnek hová kell benyújtania. Az egyes hivataloknál a migránsokkal kapcsolatban nyilvántartott adatoknak pedig, teljes mértékben

meg kell felelni a jogszabályban foglaltaknak, és természetesen törvényi szabályozás határozza azt is meg, hogy az adatokhoz kik és milyen célból férhetnek hozzá. Az érintett hivatalok munkatársainak pedig, szintén a jogszabályoknak megfelelően kell eljárniuk, s az adatokat is ezeknek megfelelően kell nyilvántartaniuk. Összefoglalva: adatgyűjtés folyamata, a gyűjthető adatok köre, azoknak rögzítése és tárolása s egyben az adatképződés útvonala jogszabályok által meghatározott, s azoktól eltérni nem lehet.

A vállalt, pontosabban a pályázatban megfogalmazott feladatok megvalósítására fél év állt rendelkezésre, ezért a 2012. január 6-án tartott első munkaértekezleten a benyújtott és elfogadott kutatási tervnek megfelelően megtárgyaltuk és elfogadtuk a feldolgozásra kerülő témakörök listáját (1. melléklet). S egyben elfogadtuk a tervezett tevékenység ütemtervét is (2. melléklet). A vizsgálat során ettől csak két esetben tértünk el. Az egyik eltérés abból adódott, hogy az ütemterv elfogadásakor még nem volt ismert, hogy a KEK KH és a NAV képviselője nem fog részt venni a munkában, így a későbbiekben e két hivatal migrációs statisztikájával kapcsolatos vizsgálódásokról el kellett tekintenünk. Pontosabban a KSH „szemszögéből” elemeztük a KEK KH személyiadat- és lakcímnnyilvántartásának migrációs adatgyűjtését.<sup>6</sup> Természetesen fontos lett volna, ha egy belső szakértő, a KEK KH képviselőjének ezzel kapcsolatos gondolatmenetét is megismerhettük volna. A NAV esetében azonban hasonló elemzés nem készült, így a zárótanulmányban az e területet érintő migrációs folyamatokkal érintkező feladatokról, a NAV adatgyűjtésével és adathasználatával, s annak minőségével összefüggő kérdésekről csupán érintőlegesen esik szó.

A KEK KH és a NAV távolmaradása azzal is járt, hogy a projekt keretében két munkaanyaggal kevesebb készült el s a tervezett tíz munkaértekezlet helyett nyolcat tartottunk. Emellett – idő és kutatási kapacitás hiányában –, mint arról a fentiekben már szóltunk nem tudtuk megvalósítani azt az elképzelésünket, hogy résztvevő megfigyelőként nyomon kísérjük az adatképzés, -rögzítés és -feldolgozás „útvonalát”.

---

<sup>6</sup> Sárosi Annamária: A KEK KH személyiadat- és lakcímnnyilvántartásának bemutatása a migrációs statisztika szemszögéből (KSH NKI könyvtár, kézirat, 22. o.)

## 5. A migráció főbb statisztikai mutatóinak alakulása 2010-2011

### között

A tartózkodási engedély iránti kérelmek száma – beleértve a hosszabbítás iránti kérelmeket is – 2011-ben 2010-el összehasonlítva 9%-os csökkenést mutat. Míg 2010. évben 37 032 fő folyamodott tartózkodási engedélyért, addig 2011-ben 33 465 fő. Legnagyobb arányban hosszabb ideje változatlanul kínai (5 945), ukrán (4 170) és szerb (2 268) állampolgárok folyamodtak tartózkodási engedélyért 2011-ben az EK letelepedési engedély kérelmek vonatkozásában enyhe (8%-ot alig meghaladó) csökkenés mutatkozik az előző év megfelelő időszakával összehasonlítva. Kevesen folyamodnak ilyen típusú engedély iránt, mert megszerzéséhez öt év jogszerű tartózkodás szükséges. (2010-ben 99 fő kérelmezett EK letelepedési engedélyt, míg 2011-ben 91 fő.) A kérelmezők mintegy fele-harmada mindkét évben kínai állampolgár volt. Az EK letelepedési engedélyt kérelmezők főbb állampolgárság szerinti körében továbbra is nagy arányban találhatók ázsiai (kínai, vietnámi, illetve mongol)származású személyek, arányuk mindkét évben mintegy 70%-ot tett ki. Ez nem ellentétes azzal a megállapítással sem, hogy ők elsősorban transznacionális migránsoknak tekinthetők. Kapcsolatuk a származási országgal a legtöbb esetben szoros, de tartósan Magyarországon kívánnak élni.

A nemzeti letelepedési engedélyeket tekintve több mint 3%-os csökkenés mutatható ki (2010: 1 952 fő kérelmező, 2011: 1 889 fő kérelmező). Ezért továbbra is a szomszédos országok állampolgárai folyamodnak (ukrán: 559 fő, szerb: 259 fő), akik a kérelmezői kör körülbelül felét teszik ki, őket a kínai és vietnámi állampolgárságú személyek (kínai: 497 fő, vietnámi: 128 fő) követi a listán.

A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező állampolgárok migrációját vizsgálva elmondható, hogy a regisztrációs igazolást kérelmezők száma enyhe csökkenést mutat, ez számszerűsítve 18 552 főről 18 308 főre történő csökkenést jelent.

Regisztrációs igazolásért a legnagyobb számban román állampolgárok folyamodtak (2010: 8 495 fő, 2011: 8 339 fő), de összességében mindkét évben a román, német, szlovák, osztrák és brit állampolgárok tették ki a kérelmezők több mint 80%-át. A román és szlovák állampolgárságú kérelmezők száma esetében az egyszerűsített honosítási eljárás által biztosított lehetőségek ellenére sem következett be 2010-hez képest érdemi változás 2011-ben. Az állandó tartózkodási kártyát kérelmezők száma 2011-ben közel 22%-al csökkent (2010: 5 741,



2011: 4 479).<sup>7</sup> Az EGT állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagja által kérelmezett tartózkodási kártyák számában nem mutatható ki jelentős változás. Ez azt jelenti, hogy 2010-ben 180 fő kérelmezett EGT állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagjaként engedélyt, míg 2011-ben 170-en kérelmeztek ilyen engedélyt (5,56 %-os csökkenés). Ezzel egy időben 2 203 főről 1 823 főre történő csökkenés következett be a magyar állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagjaként benyújtott engedélyek számában (17, 25%-os csökkenés). A magyar állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagjaként benyújtott kérelmek számában bekövetkező csökkenés okaként szolgálhat a jogszabályi háttér, illetve hatással van rá az egyszerűsített honosítási eljárás is. Összességében elmondható, hogy a 2011. év migrációs folyamataira a nemzetközi tendenciákon túlmutatóan erőteljes hatással volt a hazai jogszabályi környezet változása, valamint az egyszerűsített honosítási eljárás biztosította lehetőség.

---

<sup>7</sup> Állandó tartózkodási kártyát harmadik országbeli állampolgárok is kérelmezhetnek, tartózkodási kártyát viszont csak harmadik országbeli állampolgárok kérhetnek.

## 6. A migrációs statisztika szempontjából központi szerepet ellátó intézmények

Anélkül, hogy az érintett szakigazgatási szervek között rangsort kívánnánk felállítani megállapítható, hogy a külföldiekre vonatkozó adatbázisok között a BÁH nyilvántartásainak megkülönböztetett szerepe van. A BÁH mellett a KSH és a KEK KH bír még általánosabb szereppel, de a migrációs adatok vonatkozásában mindkét hivatal alapvetően BÁH függő.

### 6.1 Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal

A BÁH-nál keletkező adatokkal kapcsolatos adatkezelés szabályait kizárólag a jogszabályi háttér határozza meg. Az idegenrendészet területén a nyilvántartásokban szereplő adatok körét, azok kiadhatóságát és statisztikai célú felhasználásukat is a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény VI. fejezete (a továbbiakban: Szmtv.) valamint a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény X. fejezete (a továbbiakban: Harmtv.) adatkezelési szabályait határozzák meg. Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény pedig keretjogszabályként határozza meg a szakterület adatkezelési előírásait, így a BÁH adatszolgáltatását az előbb említett törvény és az ágazati jogszabályok együttesen hatalmazzák fel.

Az Szmtv. 16. § (2) bekezdése, valamint a Harmtv. 16. §-a alapján a harmadik országbeli állampolgár részére az alábbi típusú tartózkodásra jogosító engedély adható ki:

1. tartózkodási kártya: magyar illetve EGT állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagja igényelhet. Az okmány érvényessége EGT állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagja<sup>8</sup> esetében

---

<sup>8</sup> Szmtv. 2.§ b pontja alapján családtag:

- ba)* az EGT-állampolgár házastársa,
- bb)* a magyar állampolgár házastársa,
- bc)* az EGT-állampolgár vagy házastársa 21. életévet be nem töltött vagy eltartott leszármazója,
- bd)* a magyar állampolgár vagy házastársa 21. életévet be nem töltött vagy eltartott leszármazója,
- be)* - ha e törvény másként nem rendelkezik - az EGT-állampolgár vagy házastársa eltartott felmenője, valamint
- bf)* a magyar állampolgár vagy házastársa felmenője,
- bg)* a kiskorú magyar állampolgár felett szülői felügyeleti joggal rendelkező személy,
- bh)* akinek az eljáró hatóság családtagként való beutazását és tartózkodását engedélyezi,
- bi)* az EGT-állampolgár harmadik országbeli állampolgár élettársa, amennyiben magyar hatóság vagy az Európai Unió más tagállamának hatósága előtt regisztrált élettársi kapcsolatot létesített,
- bj)* a magyar állampolgár harmadik országbeli állampolgár élettársa, amennyiben magyar hatóság vagy az Európai Unió más tagállamának hatósága előtt regisztrált élettársi kapcsolatot létesített;

az EGT állampolgár tartózkodási jogának időtartamához igazodik, de legfeljebb öt év, míg magyar állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagja esetében a tartózkodási kártya érvényességi ideje öt év.

2. állandó tartózkodási kártya: EGT állampolgár és magyar állampolgár harmadik országbeli családtagja öt év jogszerű tartózkodás után állandó tartózkodási kártyára jogosult (az Szmtv. 16. § (2) bekezdése alapján magyar állampolgárok családtagjai kedvezményesen kaphatnak állandó tartózkodási kártyát). A harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtag részére kiadott tartózkodási kártyát a lakóhely szerinti illetékes regionális igazgatóság a feltételek vizsgálata nélkül 10 évente megújítja. EGT állampolgár esetén az állandó tartózkodási kártya határozatlan ideig érvényes.

Harmadik országbeli állampolgárok számára tartózkodásuk jogszerűségének igazolására a Harmtv. 14. §-a, Harmtv. 16. §-a, illetve a Harmtv. IV. fejezete alapján a következő okmánytípusok kerülnek kiállításra:

1. három hónapot meghaladó tartózkodásra jogosító vízumok, a tartózkodási engedély átvételére jogosító vízum, amely egyszeri, tartózkodási engedély átvétele céljából történő beutazásra és legfeljebb harminc napos tartózkodásra jogosít Magyarországon területén, valamint a szezonális munkavállalási vízum, amely egyszeri vagy többszöri beutazásra, de legfeljebb hat hónap időtartamú szezonális munkavállalási célú tartózkodásra jogosít, illetve a nemzeti vízum, amely nemzetközi szerződés alapján többszöri beutazásra és három hónapot meghaladó tartózkodásra jogosít.
2. A Harmtv. 16. §-a alapján harmadik országbeli állampolgár a tartózkodási engedély átvételére jogosító vízumban vagy a nemzeti vízumban meghatározott tartózkodási időtartam lejártá után Magyarországon való jogszerű tartózkodásra tartózkodási engedéllyel jogosult. (A tartózkodási célokat a Harmtv. 19-29. §-ai részletezik.)

A letelepedés különböző típusait a Harmtv. IV. fejezete tárgyalja, e törvény hatálya alapján jelenleg három típusú letelepedési engedély állítható ki a harmadik ország állampolgára részére, ha:

1. ideiglenes letelepedési engedély: az EU más tagállama által a 2003. november 25-ei 2003/109/EK irányelv alapján kiállított huzamos tartózkodói jogállást igazoló

EK tartózkodási engedéllyel rendelkező harmadik országbeli állampolgár részére állítható ki, ha keresőtevékenység folytatása, tanulmányok folytatása vagy szakképzés céljából, vagy egyéb célból kíván Magyarország területén tartózkodni.

2. Nemzeti letelepedési engedélyt az a tartózkodási engedéllyel vagy ideiglenes letelepedési engedéllyel rendelkező harmadik országbeli állampolgár kaphat, aki legalább három éven át jogszerűen és megszakítás nélkül Magyarországon tartózkodott, vagy a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább egy éve - a házastárs kivételével - családtagként vagy eltartott felmenőként családi életközösségben él bevándorolt, letelepedett, illetve menekültként elismert harmadik országbeli állampolgárral, vagy bevándorolt, letelepedett, illetve menekültként elismert harmadik országbeli állampolgár házastársa, feltéve, hogy a házasságot már a kérelem benyújtását megelőzően legalább két éve megkötötték, vagy magyar állampolgár volt, de állampolgársága megszűnt, illetve akinek felmenője magyar állampolgár vagy magyar állampolgár volt.
3. EK letelepedési engedélyt kaphat az a harmadik országbeli állampolgár<sup>9</sup>, aki a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább öt éven át jogszerűen és megszakítás nélkül Magyarország területén tartózkodott, vagy EU kék kártyával rendelkezik, és a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább két évig jogszerűen és megszakítás nélkül Magyarország területén tartózkodott és legalább öt évig jogszerűen és megszakítás nélkül az Európai Unió tagállamainak területén tartózkodott.

A fentiek mellett az országban tartózkodhat az a harmadik országbeli állampolgár, akinek a korábbi jogszabályok, a 1993. évi LXXXVI. törvény alapján kiadott bevándorlási

---

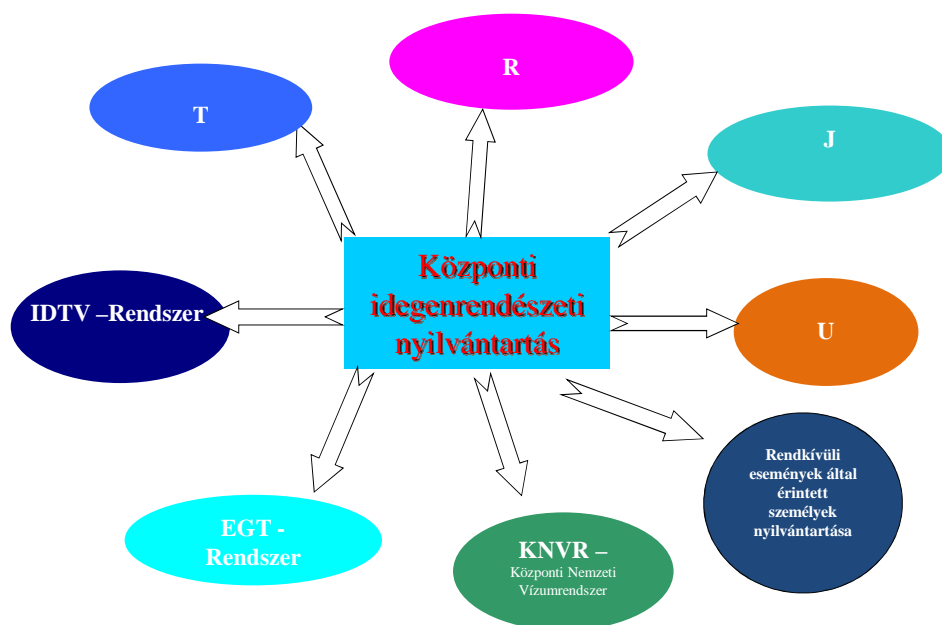
<sup>9</sup> Lásd: Harmtv. 38. §

engedélyének<sup>10</sup>, illetve a 2001. évi XXXIX. törvény alapján kiadott letelepedési engedélynek<sup>11</sup> érvényessége még fennáll.

A harmadik országbeli állampolgár tehát – a fentieket figyelembe véve – különböző összefüggésekben fordulhat engedélyért a BÁH-hoz. Az ügyment során képzett adatok a BÁH idegenrendészeti nyilvántartásának egyikébe kerül, melyek rövid tartalmi leírását a 3. melléklet tartalmazza.

A BÁH keretében létrehozott nyilvántartások egy bonyolult rendszert képeznek, melynek felépítését az 1. ábrán szemléltetjük.

1. ábra A BÁH idegenrendészeti nyilvántartási



<sup>10</sup> „17. § (1) Bevándorlási engedélyt az a külföldi kaphat a) aki beutazásától számítva legalább három éven át megszakítás nélkül jogszerűen Magyarországon tartózkodik;

b) akinek magyarországi lakóhelye és megélhetése biztosított; és

c) akivel szemben az e törvényben meghatározott kizáró ok nem áll fenn.

(2) Az (1) bekezdés a) pontjának alkalmazásában nem minősül megszakításnak az ország évente 45 napra történő elhagyása.

(3) A bevándorlási kérelem érdemi vizsgálat nélkül elutasítható, ha a kérelemből egyértelműen nem tűnik ki az (1) bekezdés a)-b) pontjaiban meghatározott feltételek fennállása.

(4) Az (1) bekezdés a) pontjában meghatározott feltétel alól felmentést kaphat az a külföldi

a) aki bevándorlását családdegysítés céljából családtagként kérelmezi; vagy

b) aki az állampolgárságról szóló törvény rendelkezései szerint magyar állampolgárságát visszahonosítás címén kérelmezhetné.”

<sup>11</sup> Itt jegyezzük meg, hogy a külföldiek magyarországi tartózkodásáról szóló 1982. évi 19. tvr. alapján már 1982-től is létezett letelepedési engedély

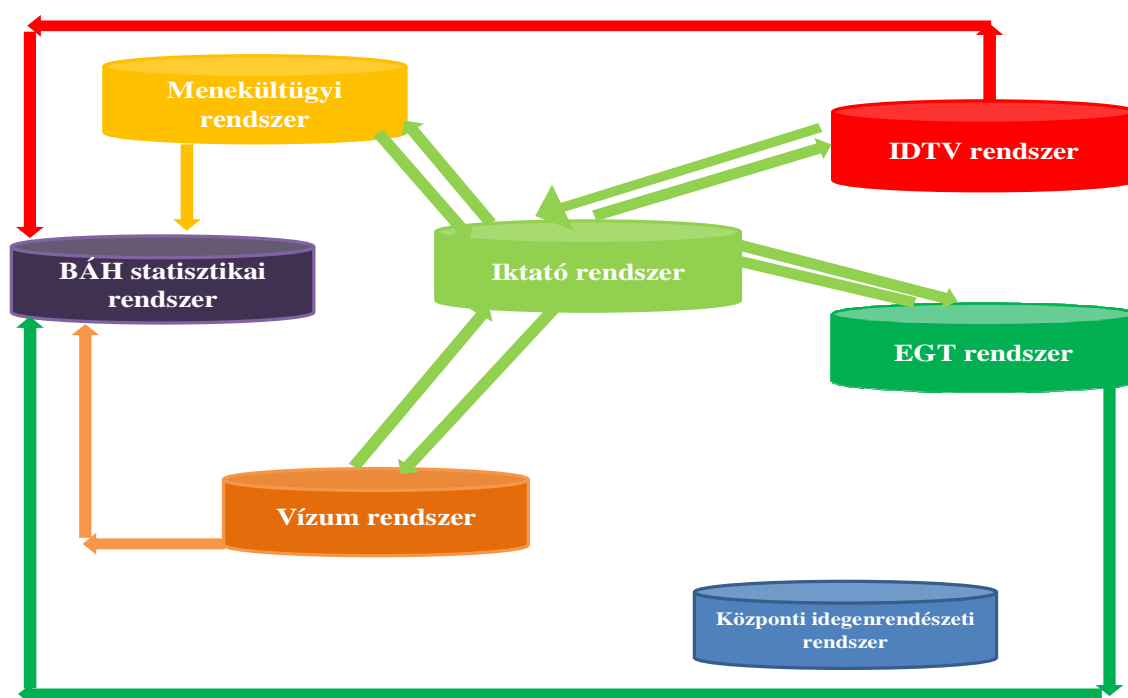
A BÁH nyilvántartásoknak fontosságát az adja, hogy a hivatal adatforrásai és nyilvántartásai nemcsak a legálisan itt tartózkodó külföldi állampolgárok adatait tartalmazzák, hanem az illegális migránsokra vonatkozóan is gyűjt és szolgáltat adatokat és így külföldi állampolgárokra vonatkozóan a legszélesebb körű adatok kezelője a BÁH.

Az alrendszerek megfelelő színvonalú működése biztosítja, hogy a statisztikai output a statisztikai minőség kritériumainak megfeleljen. A jogszabályokban időközben bekövetkező változások szükségszerűen befolyásolják az adatok összehasonlíthatóságát, hiszen a változások következtében megváltozhat az addig tárolt adatok köre is. A központi idegenrendészeti nyilvántartás alrendszereiben tárolt adatok elsősorban idegenrendészeti nyilvántartási célokat szolgálnak. A statisztikakészítés, valamint a kutatói tevékenység kiszolgálása nem feltétlenül elsődleges szempont, így a tárolt adatok egy része ilyen szempontból nem relevánsak.

2009 óta a BÁH-nál a statisztikai outputok előállítása a BÁH Stat integrált statisztikai rendszer segítségével történik. A lekérdező rendszer nem a központi idegenrendészeti nyilvántartás alrendszereihez fér hozzá, hanem a BÁH Stat használatkor egy saját háttéradatbázisból hívja le a szükséges adatokat. Ez a háttéradatbázis a PostgreSQL szabad-felhasználású adatbázison működik és a lekérdező eszköz is szabad-felhasználású szoftveren fut, s így az jelentősebb anyagi ráfordítást nem igényelt. A háttéradatbázis személyazonosításra alkalmatlan módon, elkülönített modulokban - az előzőekben tárgyalt regiszterekben tárolt adatok másolatát tartalmazza. Az önálló háttéradatbázis gyors lekérdezést tesz lehetővé, mivel az adatok közvetlenül lehívhatóak. Az egyes alrendszerekből az adatok eltérő időközönként, az EGT és a Központi Nemzeti Vízumrendszer adatai például naponta automatikusan frissülnek, míg az IDTV rendszer adatainak frissítésére havonta egyszer kerül sor.<sup>12</sup>

A BÁH adatkapcsolatait szemléltető 2. ábrán jól láthatóak az egyes alrendszerek kapcsolatai egymással és a statisztikai alrendszerrel. A BÁH Stat rendszerben a központi idegenrendészeti résznyilvántartások egyes alrendszereinek adatai egy PHP szoftvernyelven íródott felületen érhetőek el és kérdezhetőek le. Ezen a felületen egyszerre több kritériumnak megfelelő lekérdezés valósítható meg. A lekérdezés függőleges oszlopai és vízszintes sorai egymással felcserélhetőek és a lekérdezés végeredménye Excel formátumba konvertálható, ahol a lekért adatokkal tetszőleges matematikai műveletek végezhetőek el.

2. ábra A BÁH adatkapcsolatai



A BÁH-nál folyó statisztikai adatszolgáltatás alapvetően két csoportba sorolható. Az első csoportba a rendszeres adatszolgáltatások tartoznak. A Rendelet 4. cikke értelmében a menekültügyi statisztikai adatok közül a következők kerülnek továbbításra:

1. a menekült kérelmekre és a folyamatban lévő ügyekre vonatkozó adatok havi bontásban,
2. a közigazgatási eljárás keretében történt elismerésekre vonatkozó statisztikai adatok közlésére negyedévente kerül sor,
3. a kísérő nélküli kiskorúként kérelmet benyújtó személyek száma és a jogorvoslati eljárás keretében született döntések száma évente kerül megküldésre a Eurostat részére.

A Rendelet 6. cikke szerint a BÁH évente, a referencia időszak elteltét követő féléven belül megküldi a Eurostatnak:

1. a kiállított első tartózkodásra jogosító engedélyre vonatkozó statisztikai adatok számát,<sup>13</sup>
2. a négy fő tartózkodási cél között tartózkodási célt váltó személyek számát,<sup>14</sup>

<sup>13</sup> Első engedélynek számít az az engedély is, mikor a régi engedély lejárt és az új engedély érvényességének kezdete között több mint hat hónap eltelt.

<sup>14</sup> 4 fő tartózkodási cél: családi együttélés folytatása, tanulmányi célú, keresőtevékenység céljából kiadott tartózkodási engedélyk és egyéb célból kiadott tartózkodási engedélyk.

3. a referencia időszak végén tartózkodásra jogosító engedéllyel rendelkező személyek számát,
4. a hosszú távú tartózkodásra jogosító engedéllyel rendelkező személyek számát.<sup>15</sup>

A tartózkodásra jogosító engedéllyel rendelkezők statisztikai adatai kötelezően, a tartózkodási célok és a kiállított engedély érvényességének hossza szerinti bontásban kerül továbbításra. Önkéntes jelleggel ezek az adatokat nem és korcsoport szerinti bontásban is továbbíthatók.<sup>16</sup> A Rendelet 7. cikke szerint a kiutasítás és a kitoloncolás hatálya alatt álló személyek számát, valamint az IOM programja segítségével az önkéntesen hazatérők számát a BÁH a Belügyminisztérium felé továbbítja amely a fenti adatokat az Országos Rendőrfőkapitányság adataival kiegészítve megküldi a Bizottságnak és az Eurostatnak. A Eurostat esetében az adatküldés az eDAMIS<sup>17</sup> elektronikus adattovábbításra szolgáló honlapon keresztül történik. 2012. referencia évtől kezdődően a 2009/50 EK rendelet 20. cikke értelmében szükséges a kiadott EU Kék Kártyák számának, illetve az EU Kék Kártyával rendelkezők számának továbbítása.

Az idegenrendészeti rekordokat tartalmazó állományokat a BÁH, évente két alkalommal a Központi Statisztikai Hivatalnak adja át.

Az adatszolgáltatás másik csoportja az ún. ad hoc adatszolgáltatás keretében leggyakrabban a következő szervezettípusoknak szolgáltat adatot a BÁH:

1. a közigazgatás különböző szerveinek,
2. az igazságszolgáltatás szerveinek,
3. a nyomozóhatóságoknak,
4. a nemzetközi szervezeteknek, például OECD<sup>18</sup>, ICMPD<sup>19</sup> és IOM.<sup>20</sup>

A fentiekén túlmenően rendszeresen érkezik adatszolgáltatás iránti megkeresés különböző tudományos szervezetektől és magánszemélyektől is.

A szolgáltatott adatokkal szemben fontos elvárása magas színvonalú adatminőség biztosítása, melynek eddig a BÁH eleget tett. Különösen érvényes ez a Eurostatnak szolgáltatott adatok esetében, mivel ezek az adatok a Szolidaritási Alapok éves allokációjának meghatározásához nélkülözhetetlenek, így szigorú adat validálási eljárásokon mennek keresztül (a Statisztika

---

<sup>15</sup> Letelepedési engedéllyel rendelkezők száma

<sup>16</sup> Ezeket az adatokat először a 2010-es referencia évre vonatkozóan lehetett továbbítani, amit a BÁH meg is tett.

<sup>17</sup> [https://webgate.ec.europa.eu/edamis/login/index.cfm?TargetUrl=disp\\_login](https://webgate.ec.europa.eu/edamis/login/index.cfm?TargetUrl=disp_login)

<sup>18</sup> Organisation for Economic Co-Operation and Development

<sup>19</sup> International Centre for Migration Policy Development

<sup>20</sup> International Organization for Migration



tikai Rendelet 4.5.6. és 7. cikke szerint szolgáltatott adatok köre). A BÁH főbb statisztikai adatai a hivatal honlapján megjelennek.

A BÁH és a KEK KH kapcsolatát, viszonyát, vagy egymásrataltságát a 38/2011. (III. 22.) Korm. rendelet határozza meg. Ennek értelmében a BÁH-nál működő idegenrendészeti nyilvántartások (lásd 1. ábra) adatainak karbantartását, illetve a központi idegenrendészeti nyilvántartás teljes adatfeldolgozását a KEK KH végzi. Azaz a központi adatkezelő szerv, a BÁH hatáskörébe tartozó adatokat a KEK KH dolgozza fel és tartja karban.<sup>21</sup>

## 6.2. Központi Statisztikai Hivatal

A KSH nemzetközi vándorlástatisztika rendszerét, módszertanát az ENSZ-Eurostat ajánlásának<sup>22</sup> figyelembevételével alakította ki a kilencvenes évek végén. Az Európai Parlament és Tanács 862/2007/EK rendelete<sup>23</sup> – a migrációra és a nemzetközi védelemre vonatkozó közösségi statisztikákról – 2007-ben lépett hatályba. E rendelkezések határozzák meg a KSH migrációs statisztikai tevékenységét is.

A KSH által használt adatforrások számos, statisztikai szempontból jól használható elemet tartalmaznak. A szabad adatgyűjtéssel szemben ezeknek az az előnye, hogy az adatgyűjtés a közigazgatás, az állami adatgyűjtés részeként és feladataként valósul meg, s így a hitelesség, illetve az aktuális naprakészség hordozója. Előnye, hogy meghatározott szempontok szerint egy célpopuláció minden egyes tagját folyamatosan nyilvántartja. S mivel az adatforrás ingyenes a statisztika szempontjából költségtakarékos. Hátránya viszont, hogy csak azoknak az adatait tartalmazza, akik bejelentési kötelezettségüknek eleget tesznek. A felvett adatok statisztikai hasznosítását korlátozza, hogy a regisztráció közigazgatási célt szolgál, melynek következtében statisztikai összesítésekre csak korlátozottan alkalmas. A felvett adatok statisztikai hasznosítását gyakran akadályozza, hogy a kitöltött kérelmeknek, engedélyeknek csak bizonyos bejegyzései kerülnek számítógépes rögzítésre illetve, hogy esetenként az adatokat nem szervezik adatállományba, így még a gyűjtött adatok körében sem adnak teljes körű információt.

---

<sup>21</sup> A migrációs statisztika szempontjából központi szerepet ellátó intézmények közé tartozik a KEK KH is, de mivel nem lettek részesei a projekt keretében végzett vizsgálódásoknak, így tevékenységük részletesebb bemutatásától eltekintünk.

<sup>22</sup> Recommendations Statistics of International Migration, Statistical Papers series M, No. 58, Rev.1.

<sup>23</sup> Regulation (ec) no 862/2007 of the European Parliament and of the council of 11 July 2007 on Community statistics on migration and international protection and repealing Council Regulation (EEC) No 311/76 on the compilation of statistics on foreign workers.

A KSH vándorlás statisztikája döntően a BÁH idegenrendészeti, valamint a KEK KH adminisztratív nyilvántartásaira épül. Ennek keretében a hazai külföldi népesség számának továbbvezetését - a magyar állampolgárság megszerzéséhez, illetve a letelepedéshez kapcsolódó önkéntes adatfelvétel kivételével - a BÁH-nál keletkező és rendelkezésre álló adatokból végzi. Ezt egészíti ki a KEK KH hagyományos népesség-nyilvántartásában található - a magyarok, illetve a külföldiek egy részének mozgására vonatkozó - adatokkal. A KSH a fenti nyilvántartások adatait az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program (OSAP) keretében veszi át. Ezek mellett és részben ezek kiegészítéseként is a KSH két önkéntes statisztikai adatgyűjtést is végez.<sup>24</sup>

A BÁH állományok KSH részére történő adatátadása évente kétszer, CD-n történik. Az átadást nehezíti, hogy a három különböző állomány leválogatása három különböző helyen történik, így előfordul, hogy az állományok eltérő időpontban érkeznek meg a KSH-ba.<sup>25</sup> Mivel a három állomány szerkezete eltér egymástól, ezért a feldolgozás folyamatai is különböznek. A feldolgozást nehezíti még, hogy a folytonos jogszabályváltozások miatt az állományok tartalma majd minden adatátadás során valamiben változik, amivel sokszor csak a feldolgozás során szembesül a KSH. Ennek kiküszöbölése érdekében az átadás-átvételi jegyzőkönyvnek tartalmaznia kellene az állományban történt változásokat illetve azt is, hogy hány változót és mennyi rekordot tartalmaz az állomány.

A BÁH-nál az adatok a Harmtv. Adatkezelésre vonatkozó szabályai szerint kerülnek felvételre és rögzítésre. Ennek megfelelően a BÁH nyilvántartásai nem személy, hanem ügyintézés alapúak, azaz egy személy annyi rekorddal szerepel az állományban, ahány ügyintézésen van túl. Ezért a feldolgozása során a KSH-ban először egyedivé (egy rekordon egy személy) teszik az állományt. Ezt a fázist, mivel az állományon belül egy személy több különböző ID-val is szerepelhet a dupla rögzítések, majd az állományok közötti átfedések (például, ha egy harmadik országbeli állampolgár megházasodik egy magyar állampolgárral, akkor az IDTV állományból az EGT állományba kerül) kiszűrése követi. A feldolgozás során a KSH-ban külön válogatják az adott év végén érvényes engedéllyel rendelkező itt tartózkodókat. Közülük elkülönítik azokat, akik az adott évben nyújtották be első engedélykérelmüket és azok is külön leválogatásra kerülnek, akiknek az adott évben az engedélye lejárt, vagy visszavonták és nem kértek újat (az elhunytakat és a honosítottakat külön kezelik).<sup>26</sup> Ezt követően az

---

<sup>24</sup> OSAP/1960 ny.sz. „A magyar állampolgárság megszerzése” című kérdőív illetve az OSAP/1970 ny.sz. „Statisztikai adatlap a letelepedésre jogosító engedélyt kapott külföldi állampolgárokról” című kérdőívet.

<sup>25</sup> Az EGT állomány leválogatása a BÁH-ban, az IDTV állomány részben a KEK KH-ban, részben a BÁH-ban, míg a BMKH állomány pedig a Tigra kft.-nél történik.

<sup>26</sup> Lásd xxx - 1. számú MELLÉKLET

elkészített állományokat feltöltik a DEMO-táblázóba (termelési adatbázis), amin keresztül a jogosultak számára lehetőség van az adatok részletes lekérdezésére.<sup>27</sup>

Az Eurostat számára a Rendelet 3. cikke által szabályozott adatokat a KSH szolgáltatja.<sup>28</sup> Egy adott év adatait mindig a rákövetkező év utolsó napjáig kell az Eurostat számára az eDamis rendszeresen keresztül átadni.<sup>29</sup> A külföldiekre vonatkozóan a következő adatokat kell a KSH-nak az Eurostat számára eljuttatni:

1. az adott évben Magyarországra bejövő és legalább 12 hónapot Magyarországon tölteni szándékozó külföldi állampolgárok száma, nem, korév, állampolgárság, születési ország, és előző tartózkodási ország szerinti bontásokban;
2. az adott évben Magyarországról kimenő, és legalább 12 hónapot külföldön tölteni szándékozó külföldi állampolgárok száma, nem, korév, állampolgárság, születési ország és következő tartózkodási ország szerinti bontásokban, illetve
3. az adott év december 31-én Magyarországon élő (szokásos tartózkodási hellyel rendelkező) külföldi állampolgárok száma, nem, korév, állampolgárság, születési ország szerinti bontásokban.

Eddig az előző és következő tartózkodási országra vonatkozó adatok egyáltalán nem álltak rendelkezésre, így azok az a külföldi lakcím, az állampolgárság és születési ország adatainak segítségével inputálással állították elő. 2011-ben azonban a 2007. évi I. és II. törvény úgy módosult, hogy most már lehetőség van ezen adatok felvételére. Kérdés, hogy ezeknek az adatoknak a felvétele hogyan valósul meg, mennyire töltik ki a válaszadók. Nagy valószínűséggel feltételezhető, hogy valamilyen becsléssel való kiegészítésre a továbbiakban is szükség lesz.

A BÁH állományaiból számolt külföldi népesség száma és a nemzetközi vándorlásban résztvevők további jellemzői a KSH több kiadványában és a honlapon ([www.ksh.hu](http://www.ksh.hu)) is megjelenik. A nemzetközi vándorlás statikus táblái a honlapon, a STADAT táblák között<sup>30</sup>, illetve a dinamikus alakítható tájékoztató adatbázisba is elérhetők.<sup>31</sup> A témában a legrészletesebb kiadvány a minden évben nyomtatott formában megjelenő, CD melléklettel is rendelkező Demográfiai évkönyv.<sup>32</sup> A KSH Eurostat számára évente átadott adatokat tartalmazó táblák,

---

<sup>27</sup> Népesedési statisztikai osztály, Tájékoztatási Főosztály munkatársai, valamint külön kérelemre kiadott KSH és KSH-NKI munkatársak.

<sup>28</sup> Mivel a rendeletben meghatározott adatok a magyar állampolgárok nemzetközi migrációját is érintik, ezért az adatszolgáltatási kötelezettség végrehajtása során a KSH felhasználja a BÁH adatai mellett a KEK KH állományaiból nyert magyar állampolgárok vándorlási statisztikákat is.

<sup>29</sup> Az Eurostat központi elektronikus adatátviteli rendszere.

<sup>30</sup> [http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat\\_eves/i\\_wvvn001b.html](http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wvvn001b.html)

<sup>31</sup> <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp?page=2&szst=WNVN>

<sup>32</sup> [http://www.ksh.hu/apps/shop/kiadvany?p\\_kiadvany\\_id=9228&p\\_temakor\\_kod=KSH&p\\_session\\_id=52394653&p\\_lang=HU](http://www.ksh.hu/apps/shop/kiadvany?p_kiadvany_id=9228&p_temakor_kod=KSH&p_session_id=52394653&p_lang=HU)

magyar fordításban, a KSH honlapján keresztül is elérhetőek.<sup>33</sup> Lehetőség van a KSH kutatószobájának igénybevételére, ahol a felhatalmazott kutatók rekord szintű, anonimizált adatokhoz is hozzáférhetnek. Mindezek mellett a KSH évente az OECD számára is , mely az általa összegyűjtött adatokat szintén közzé teszi a honlapján.<sup>34</sup>

A KEK KH személyiadat- és lakcímnnyilvántartás először csak azokra a külföldi állampolgárokra terjedt ki, akik bevándorlási engedéllyel, vagy menekült státusszal rendelkeztek. A 2003. CXIII. törvény alapján 2004. február 1-től a nyilvántartásban szerepelnek a letelepedési engedéllyel rendelkezők, valamint 2004. május 1-től az Európai Gazdasági Térségbe (EGT) tartozó országok állampolgárai abban az esetben, ha tartózkodási engedéllyel rendelkeznek. 2007. július 1-je óta a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező külföldi állampolgárok, ha legalább 3 hónapot Magyarországon töltenek, és regisztrációs igazolást vagy állandó tartózkodási kártyát kaptak, illetve 2008. július 1-jétől az oltalmazottak is bekerültek a rendszerbe.

A KEK KH állományaiából a KSH a következő adatszoportokat állítja elő:

1. Az adott évben magyar állampolgárságot kapott külföldi állampolgárok száma, nemük, korcsoport, családi állapot, előző állampolgárság és terület szerinti bontásban.
2. A nem magyarországi születésű magyar állampolgárok száma, nem, korcsoport és születési ország szerinti bontásban.
3. Hazatérő és az ideiglenes külföldi tartózkodásból visszatérő magyar állampolgárok száma, nem, korcsoport szerinti bontásban.
4. Véglegesen külföldre távozó és az ideiglenesen külföldre távozó magyar állampolgárok száma, nem, korcsoport szerinti bontásban.

A felsorolt adatok Rendeletében meghatározott adatszolgáltatási kötelezettségünk teljesítéséhez is szükségesek.

A személyiadat- és lakcímnnyilvántartás azonban nem terjed ki a nem EGT országokból érkezett beutazási vagy tartózkodási engedéllyel Magyarországon élő harmadik országbeli külföldi állampolgárokra. Ennek következtében 2011-ben a KSH és a KEK KH Magyarországon huzamosan itt tartózkodó külföldiek adataiban közel 34 ezer fős eltérés mutatkozik (lásd 1. táblázat). Abban az esetben azonban, ha az ehhez a csoporthoz tartozó migránsok is bekerülnének a népesség-nyilvántartóba ez a probléma megoldódna.

---

<sup>33</sup> [http://www.ksh.hu/docs/hun/eurostat\\_tablak/tabl/tps00157.html](http://www.ksh.hu/docs/hun/eurostat_tablak/tabl/tps00157.html)

<sup>34</sup> <http://stats.oecd.org/> AZ OECD számára történő adatszolgáltatást a KSH az NFSZ és az EMMI-vel közreműködve végzi.

1. táblázat: A Magyarországon tartózkodó külföldiek száma

Év	KEKKH	KSH	különbszet
	külföldiek száma		
2000	76 685	153 125	76 440
2001	80 410	110 028	29 618
2002	81 972	116 429	34 457
2003	85 267	115 888	30 621
2004	90 330	130 109	39 779
2005	97 922	142 153	44 231
2006	106 260	154 430	48 170
2007	115 285	166 030	50 745
2008	148 828	174 697	25 869
2009	165 926	184 358	18 432
2010	176 169	197 819	21 650
2011	172 939	206 909	33 970

*Forrás: KEK KH kiadvány 2011., Demográfiai évkönyv, 2011. KSH.*

A magyar állampolgárságot kaptak esetében a KSH és a KEK KH adatai között meglévő minimális eltérést a nem azonos időpontban történő leválogatás okozza (lásd 2. táblázat). (Az állampolgárságot kaptak száma 2011-ben jelentősen növekedett, melynek okát az egyszerűsített honosítási eljárásban találjuk meg.)

2. táblázat: A magyar állampolgárságot kapott külföldiek száma

Év	KEKKH	KSH	különbszet
	adatai		
2000	5 233	5 446	213
2001	8 135	8 590	455
2002	3 243	9 870	6 627
2003	5 807	6 172	365
2004	9 814	8 442	-1 372
2005	9 814	9 870	56
2006	6 115	6 172	57
2007	8 217	8 442	225
2008	8 065	8 104	39
2009	5 769	5 802	33
2010	6 078	6 086	8
2011	21 108	20 554	-554

*Forrás: KEKKH kiadvány 2011. Demográfiai évkönyv, 2011. KSH.*

## **7. Migránsokkal is foglalkozó, adatokat képző központi funkciókat ellátó hivatalok**

A migrációs statisztika szempontjából központi funkciókat ellátó hivatalok (BÁH, KSH, KEK KH) után röviden a migránsokkal is foglalkozó, projektben részt vevő országos hatáskörű intézmények migrációs statisztikai tevékenységét ismertetjük.

### **7.1. Országos Egészségbiztosítási Pénztár**

Az OEP alapvető feladata, hogy a szolidaritási elven működő állami egészségbiztosítási rendszer az Egészségbiztosítási Alapból finanszírozza. Ennek során biztosítja az arra jogosultaknak a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény (Tbj.) 14. §-ában meghatározott ellátásokat. Az ellátások biztosításának nélkülözhetetlen eleme, hogy az állami szervezeteknél az ehhez szükséges nyilvántartások rendelkezésre álljanak. A nyilvántartásoknak pontosan és áttekinthető módon kell tartalmaznia, hogy ki mire, meddig és milyen mértékben jogosult. A Tbj. 40. §-a az egészségbiztosítási nyilvántartás adatkezelőjeként az OEP-et jelöli meg. A nyilvántartásokban kezelhető, illetve azokból kérhető adatok körét a fenti jogszabály 42-43 §-ai meghatározzák.

Az OEP nyilvántartásában a következő adatok szerepelnek:

1. személyi adatok (viselt név, születési név, anyja neve, születési hely, születési év, hónap, nap);
2. családi állapot, állampolgárság;
3. lakóhely (tartózkodási hely);
4. foglalkozás, munkahely, munkakör, tevékenység;
5. az egészségkárosodás mértékére, a rehabilitálhatóságra, az egészségi állapotra, továbbá az élettársra, az eltartott hozzátartozói minőségre vonatkozó olyan adatok, amelyek a társadalombiztosítási ellátás megállapításához szükségesek;
6. jövedelemre vonatkozó adatok;
7. Társadalombiztosítási Azonosító Jel (a továbbiakban: TAJ szám).

A felsorolt adatok nem minden személyre vonatkozóan állnak teljes körű rendelkezésre. A személyi azonosító adatokon kívül, csak azok az adatok szerepelnek a nyilvántartásban, amelyek az igényelt tb. Ellátás biztosításához szükségesek.

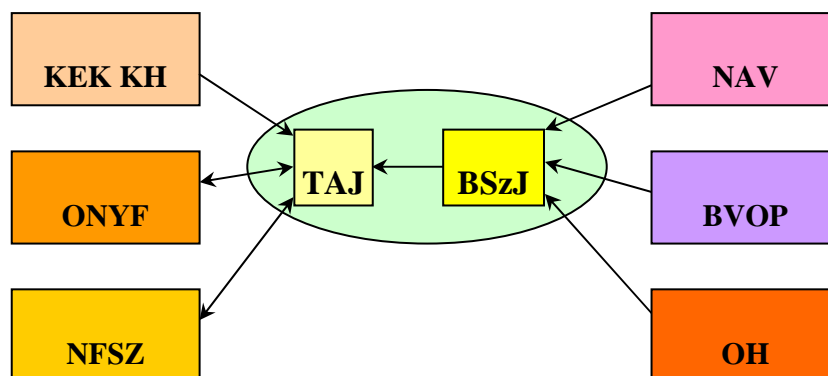
Az OEP által működtetett központi Társadalombiztosítási Azonosító Jel és Bejelentett Személyek Jogviszony adatainak nyilvántartása (TAJ-BSZJ) két részből álló rendszer. A TAJ rendszerben tartják nyilván a személyi adatokat (viselt név, születési név, anyja neve, születési hely és idő), a biztosított nemét, családi állapotát, állampolgárságát (csak egyet kezel a

rendszer, a lakóhelyet, vagy a tartózkodási helyet, illetve az egészségbiztosítási ellátások igénybevétele során használt sajátos azonosító számot, a Társadalombiztosítási Azonosító Jelet (TAJ). A másik, a BSZJ rendszer a jogviszonyra, a jogosultságra vonatkozó adatokat tartalmazza, nevezetesen a Társadalombiztosítási Azonosító Jelet, a biztosított viselt nevét, a foglalkoztató nevét és székhelyét, a nyilvántartási számot, a jogviszony jogcímét, a FEOR szerinti besorolást, a jogviszony időtartamát, a jogviszony szünetelését, a heti munkaidőt (ha van), a magán-nyugdíjpénztári tagságot.

Azonosító Jelet (TAJ), és a hozzá tartozó a személyi adatokat az OEP képezi. Ezt az azonosítót használják a nyugdíjbiztosítási és magánnyugdíj-rendszerek is. Az OEP központi nyilvántartási rendszeréhez több más belső rendszer is csatlakozik (lásd a 4. mellékletet). A belső rendszerek közül csak az a migránsok szociális biztonságát koordináló rendeletegyüttesek végrehajtását segítő informatikai rendszerről (EFORM) szólunk. Ennek célja: az OEP és az EU-n, valamint más, kétoldalú egyezményekkel érintett országokon belüli külföldi biztosítók közötti finanszírozási, elszámolási feladatok ellátásának biztosítása. Ebbe az ügyintézéshez szükséges adatok nyilvántartása, a nyilvántartásba felvett személyek adatainak feldolgozása is beletartozik. A nyilvántartás a harmadik országbeli állampolgár adatait akkor tartalmazhatja, ha az adott ország Magyarországgal kétoldalú nemzetközi egyezményt kötött, vagy ha az EU rendelkezései valamilyen módon kiterjednek rá.

A TAJ-BSZJ nyilvántartási rendszerhez nemcsak belső, hanem külső rendszerek is kapcsolódnak (lásd 6. melléklet). A fontosabb külső adatkapcsolatokat az 5. ábra mutatja be.

3. ábra: A TAJ – BSZJ rendszer fontosabb külső adatkapcsolatai



Azzal, hogy az OEP külső adatkapcsolatai keretében a TAJ – BSZJ rendszere működtetése érdekében a jogszabályi felhatalmazás alapján milyen adatokat ad és kap a zárótanulmányban nem foglalkozunk, csupán azt jegyezzük meg, hogy ezek tartalmára, minőségére, a kölcsönös elégedettség vagy elégedetlenség mértékére a vizsgálat nem terjedt ki. A TAJ-BSZJ külső adatkapcsolatai elsődlegesen nem statisztikai célt szolgálnak, hanem adminisztratív jellegűek. Az adatkapcsolatok célját, az átadható adatok körét jogszabály (TGj) határozza meg. Az adatkapcsolatok időnként felülvizsgálatra kerülnek. Jelenleg is folyik ilyen felülvizsgálat a NAV adatkapcsolat tekintetében. A vizsgálat során azonban felszínre került, hogy az OEP-nek átadott adatok esetenként pontatlanok. A következőkben röviden ezekkel foglalkozunk:

1. A NAV a biztosítottakról, illetve az egészségügyi szolgáltatási járulékfizetésre kötelezettekről – függetlenül attól, hogy azok hibátlanok vagy hibásak-e – az összes általuk feldolgozott tételt átadja az OEP-nek. Az OEP fogadja a jelentéseket, és az átvételről visszaigazolást küld (formai nyugta) a NAV-nak. A jelentések BSZJ rendszerben történt feldolgozása után pedig a hibás jelentésekről hibakódokkal ellátott üzenetet (tartalmi nyugta) küld az állami adóhatóság részére.
2. Ehhez hasonlóan az ONYF a nyugdíjban, és a nyugdíjszerű ellátásban részesülők bejelentését teljesíti az OEP felé. A bejelentett tételek a BSZJ rendszerbe kerülnek, ahol a jogviszonyok képzése megtörténik. A jogviszonyképzés során észlelt hibás tételek egy válaszfájlba kerülnek, amit az OEP visszaküld az ONYF-nek. Az ebben szereplő személyek bejelentését, immár hiba nélkül az ONYF megismétli. De nemcsak az ONYF, hanem az OEP is ad át kéthetente adatokat az ONYF részére.<sup>35</sup>
3. Az eddigiek mellett a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (BVOP) a fogva tartottakról teljesíti a bejelentéseket az OEP felé, melyet a *Jelent* program speciális változatával készíti el, és CD-re kiírva juttatja el az OEP-nek. A jelentett tételek feldolgozásáról az OEP válaszfájlt készít, amely a hibákat is tartalmazza. A válaszfájlt az OEP szintén CD-n küldi meg a BVOP részére. A hibás tételeket a BVOP a következő jelentéskor javítva ismételtlen megküldi.
4. És végül a NFSZ-on belül működő Foglalkoztatási Hivatal (FH) és az OEP a két szervezett közötti megállapodásnak megfelelően rendszeresen adatot cserél egymással. Az adatszolgáltatás célja az FH adatok validálása. Az ellenőrzés során az FH át-

---

<sup>35</sup> Az OEP a TAJ rendszerből ad át adatokat az ONYF részére a TAJ-jal rendelkező személyek adataiban történt változásokról. Ezek az adatok egyébként a KEK KH által kezelt Személy- és Lakcím Nyilvántartási Rendszerből hetente frissülnek az OEP-nél. A Személy- és Lakcím Nyilvántartási Rendszer és a TAJ rendszer is közhitelesnek minősülő nyilvántartási rendszerek. Ezért az OEP nem ad át hibás adatokat az ONYF-nek.



adja a bejelentett személy természetes azonosítóit, a TAJ-t, és a viselt nevét. Az OEP az átadott adatokat az adatbázisában szereplő adatokkal egyezteti, és amennyiben az adatok hibátlanok, akkor az OEP jóváhagyó választ továbbít az FH részére.<sup>36</sup>

Azoknak a körét, akik egészségügyi ellátások igénybevétele során használt sajátos azonosító szám (TAJ) és az azt igazoló hatósági igazolvány, TAJ-kártya igénylésére jogosultak jogszabály rögzíti. Ennek keretében pontosan meghatározott, hogy a külföldi állampolgárok milyen feltételek megléte esetén vehetik igénybe az OEP szolgáltatásait. A TAJ igénylés konkrét ügymenete, valamint az igénylés során szükséges dokumentumok típusai elsősorban attól függnnek, hogy társadalombiztosítás szempontjából a TAJ-ra jogosult belföldinek vagy külföldinek minősül-e. A társadalombiztosítás szempontjából belföldinek minősül az, aki:

1. Magyarország területén a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény szerint bejelentett lakóhellyel rendelkező magyar állampolgár, a bevándorolt és a letelepedett jogállású, valamint a menekültként elismert személy,
2. a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény hatálya alá tartozó személy, aki a szabad mozgás és a három hónapot meghaladó tartózkodás jogát a Magyarország területén gyakorolja, és a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló törvény szerint bejelentett lakóhellyel rendelkezik, valamint,
3. a hontalan.

A Magyarországon tartozódó külföldi állampolgárok közül az OEP nyilvántartásában csak azok kerülnek be, akik valamilyen jogcímen jogosultságot szereznek és önmaguk, vagy a foglalkoztatójuk kéri a nyilvántartásba vételt (TAJ kiadását). Ettől függetlenül társadalombiztosítás szempontjából azok tekintendők külföldinek, akik a fenti feltételeknek nem felelnek meg; azaz társadalombiztosítás szempontjából nem minősülnek belföldinek. S ez azt jelenti, hogy az OEP számára nem minden külföldi állampolgár minősül külföldinek, melynek következtében társadalombiztosítás szempontjából tehát a harmadik országból érkező állampolgár lehet belföldi és külföldi is.<sup>37</sup>

---

<sup>36</sup> Az adatkapcsolat célja nem az FH adatok javítása, hanem azok egyfajta validálása. AZ FH a 2007-ben megújított megállapodás értelmében kétféle validálásra: a TAJ szám érvényességének ellenőrzésére van lehetősége. Az adatszolgáltatás az OEP részéről teljesen automatikus, emberi beavatkozás nélkül történik.

<sup>37</sup> Arra vonatkozóan, hogy a TAJ-BSZJ rendszerben megtalálható személy Magyarországon vagy külföldön él a KEK KH rendszeres adatszolgáltatása nyújt információt. Az adatok pontossága és megbízhatósága a bejelentési kötelezettség teljesítésének függvénye.

A belföldinek minősülő személy a TAJ szám iránti igényét a megfelelő igénybejelentő lap kitöltésével és a területileg illetékes kormányhivatal egészségbiztosítási pénztári szakigazgatási szervéhez (szakigazgatási szerv) történő benyújtásával kezdeményezheti. A belföldiség igazolására magyar állampolgárok esetén a személyazonosság igazolására alkalmas hatósági igazolványra (ez lehet személyazonosító igazolvány, érvényes útlevél, kártya formátumú vezetői engedély, 14 éven aluliak esetében diákigazolvány, anyakönyvi kivonat) valamint, érvényes lakcímkártyára van szükség. A nem magyar állampolgárok esetén, a fentiekén túl még az alábbi idegenrendészeti okmányok valamelyike is szükséges:

1. Harmadik állam állampolgára esetében:
  - ideiglenes letelepedési engedélyre
  - nemzeti letelepedési engedélyre
  - EK letelepedési engedélyre
  - 2007. előtt külföldi állampolgár részére kiadott személyi igazolványra és letelepedési engedélyre.
2. EGT-állampolgár, valamint harmadik állampolgár családtagja esetében:
  - regisztrációs igazolásra
  - tartózkodási kártyára,
  - állandó tartózkodási kártyára
  - a korábbi idegenrendészeti jogszabályok alapján kiadott EGT tartózkodási
  - vízumra, EGT tartózkodási engedélyre, illetve a nyilvántartási törvény
  - alapján kiadott személyi igazolványra.
3. Hontalan személy esetében:
  - tartózkodási engedélyre
  - hontalansági státuszt megállapító okiratra.
4. Menekült személy esetében:
  - menekültként elismeréséről szóló határozatra.

A társadalombiztosítás szempontjából külföldinek minősülő személy, amennyiben Magyarországon biztosított jogviszonnal rendelkezik a foglalkoztatója igényelheti (a foglalkoztatás megkezdése előtt) nyomtatványon/elektronikus úrlapon a szakigazgatási szervtől igényelheti a TAJ kiadását és az Igazolás kiállítását.<sup>38</sup> Harmadik országbeli állampolgárnak az

---

<sup>38</sup>Igazolás az egészségügyi szolgáltatásra való jogosultságról.

egyszerűsített foglalkoztatásról szóló 2010. évi LXXV. törvény (Eftv.) 5. §-a szerinti foglalkoztatása esetén pedig az állami foglalkoztatási szerv igényli a TAJ kiadását.<sup>39</sup>

A külföldi személy megállapodást is köthet az egészségügyi szolgáltatás jogosultságáról a szakigazgatási szervvel.<sup>40</sup> Ez a megállapodás atipikus polgárjogi szerződésnek minősül, ezért a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseit is alkalmazni kell rá. A megállapodás megkötésekor a személyazonosságot igazoló okmányt, a lakó-, tartózkodási-, illetve szálláshelyet igazoló okmányt, idegenrendészeti hatóság által a magyarországi tartózkodást igazoló okmányt kell bemutatni.<sup>41</sup>

A külföldi személy részére kiadott Igazolásra az ügyintézőnek rá kell vezetni a jogosult nevét, születési dátumát, a TAJ jogosultság kezdetét, a kiállítás keltét. A nyilvántartási szám mezőbe pedig fel kell vezetni a foglalkoztató nevét, címét és adószámát. A külföldi biztosított TAJ számáról kiadott Igazolást a foglalkoztatójának kell küldeni. Az egyszerűsített foglalkoztatás szabályainak megfelelő munkaviszonyban álló harmadik országbeli állampolgár pedig a TAJ-t tartalmazó Igazolást közvetlenül a szakigazgatási szervtől kapja meg.

A TAJ-BSZJ rendszerbe bekerült személy adatai az adatbázisból fizikailag sohasem kerülnek törlésre. A TAJ érvénytelenítése elsősorban a KEK KH adatszolgáltatásán alapul, melynek részeként értesíti az OEP-et a TAJ tulajdonosának elhalálozásáról vagy, hogy a TAJ tulajdonosa végleges letelepedési szándékkal külföldre távozik. A TAJ abban az esetben kerül ideiglenesen érvénytelenítésre, ha az Ebtv. 80. § (5) bekezdés hatálya alá tartozó személy eleget tesz kötelezettségének, és a külföldön (EGK tagállamban vagy egyezményes államban) létre jött kereső tevékenységét bejelenti.<sup>42</sup> A társadalombiztosítás szempontjából külföldinek minősülő biztosított esetében pedig, a jogosultsági jogviszony utolsó napján a foglalkoztatónak be kell vonni a részére kiállított Igazolást, feltüntetve rajta a jogviszony megszűnésének dátumát. Érvényteleníteni kell a megállapodást kötő külföldi személy TAJ számát is, ha a megállapodás megszűnik, mivel az egészségügyi ellátásra jogosultság csak a megállapodás megszűnéséig él.<sup>43</sup> A társadalombiztosítás szerinti külföldi személy jogosultságának megszűnését követően az OEP nem rendelkezik információval arról, hogy a személy még az ország-

---

<sup>39</sup> EGT tagállam vagy egyezményes ország állampolgárának részére csak akkor adható ki egyszerűsített foglalkoztatás jogcímén a TAJ, ha az igénylő személy nem rendelkezik biztosított jogviszonyban az EGT tagállamban, illetve egyezményes országban.

<sup>40</sup> A megállapodást kötők adatait egy külön nyilvántartás, a MEGÁLL rendszer kezeli.

<sup>41</sup> Itt vizsgálni kell az egy éves helyben lakás feltételét, hiszen amennyiben az teljesül, akkor a Tbj. 39. (2) szerinti egészségügyi szolgáltatási járulékfizetési kötelezettség áll fenn.

<sup>42</sup> Nem mindegyik nemzetközi egyezmény ír elő bejelentési kötelezettséget.

<sup>43</sup> A megállapodás megszűnhet az ügyfél kérésére, illetve automatikusan a befizetési határidő elmulasztása esetén a járulék esedékességének napját magában foglaló naptári hónap utolsó napján, ha addig a tartozást megfizetik meg.

ban tartózkodik-e. A nyilvántartás szempontjából a jogosultság megszűnése a meghatározó. A belföldinek minősülő nem magyar állampolgár TAJ számát abban az esetben is érvényteleníteni kell, ha részére kiadott Magyarországon történt jogszerű tartózkodását igazoló okmány (bevándorlási, letelepedési engedély, regisztrációs igazolás) érvényességi ideje lejárt, és ezzel belföldisége megszűnik, kivéve, ha biztosított jogviszonnal rendelkezik.

Az OEP TAJ-BSZJ adatbázisaiban azonban nemcsak a biztosított és a foglalkoztató fentiekben már ismertett adatai találhatóak, hanem az egészségügyi szolgáltatók finanszírozási adatait is.<sup>44</sup> A pénzbeli ellátások adatbázisaiban (lásd 6. melléklet) található adatok felhasználhatóságának vizsgálata nem tartozott feladataink közé. A 6. melléklet áttanulmányozása azonban bárkit meggyőzhet arról, hogy másfél évtizedre visszamenőleg egy igen gazdag adatbázissal rendelkezünk, amelyre támaszkodva jó lehetőség kínálkozik a különféle megbetegedések típusait, területi elterjedése, a várható tendenciák, stb. előrejelzésére.

A TAJ-BSZJ rendszer OEP-en belüli és külső adatszolgáltatásokat is kiszolgál. Az OEP-en belül csak azok a szakterületek jogosultak adatkérésre, amelyeknek feladatellátásuk során szükségük van a TAJ és a hozzá kapcsolódó jogviszony ismeretére. A külső adatszolgáltatás – a belsőhöz hasonlóan – célhoz kötött, s a külső adatkérőnek csak a feladat ellátásához szükséges jogszabályban meghatározott adatok adhatók át.<sup>45</sup>

Azokat a külső adatkéréseket, amelyek nem az OEP hatósági jellegű vagy alapfeladata során ellátott adatkezeléshez kapcsolódnak elsőként adatvédelmi felelőssel kell véleményeztetni. Amennyiben az adatkérés nem vett fel adatvédelmi aggályokat az igényelt adat átadható az adatkérőnek. A TAJ-BSZJ rendszeren belül külön alkalmazás van a külső adatkérések teljesítésére. A külső adatszolgáltatások speciális típusát jelenti az érintettek részére történő adatszolgáltatás. Ennek egyik módja az OEP által biztosított TAJ autorizáció, amely lehetővé teszi az érintett magánszemélyek és az OEP-en kívüli szervek számára formalizált, standard információk elérését a TAJ nyilvántartási rendszerben regisztrált személyek TAJ-ának érvényességéről. Az autorizáció az ügyfelek számára interneten keresztül érhető el. Ügyfél-

---

<sup>44</sup> Az egészségügyi szolgáltatók jelentéseinek adattartalmát, a beküldendő rekordképeket az egészségügyi szolgáltatások Egészségbiztosítási Alapból történő finanszírozásának részletes szabályairól 43/1999 (III. 3.) Korm. rendelet mellékletei tartalmazzák. A jelentésekben szereplő személyes és érzékeny adatokat az OEP 15 évig kezelheti (ha az adatkezeléssel érintett ügyben bírósági eljárás indult, akkor az ügy lezárásának időpontjáig). Ezt követően az adatokat már csak személyes azonosításra alkalmatlan módon lehet tárolni.

<sup>45</sup> Adatszolgáltatásra a következő külső szervek jogosultak: az állami és az önkormányzati adóhatóság, az állami foglalkoztatási szolgálat, a bíróságok és a bírósági végrehajtó kamara, a büntetés-végrehajtás, az egészségügyi államigazgatási szerv, az egészségügyi szolgáltatók, a körzetközponti települések jegyzői, a Magyar Államkincstár, a menekültügyi hatóság, az Országos Nyugdíj Főigazgatóság, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, rendőrségek, nyomozati szervek, ügyészségek, a Nemzeti Adó és Vámhivatal (Vám- és pénzügyőrség), valamint az érintettek.

kapus regisztrációval rendelkező személyek részére lehetőség van a TAJ érvényességének ellenőrzésén túl a BSZJ rendszerben tárolt adatok megtekintésére is.

Statisztikai céllal bárki igényelhet adatokat az OEP által kezelt adatbázisokból. Az igényléshez ki kell tölteni az erre rendszeresített adatkérő lapot. Az adatkérő lap és az adatkérés folyamatának részletes leírása megtalálható az OEP weboldalának lakossági részén ([www.oep.hu](http://www.oep.hu)). Az OEP nyilvántartásaiban szereplő adatok a Tbj. 43. § (2) bekezdése értelmében ugyanis - személyazonosításra alkalmatlan módon - statisztikai célra is felhasználhatóak. Az OEP-nek a nyilvántartásaiban szereplő külföldi állampolgárokról (migránsokról) nemzetközi statisztikai adatszolgáltatási kötelezettsége nincs. Az OSAP azonban a TAJ számmal rendelkező külföldi állampolgárokról előír számára egy adatszolgáltatást.<sup>46</sup> Ennek értelmében az adatokat évente egyszer, a tárgyévét követő hó 31-ig - személyazonosításra alkalmatlan módon - kell eljuttatni a KSH részére. Az adatszolgáltatás adatátvétel formájában valósul meg, nincs kérdőíve, de adattartalma meghatározott. Az OEP statisztikai kiadványaiban a külföldiekről, így a harmadik országbeli állampolgárokról is csak az egészségügyi szolgáltatásra jogosultak vonatkozásába publikál adatokat.<sup>47</sup>

## **7.2. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma: a közoktatás, a szakképzés és a felsőoktatás migrációs jellegű adatai**

Az iskolarendszerű köz- és felsőoktatás különböző típusú képzési szintjein, formáiban a 2010/2011-es tanév adatai alapján nappali rendszerben, nappali tagozaton több mint 26 ezer gyermek, tanuló, hallgató vett részt. A közoktatási rendszer jelenleg 10 ezer fős migráns gyermek, tanulói létszáma mellett a felsőoktatás keretén belül több mint 15 ezer hallgató jelent meg. Az eddigi statisztikai adatok alapján úgy tűnik, hogy a közoktatás keretén belül középtávon nem várható számottevő léptékű változás. Ugyanakkor a migráns háttérű gyermekek, tanulók jelenléte számos fővárosi és vidéki nagyvárosi közoktatási intézményben tartós jelenséggé vált, oktatásuk, nevelésük pedig állandó pedagógiai feladat. Az alapvető jogegyenlőség feltételeinek szavatolásán túlmenően a 2005/06-os tanévben a külföldi állampolgárságú gyermekek, tanulók harmonikus társadalmi, kulturális beilleszkedését segítő az oktatási miniszter a migráns tanulók interkulturális nevelését megalapozó pedagógiai programot adott közre, s az I. Nemzeti Fejlesztési Terv keretében támogatta a magyar nyelv idegen nyelvként való oktatásához szükséges pedagógiai, módszertani segédletek kifejlesztését. Ez az

---

<sup>46</sup> 2197 nyilvántartási számú OSAP által előírt adatszolgáltatás a TAJ számmal rendelkező külföldi állampolgárokról.

<sup>47</sup> Az OEP statisztikai kiadványai elérhetőek a hivatal weblapján: [www.oep.hu](http://www.oep.hu).

interkulturális pedagógiai program képezi a feltételét annak a közoktatási célú kiegészítő normatív többlettámogatásnak is<sup>48</sup>, amelyet azok az intézmények vehetnek igénybe, amelyek ennek a programnak a szellemében foglalkoznak a migráns gyermekekkel az óvodákban, az iskolákban.

A közoktatási törvény vonatkozó cikkei nem csak teljes esélyegyenlőséget biztosítanak minden iskolaköteles korban lévő gyermeknek nemzetiségre, nemre, felekezeti hovatartozásra vagy speciális oktatási igényekre való tekintet nélkül, tiltva minden diszkriminációt, hanem külön kiterjesztik ezeket a jogosultságokat minden olyan gyermekre, aki legalább egy évre szóló, az idegenrendészeti hatóság által kiállított tartózkodási engedéllyel rendelkezik. Külön cikk vonatkozik a tanköteles korban lévő menekült vagy politikai menedékjogot kért gyerekekre a 301/2007 számú Kormányrendeletben. Ennek értelmében díjmentes a nevelési-oktatási intézményi oktatás keretében tanulmányokat folytató tanköteles korú menekült, oltalmazott és menedékes részére a menekültügyi hatóság által megjelölt intézményben szervezett felzárkóztató magyar nyelvi képzés. Az oktatási nevelési költségeket a menekültügyi hatóság megtéríti az adott nevelési-oktatási intézményeknek (kollégiumi elszállásolást, a felmerülő utazási költségeket, iskolai étkeztetéseket, stb).<sup>49</sup>

Az OSAP keretén belül megvalósuló statisztikai adatgyűjtések lebonyolítását, végrehajtását, fejlesztését felsőoktatás terén teljes körűen, a közoktatás terén a lebonyolítást kivéve az oktatásért felelős miniszter által vezetett minisztérium végzi. Ezt a munkát jogszabályok sora határozza meg (lásd a 7. számú mellékletet). A statisztikai adatgyűjtéseknek több évtizedesre múltja van, így az adatok idősorban jól összehasonlíthatók, ellenőrzött adatok. A különböző nyilvántartások, statisztikai adatgyűjtések több ponton kísérlik meg megragadni a nem magyar állampolgárságú gyermekek, tanulók létszámának meghatározását. A nyilvántartásokba bekerül a valamilyen jogcím szerint az adott intézménybe bent lévő gyermek, tanuló (tankötelezettség, vendégtanulói vagy egyéb jogcím révén), rögzítve a Magyarországon való tartózkodás jogcímét.

A migráns gyermekekre, tanulókra vonatkozó adatkezeléseket a területet szabályozó köz- és felsőoktatási jogszabályok szabályozzák. A közoktatás terén a 2011. évi CXC. törvény 41 §-a tartalmazza a működésére vonatkozó fontosabb rendelkezéseket, köztük a közoktatási intézményekben előírt nyilvántartások vezetését, kezelését, az országos statisztikai adatgyűjtés

---

<sup>48</sup>Egyes sajátos közoktatási feladatok támogatása olyan nem magyar állampolgár tanköteles tanulók oktatásához, akik számára - a Közokt. tv. 110. § (9) bekezdése alapján - központi pedagógiai program alapján szervezik meg az oktatást.

<sup>49</sup> Az illegálisan bejutott gyermekeknek is joguk van az oktatáshoz, amennyiben menedékjog iránti kérelmet nyújtottak be

tési programban, illetve helyi önkormányzati rendeletben meghatározott adatok gyűjtését. Ezek az óvodára, iskolai nevelésre, oktatásra, kollégiumi nevelésre, oktatásra, illetve az ezekkel összefüggő szolgáltató és igazgatási (nevelési tanácsadás, szakértői és rehabilitációs bizottság, logopédia stb.) tevékenységre vonatkoznak.

Az intézmények gyermekekre, tanulókra vonatkozó migrációs jellegű adatkezelése a születési helyére, állampolgárságára, lakóhelyére, tartózkodási helyére, tartózkodás jogcímére, tartózkodásra jogosító okirat megnevezésére, számára; az alkalmazottak esetében az alkalmazott születési helyére, állampolgárságára, lakóhelyére, tartózkodási helyére, tartózkodás jogcímére, tartózkodásra jogosító okirat megnevezésére, számára terjed ki. Az iskolai rendszerű szakképzés esetén (szakközépiskola, szakiskola) ugyanezeket az adatokat kezelik.

A felsőoktatás terén a 2011. évi CCIV. törvény 3. melléklete tartalmazza a felsőoktatási intézmény által nyilvántartható adatok körét. A felvételi kapcsán a hallgatókra vonatkozó migrációs jellegű adatkezelés a hallgató születési helyére, állampolgárságára, lakóhelyére, tartózkodási helyére, tartózkodás jogcímére, tartózkodásra jogosító okirat megnevezésére, számára vonatkozik. A hallgató jogviszony kapcsán a fentiek mellett az értesítési cím valamint a külföldi tanulmányok helye, ideje kerül rögzítésre.

A köz- és felsőoktatási információs rendszer több típusú adatgyűjtést, nyilvántartást tartalmaz. Az információs rendszerek, ún. Közoktatási Információs Rendszer (KIR), illetve Felsőoktatási Információs Rendszer (FIR) a központi nyilvántartás keretében a nemzetgazdasági szintű tervezéshez szükséges fenntartói, intézményi, foglalkoztatási, gyermek, tanulói, hallgatói, pedagógusi, oktatói és más alkalmazotti adatokat tartalmazza.

A 307/2006 (XII.23) Korm. rendelet alapján létrejött Oktatási Hivatal (OH), mint központi államigazgatási szerv (felügyeletét az oktatásért felelős miniszter által vezetett minisztérium (EMMI) látja el) végzi a KIR, illetve FIR rendszer működtetésével kapcsolatos feladatokat.

Az adminisztratív nyilvántartások működését szolgáló elektronikus adatbázisok és alkalmazások létrehozatalával, üzemeltetésével és informatikai fejlesztésével kapcsolatos feladatokat, az adatkezeléshez kapcsolódó, adatfeldolgozói feladatokat pedig az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft látja el.

A KIR keretén belül a következő központi adatgyűjtések, illetve személyi nyilvántartások léteznek a tanulók és az alkalmazottak vonatkozásában:

- tanulói nyilvántartás (KIR OKT AZON),
- alkalmazotti nyilvántartás (KIR OKT AZON),
- diák és pedagógus igazolványok nyilvántartása (Diákigazolvány adatbázis),

- kétszintű érettségi nyilvántartás (lásd 100/1997 (Vi.13) Korm. rendelet az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról (70§ (7)) (KIR BIZ),
- középiskolai felvételi adatok (KIFIR),
- állami vizsgák által kiadott bizonyítványok nyilvántartása (Szakmai Nyilvántartás),
- statisztikai adatgyűjtés (KIR STAT, OSAP 1410).

A tanulói illetve alkalmazotti nyilvántartás (a közoktatási oktatási azonosító adatbázis, közoktatási személyi nyilvántartás) a hivatalos közoktatási intézménytörzsbe tartozó intézmények adatszolgáltatásán, bejelentésén alapul. Az intézmények bejelentései egyrészt egyszeri feltöltést jelentenek (a 2011/2012-es tanévig az iskolába lépő tanulók adataival, kollégiumi, alapfokú művészetoktatási képzésbe való belépéssel együtt, 2012/2012-től az óvodába felvett nyert gyermekek adataival együtt), másrészt az intézmények a már benn lévő adatok megváltozása esetén folyamatos frissítést végeznek. A folyamatos frissítés egyrészt a benn lévő adatainak változásának rögzítésére, illetve új jogviszony létesítése, megszüntetése kapcsán pl. intézményváltáskor vagy több jogviszony létesítésekor az új adatok rögzítésére vonatkoznak. A nyilvántartás vezetését internet alapú informatikai rendszer támogatja. A nyilvántartás a tanulókra, illetve az alkalmazottak meghatározott körére terjed ki (pedagógusok, nevelő és oktató munkát segítők, pedagógiai előadók, pedagógiai szakértőkre).

Minden személyt elvileg csak egyszer tartalmaz a rendszer. Az intézmény vezetője felelős az adatok beküldéséért, a nyilvántartásba vétel kezdeményezéséért azok esetén, akik még nem szerepelnek a nyilvántartásban. A rendszer a 2005/2006-os tanévben egy lépésben töltötték fel az akkori tanulói és alkalmazotti adatokkal. Azóta a rendszer folyamatos karbantartása történik, az általános iskola 1. osztályába belépők, illetve egyéb jogviszonyok létesítésével (pl. vendégtanuló vagy nem magyar állampolgárságú tanuló tankötelezettségi jogviszonyának létesítésekor stb.). 2012/2013. tanévtől az óvodába felvett nyert gyermekek is kapnak oktatási azonosítót. Fő munkaviszonyú, illetve óraadó pedagógus munkakörben, illetve nevelős- és oktató munkát közvetlenül segítő munkakörben, pedagógiai előadói, pedagógiai szakértői munkakörben foglalkoztatottak esetében minden esetben nyilvántartási kérelmet kell beküldeni, ha az adott személy még nem szerepel a nyilvántartásban.

A következő jogviszonyok lehetnek:

- tankötelezettség teljesítésére irányuló jogviszony (tanulói jogviszony),
- nem tankötelezettség teljesítésére irányuló jogviszony (tanulói jogviszony, vendégtanulói jogviszony, kollégiumi tagsági jogviszony, tanulószerveződés jogviszony).



A jogviszonykezelés (pl. az azonosítóval rendelkező tanulónak új jogviszonya keletkezik, vagy intézményváltás történik, vagy valamelyik jogviszonya megszűnik) során a nyilvántartott személyes adatokat nem lehet megváltoztatni. Az adatfrissítést 15 napon belül kell bejelenteni. Az adatok törlésére a jogszabálynak megfelelően a nyilvántartásból való törlés után 5 év elteltével történik.

A közoktatási személyi nyilvántartás, a tanulók mellett az alkalmazottak nyilvántartását is tartalmazza. Az alkalmazotti nyilvántartás pedagógus munkakörben, illetve a nevelő- és oktatómunkát közvetlenül segítő alkalmazotti munkakörben, a pedagógiai előadó vagy a pedagógiai szakértő munkakörben foglalkoztatottak esetében írja elő a bejelentési kötelezettséget. A rendszerbe a csak főállású munkaviszonnyal rendelkező alkalmazottnak a főállású munkaviszonyt létesítő intézménynek kell a bejelentési kötelezettséget teljesíteni. Ha csak nem főállású jogviszonya van az alkalmazottnak, akkor a nem főállású munkaviszonyt létesítő intézménynek kell a bejelentési kötelezettséget teljesíteni. Több nem főállású munkaviszony esetén annak az intézménynek kell bejelenteni, ahol a pedagógust nagyobb óraszámban foglalkoztatják. Ha az óraszám sem dönti el a bejelentési kötelezettséget, akkor a lakhelyhez közelebb található intézmény vezetője felelős a bejelentésért. Ha fő és nem főállású munkaviszonya is van az alkalmazottnak, akkor a főállású jogviszonyt fenntartó intézményt terheli a bejelentési kötelezettség, függetlenül a nem főállású munkaviszonyok számától

A nyilvántartásból a migráns háttérű tanulóakra vonatkozóan a következő változók érhetők el:

- állampolgárság (1,2)<sup>50</sup>,
- a születési hely országa,
- a születési hely,
- lakóhely (ország, település),
- tartózkodási hely (ország, helység).

Az adatbázis keletkezése során a kezelendő jogviszonyok, illetve az oktatási azonosítóknak az intézmények általi nem teljes körű ismerete miatt a jelenlegi rendszerfelépítés nem küszöböli ki az esetleges redundanciákat. Például, ha már egy oktatási azonosítóval rendelkező tanuló egy másik jogviszony létesít egy másik intézményben, az új jogviszony rögzítésekor (ha nem jelzi a tanuló azt, hogy ő már rendelkezik azonosítóval) új azonosító szám kerül(het) kiadásra. A redundancia ellenőrzése folyamatos, de a rendszer tisztítása időt vesz igénybe, így

---

<sup>50</sup> Állampolgárság esetén kettőt is meg lehet adni, de jelenleg nem tisztázott, melyik mező a kitöltése kötelező.

az esetleges lekérdezések párhuzamosságokat is tartalmazhatnak. A tanuló illetve a hozzá rendelt azonosító(k) ellenőrzése utólag történik, így egy aktuális állapot adatbázis-lekérdezésekor a tényleges egyszeres azonosítók megállapítása még nem teljes körűen lehetséges. A rendszerbe több ponton is történhet emellett következetlenség bevitele, pl. a címadatok megadásakor.

A diák- és pedagógusigazolvány adatbázis létrehozásáért az OH felelős. A diák- és pedagógusigazolvány kérő adatlapot az iskola küldi be a Hivatalnak. Diákigazolvány tulajdonos az általános iskola, középiskolai, alapfokú művészetoktatásban, fejlesztő iskolai oktatásban részt vevő tanuló, illetve felsőoktatásban tanuló hallgató lehet. A kiváltása nem kötelező, de számos ösztönző körülmény létezik, ami az adatbázisban való bekerülést támogatja (pl. utazási, kereskedelmi kedvezmények). A diákigazolvány lejártával a diákok kikerülnek a számba vettek köréből, de az adatok nem törlődnek, hanem archiválásra kerülnek. A problematikus esetek a jogviszony megszűnése, illetve érvénytelen diákigazolványok kezelése. Emellett egy személynek iskolarendszeren belül több diákigazolványa és ezzel együtt diákigazolvány száma is lehet, így a rendszer a migráns háttérű tanulók vizsgálatára kevésbé alkalmas.

A” pedagógusigazolvány” kiállítása 2010/2011. tanévtől a KIR-ben rögzített adatok alapján történik. Webes felületen keresztül a pedagógusigazolvány-kezelő rendszerbe való belépést követően ki kell választania a feladatellátási-helyet, majd az aktív vagy nyugdíjas pedagógusigazolvány menüpontok, illetve a statisztikák közül lehet választani.

A kétszintű érettségi nyilvántartást a 100/1997. (VI. 13.) érettségi vizsga vizsgaszabályzatáról szóló Kormányrendelet 50. § (8) alapján a Köznevelési Információs Iroda vezeti. A nyilvántartást 2001 óta vezetik. A nyilvántartás keretein belül kerül sor az okmányok kezelésére, a kiállítástól az esetleges érvénytelenítésig. A nyilvántartással kapcsolatos teendők elvégzését internetes modulok segítik.

Az érettségit lebonyolító középiskola jelenti be az érettségit tevő (előrehozott, normál, kiegészítő, pótló, szintemelő, javítóvizsga) tanulókra vonatkozó adatokat (születési hely, lakcím, állampolgárság, értesítési cím).

A középiskolai felvételi adatok adatbázisa (KIFIR) a 8. évfolyamot végzett általános iskolás tanulók középiskolai oktatási intézménybe való jelentkezéseit tartalmazza. A 8. évfolyamot végzett tanuló az általános felvételi eljárás során kerül be a tanuló az adatbázisba.

Az adatbázis három szintből tevődik össze:

1. a tanulói-szintű adatbázis tartalmazza a tanuló fontosabb adatait (születési dátum, a tanuló általános iskolája, a tanuló neme, neve, oktatási azonosító száma, szüle-

tési hely, idő, anyja születési neve, telefonszáma, lakcím, állampolgárság, értesítési címe),

2. a jelentkezési-szintű adatbázis a tanulók jelentkezéseit veszi számba, ismert a középiskolában megjelölt tanulmányi terület, a jelentkezés elbírálása (elutasítás, felvétel). A középiskolába történő felvétel esetén a bekerülés sorszámát is tartalmazza.
3. a harmadik szint a tanulmányi terület-adatai tartalmazza (az intézmények által meghirdetett tanulmányi területek jellemzőit: tanulmányi terület létszáma, milyen (gimnázium, szakközépiskola, szakiskola) képzést nyújtanak.

Az adatbázis a születési hely, a lakcím, az állampolgárság, az értesítési cím 2000-től érhető el. Az adatokat – interneten és papír alapon - személyekre lebontva az intézmény szolgáltatja.

A szakmai vizsgáztatás általános szabályairól és eljárási rendjéről szóló 20/2007. (V. 21.) SZMM rendelet (és korábban a 26/2004. (VII.27.) OM rendelet) alapján, szakmai vizsgaösszesítők alapján az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott szakképesítés megszerzésére irányuló szakmai vizsgában részt vevőkre vonatkozó vizsga-információkat tartalmaz adatokat a vizsganyilvántartás. A nyilvántartás alapján a vizsgaszervezők által küldött adatok alkotják. A vizsgáról tárolt migrációval kapcsolatos személyes adatok az egyéni törzslapon, illetve a bizonyítványban: születési hely. A vizsgát szervező által kitöltött szakmai vizsgaösszesítő adatlap szakmai vizsga – egyéni adatlap részének migráció a vonatkozó változói a következők: állampolgárság, születési hely, állandó lakóhely. A nyilvántartás emellett a tanuló azonosítót is tartalmazza, így más rendszerekkel összekapcsolható.

A közoktatási statisztikai adatszolgáltatás kötelezettséget és annak rendjét a statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény, a végrehajtásáról szóló 170/1993 (XII. 3) Korm. rendelet szabályozza, illetve az évente elrendelésre kerülő OSAP-ról szóló Kormányrendelet szabályozza (OSA nyilvántartási száma 1410). Nemzetközileg az irányadó uniós jogi aktus a 452/2008/EK, illetve 88/2011/EU rendelet. A közoktatás statisztikai adatgyűjtés minden államilag elismert, statisztikai jelentésre kötelezett közoktatási intézménynek kötelező. Az adatgyűjtés eszmei dátuma az adott év október 1-jei állapot, az adatszolgáltatás beérkezési határideje adott év október 15. Az adatgyűjtési, adatszolgáltatási tevékenység tehát egy adott állapotot mér fel. A gyermekek, tanulók adatait a nevelési-oktatási intézmények kezelik. Az intézmény tartja nyilván a gyermekről, tanulóval többek között állampolgárságukat, lakóhelyének, tartózkodási helyének címét, nem magyar állampolgár esetén a Magyarországon való tartózkodás jogcímét és a tartózkodásra jogosító okirat megnevezését, számát. A statisztika

kitöltésének dokumentációja a különböző tanügyi nyilvántartási lapok (beírási könyv, törzs-könyv, bizonyítványok stb., napló, amelyek révén sok esetben az elektronikus iskola adminisztrációs rendszerekbe is bekerülnek).

A közoktatás-statisztikai adatgyűjtés (KIRSTAT adatszolgáltatás) internetes adatgyűjtő program segítségével történik, mely a kir.hu portálon érhető el. Az internetes adatgyűjtésben több szintű hibaellenőrzés van beépítve, kritikus hibavizsgálattal az adatszolgáltatás nem zárható le. A statisztikai adattáblák, adatlapok egyszerű manuális kitöltése helyett a program, a megadott ún. soros tanulói adatok alapján automatikus kitöltésére is lehetőséget biztosít. 2011/2012-es évtől ezen felül közvetlenül az adminisztrációs programból is lehetővé vált az adatok egy részének<sup>51</sup> feltöltése (ún. Iskolaadminisztrációs programok segítségével). Ezzel a statisztikai adatszolgáltatás részévé vált az adminisztráció keretében megadott adatok egy része. Nem összekapcsolt adatbázisokról van tehát szó, hanem az egyszer egy helyen megadott adatok többszöri, többszintű felhasználásáról.

A tanulói adatok:

- a) a beiratkozottak (tanév eleji nyitóadat) tanulói adatai
  - gyermek, tanuló szülőjének (gondviselőjének) lakóhelye,
  - a gyermek, tanuló szülőjének (gondviselőjének) külföldi lakóhelye, van-e tartózkodási helye van Magyarországon vagy nincs,
  - állampolgárság, kettős (külföldi-magyar) állampolgárság, (országoként)
  - állampolgárság (országoként) szerint fiú-lány,
  - külföldi állampolgárságú (országoként) magyar nemzetiségű,
  - külföldi állampolgár (országoként) menedékjogot kérő, menekült, menedékes,
  - külföldi állampolgár (országoként) a szabad mozgás és tartózkodás jogát Magyarországon gyakorolja,
  - külföldi állampolgár (országoként) bevándorolt vagy letelepedetett jogállású, illetve Magyarország területén való tartózkodásra jogosító engedélye van,
  - kettős (magyar-külföldi) tanulók országoként,
  - lakóhely országa külföld (országoként),
  - külföldi állampolgár Magyarországi lakóhellyel,
  - külföldi állampolgár külföldi (országoként) lakóhellyel,

---

<sup>51</sup> Ilyen iskola adminisztrációs rendszer pl. Aromo, Taninfo stb.

b) a végzettségi adatok tekintetében

- érettségi bizonyítvány szerzett nem magyar állampolgár, ebből magyar nemzetiségű (leány, szakiskolai képesítéssel rendelkező)
- 2-es, 3-as szintű (21, 31,33-as OKJ kódú) szakképzettséget szerzett nem magyar állampolgár, ebből magyar nemzetiségű (ebből leány)
- 4-es szintű (51. 52, 53, 54-es OKJ kódú) szakképzettséget szerzett nem magyar állampolgár, ebből magyar nemzetiségű (ebből leány)
- elsőfokú szakképzettséget szerzett (55-ös OKJ végzettség) nem magyar állampolgár, ebből magyar nemzetiségű, ebből leány

A felsőoktatás statisztikai adatszolgáltatás minden államilag elismert felsőoktatási intézménynek kötelező. A statisztikai adatszolgáltatás kötelezettségét a statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény végrehajtásáról megjelenő Kormányrendelet, illetve az évente elrendelésre kerülő OSAP-ról szóló Kormányrendelet szabályozza. A felsőoktatás Információs rendszer adatgyűjtését az OH végzi. A felsőoktatás statisztikai rendszer része a felsőoktatási intézmények tanév eleji helyzet jelentése, az év folyamán oklevelet, tudományos fokozatot, címet és elsőfokú, illetve szakirányú szakképzettséget szerzett hallgatókról szóló jelentés (OSA nyilvántartási száma 1434, 1435). Nemzetközileg az irányadó uniós jogi aktus a 452/2008/EK, illetve 88/2011/EU rendelet.

A felsőoktatási információs rendszer ún. FIR rendszer keretén belül a következő központi adatgyűjtések, illetve központi személyi nyilvántartások léteznek a hallgatók, alkalmazottak vonatkozásában:

- Intézményi nyilvántartás
- Személyi nyilvántartás (hallgatói, alkalmazotti)
- Oklevél nyilvántartás
- felvételi rendszer
- pályakövetési rendszer
- vezetői információs rendszer

Az adatbázisba, az intézmények tanulmányi nyilvántartásai szerint (ETR, NEPTUN, EN) a jogviszony létrejöttekor kerül be a személy, a jogviszony megszűnésekor kikerül a rendszerből. (Az adatbázisból a hallgatók az utolsó jogviszony megszűnése után 80 évvel, oktatók az utolsó jogviszony megszűnése után 10 évvel törölődnek.) Az adatot szolgáltatni az érintet személlyel jogviszonyt létesítő intézmény kötelessége. A nyilvántartás a hallgatók, oktatók, kutatók adatait tartalmazza különböző jogcímenként (hallgató, vendéghallgatói, kollégiumi, doktorjelölti jogviszony, közalkalmazotti, alkalmazotti, megbízási, szolgáltatói jog-

viszony). 2006. március óta működik a nyilvántartás. A nyilvántartás tartalmazza a Magyarországon működő külföldi felsőoktatási intézményeket is. A migrációval kapcsolatos adatok: állampolgárság, születési hely országa, állandó lakóhely országa, tartózkodási hely országa, települése, tartózkodás jogcíme, tartózkodásra jogosító okirat, a tartózkodási jogot igazoló okmány. Az Oklevél nyilvántartás a megszerzett diplomák nyilvántartása, amely a tanulmányi nyilvántartási rendszerekből szolgáltatja az adatokat a FIR-be. Az adatbázis a kiadott okleveleknek megfelelően tartalmazza a megszerzett végzettséget és szakképzettséget.

A felvételi jelentkezés („A” adatlap), a FELVI adatbázis a felsőoktatási felvételi jelentkezések adatait tartalmazza. Az adatbázis tanulói része a jelentkezők személyes adatait és az egyes jelentkezések adatait tartalmazza, megjelölve a jelentkezési rangsort és azt a jelentkezést, ahová a tanulót felvették. Ezt egészíti ki az intézményi adatbázis, amely a meghirdetett tagozatok legfontosabb adatait közli. Az adatbázis jelenleg a 2001-2011-es időszakra elérhető.

Pályakövetési rendszer kiépítése, a jogi szabályozási környezet és a jogi szabályozási szükséglet (pl. az adóhatóságnál nyilvántartott munkavállalói járulék fizetési adataihoz, illetve az állami foglalkoztatási szerv(ek)nél nyilvántartott munkanélküli járadék igénybevételi adatahoz való hozzáférés megteremtése) kiépítése folyamatban van.

Vezetői információs rendszer (VIR) kiépítése is folyamatban van, amely a különböző meglévő adatforrásokra támaszkodó döntéshozatali rendszert kíván megvalósítani. Ilyen meglévő adatforrás az egyes intézmények különféle nemű kötelező adatszolgáltatása (pl. statisztikai, adminisztratív, pénzügyi beszámolási stb.), a VIR eredménye (outputja) pedig egy riport és mutatószám gyűjtemény. Ebben a mutatószám gyűjteményben, mint egy kiemelkedő területet kívánják megjeleníteni a külföldi hallgatókkal, külföldön eltöltött tanulmányi idővel kapcsolatos mutatószámokat, indikátorokat (külföldi tanulmányokat folytató hallgatók száma; a képzés során külföldi tanulmányokat folytatott hallgatók száma; külföldön töltött tanulmányi napok/hónapok száma).

A statisztikai adatszolgáltatás egy koherens rendszert alkotó adatlap-csomag kitöltésével valósul meg. A statisztikai megfigyelés intézményi, kari, képzési helyi és tagozati szintjén részletezi az egyes szinteken folyó tevékenységeket. Az intézmény karonként, képzési helyenként és tagozatonként tölt ki adatlapokat, minden lapból legalább egyet. A kitöltést beépített ellenőrzésekkel kliens alapú program segíti. A statisztikai adatlapok manuális kitöltése helyett a program a hallgatói adatok alapján lehetőséget biztosít azok automatikus kitöltésére. Ez kétféleképpen történhet. 1.) a program menürendszerét használva – egyenként hallgató felvitel. 2.) a meglévő adatbázisból hallgatói segédprogram segítségével a hallgatói adatok

importálása. Az egyedi adatokat 2 szempont szerint lehet összegyűjteni: aktuális képzésre vonatkozó adatok, illetve a végzettséget szerzett hallgatók adatai.

A hallgatói adatok migrációt érintő kérdései: hallgató (szülő) lakhelye (ország), hallgató (szülő) lakhelye (település), elővégzettség megszerzésének országa, külföldi magyar nemzetiségű (igen, nem), külföldi miniszteri ösztöndíjas (igen, nem), külföldön résztanulmányokat folytat (igen, nem), az intézményben résztanulmányokat folytató külföldi (igen, nem). A statisztikai táblában a külföldi hallgató, külföldi állampolgár, aki a felsőoktatási intézménnyel hallgatói jogviszonyban áll fogalmak jelennek meg.

Az Ftv. 119. § alapján: (2) Nem magyar állampolgárok magyarországi tanulmányaira e törvényrendekezéseit a következő eltérésekkel kell alkalmazni:

- a. ha nem rendelkezik az ország területén lakóhellyel, a hallgatói jogviszony létesítése előtt be kell szereznie a külön jogszabályban meghatározott beutazásra és tartózkodásra jogosító engedélyt,
- b. ha a 39. § (1) bekezdésében felsorolt hallgató - a 39. § (1) bekezdés b)-c) pontjában felsoroltak kivételével – államilag támogatott képzésben vesz részt, csak nemzetközi szerződés, jogszabály, munkaterv vagy viszonyosság alapján jogosult szociális vagy más ösztöndíjra, szociális támogatásra, tankönyv-, jegyzettámogatásra, lakhatási támogatásra,
- c. a költségvetés pályázati úton elnyerhető ösztöndíj folyósításával nyújthat segítséget a tanulmányok folytatásához,
- d. a határon túli magyarok a szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvényben (a továbbiakban: kedvezménytörvény) foglalt feltételek szerint jogosultak részt venni az államilag támogatott képzésben,
- e) a felsőfokú tanulmányok megkezdése előtt legfeljebb két féléven keresztül – hallgatói jogviszony keretében – előkészítő tanulmányokat folytathatnak.

A külföldi állampolgárok magyarországi, a magyar állampolgárok külföldi tanulmányai támogatásának rendjét a kormány határozza meg, ennek során a kedvezménytörvény hatálya alá tartozók tekintetében az e törvényben meghatározott támogatási időt meghosszabbíthatja.

Az OECD adatgyűjtésben használt az *állandó lakos külföldi* fogalom a nem kizárólag tanulási célból itt tartózkodó, külföldi állampolgárságú hallgatókat sorolja ide (pl.: külföldi diplomataszülők illetve, hosszabb ideig hazánkban tartózkodó szülők gyermeke).

Az egyes nyilvántartási rendszerekben eltérő módon, a közreműködő intézmények (közoktatási intézmények, felsőoktatási intézmények) segítségével történnek az adatbevitel.

A rendszeres, folyamatos nyilvántartások legkorábban elérhető adatai a 2005/2006-os tanévtől állnak rendelkezésre, azóta a rendszerek folyamatos karbantartása, felülvizsgálata, redundanciák megszüntetése.

A statisztikai adatgyűjtések egy adott időpontban teszik lehetővé a külföldiekre vonatkozó kérdések megválaszolását. Itt azok a gyermekek, tanulók, hallgatók, akik az adott félév október 1-jei, illetve október 15-ei állapotában nem voltak ott az intézményben, nem kerülnek be a statisztikába (elsősorban a rövididejű, 3 vagy akár annál rövidebb trimeszters képzésben résztvevők). A rendszerek így egymást kiegészítve mutatják be, hogy a migránsok milyen mértékben részesülnek Magyarországon területén oktatásban, képzésben.

Az adatok sok szempontból ellenőrzöttek, a jogosultságok, kedvezmények lehetősége (például utazási kedvezmények a diákigazolványok révén stb.) miatt nagy pontosságú képet mutatnak.

Az külföldiekre vonatkozó adatgyűjtései a hazai adatfelhasználók igényeinek kiszolgálását szolgálják elsősorban (oktatásban való részvételük megmutatása, finanszírozási pontok ellenőrizhetősége stb.). A nemzetközi (pl. OECD, EU, ENSZ) felhasználók a migráció más aspektusainak megragadását is látni szeretnék (például hallgatók előző tanulmányainak országát), amelyekre jelenleg a különböző rendszerek felkészítése történik. A nemzetközi kötelező adatszolgáltatás részét képező migrációs táblák megadása azonban az egyes tagországok részére nem kötelezőek.

A EMMI statisztikai adatszolgáltatása a nemzetközi szervek felé harmonizált kérdőívek segítségével történik, az adhoc adatkérők felé pedig a szükségszerűség szerint elvégzett, szabályozott közérdekű adatkezelés révén. A harmonizált kérdőívben a fogalmak, illetve módszertanok egységessége garantálja, hogy az adatok a külföldi tanulókra vonatkozóan minden nemzetközi szerv felé azonos adatszolgáltatást jelent.

Az EMMI főbb statisztikai adatait az évente kiadásra kerülő papír, illetve cd-s, internetes kiadványokban jelenteti meg.

Az adatokhoz - egyedi azonosításra alkalmatlan módon - többféle módon lehet hozzájutni: egyrészt az adatszolgáltatásra is használt internetes felületen egy több szintű lekérdező rendszer található (ún. aggregátor program), amely meghatározott jogosultág mellett teszi lehetővé az adatok kutatását. Emellett az adatbázisokból adható megfelelő indokoltság mellett kutatók, intézetek, különböző hivatalok számára.<sup>52</sup>

---

<sup>52</sup> Attól függ, melyik szervhez érkezik először a kérés, nem rendezett valójában (bár papíron igen), mert, ha közvetlenül a minisztériumhoz érkezik, akkor ingyenesen kerül, ha az OH-hoz, vagy a Educatoo Kht-hoz, akkor térítés keretében kerül átadásra.

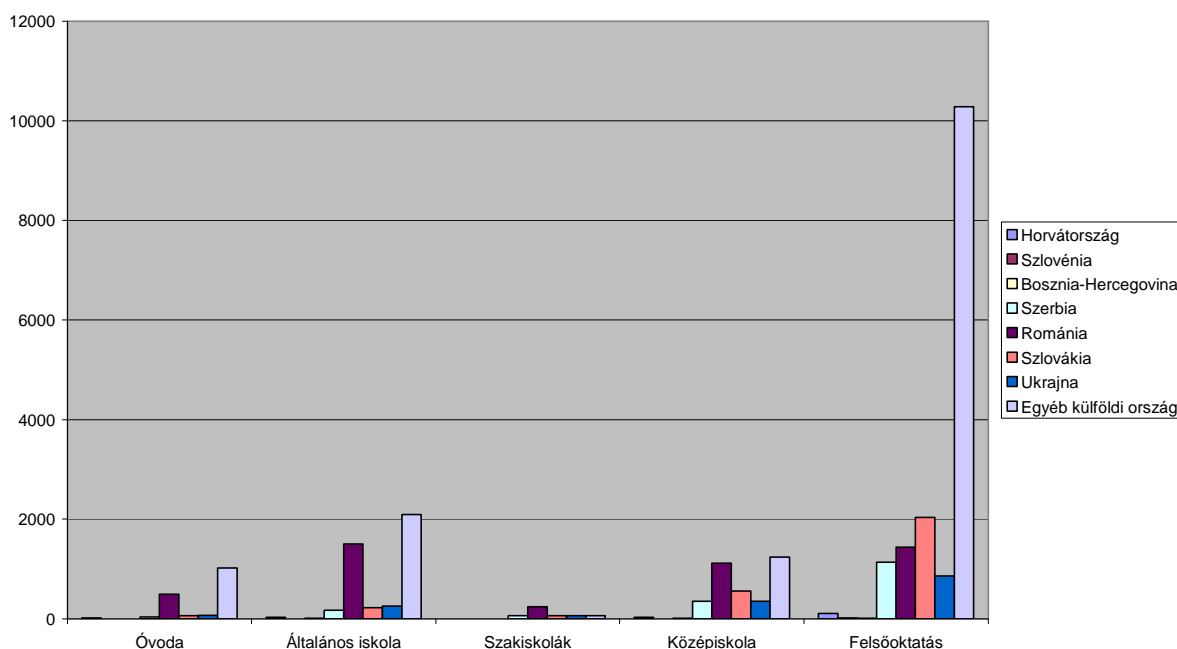


### 7.2.1. A külföldi gyermekekre, tanulókra, hallgatókra vonatkozó mutatók alakulása

Az oktatásért felelős minisztérium Statisztikai Osztálya 2000-ben kezdte meg a migráns gyermekek oktatásával kapcsolatos összehasonlító és elemző adatok módszeres gyűjtését. Az adatok összehasonlítására a 2001/002-es tanévtől van lehetőség. (Részletesen azt, hogy a minisztérium Statisztikai Osztálya a külföldi hallgatók adatait milyen metszetben hozza nyilvánosságra a 8. melléklet tartalmazza.)

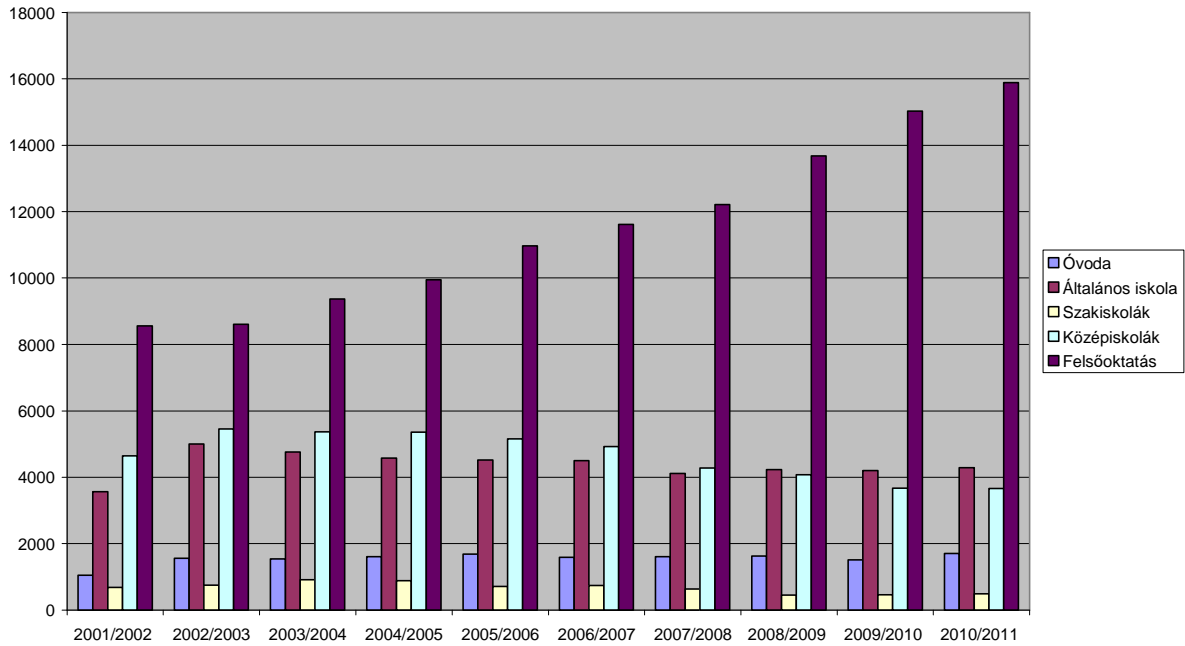
A Magyarországra bevándorlók legjelentősebb csoportját a szomszédos országokból érkező kisebbségi magyarok alkotják.

4. ábra: Külföldi gyermekek, tanulók, hallgatók országonként, 2010/2011



A bevándorlók második jelentős csoportját a Nyugat-Ázsiából vagy a Közel-Keletről érkezettek alkotják, akik Magyarországot tranzitországnak tekintik Nyugat-Európa felé. A külföldi tanulók a közoktatás mellett nagyobb számban a felsőoktatási képzésekben vesznek részt.

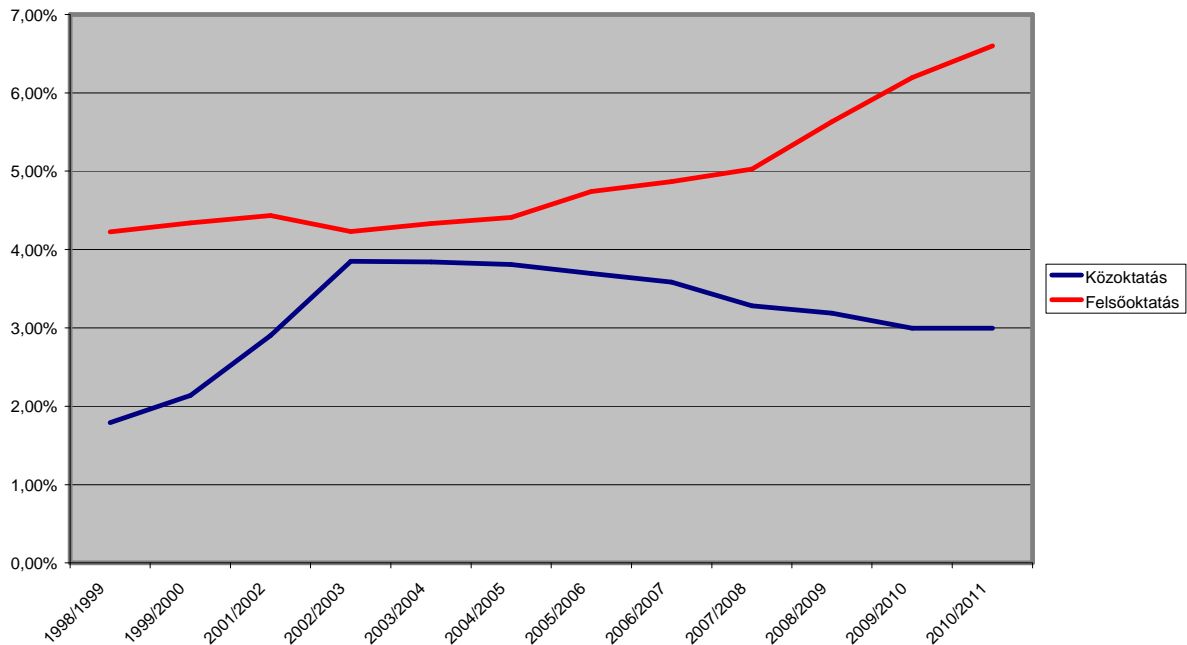
5 ábra: Külföldi tanulók iskolatípusonként, 2001 - 2010



Forrás: EMMI Oktatási Évkönyv, 2011

Az adatok – az összes tanulók között – közoktatásban résztvevő migráns gyermekek, tanulók lassú, stabil növekedést mutatta a 2002/2003-as tanévig, számuk azóta csökken. A felsőoktatás terén 2007/2008-tól viszont erőteljes növekedés tapasztalható. 2010/2011-ben a nappali tagozatos tanulók 6,6 %-a volt külföldi állampolgár. Ebben fontos szerepet játszik, hogy az EU-n belül 2011. novemberében tanácsi elfogadott célkitűzés szerint 2020-ra a felsőfokú végzettséget szerzettek 20%-ának a tanulmányokkal kapcsolatban 15 kreditet vagy 3 hónapot külföldön kell teljesíteni. Ez a célkitűzés is egyre inkább arra ösztönzi az egyes országokat, hogy minél részletesebb és teljesebb információval, adatokkal rendelkezzen a külföldi tanulókkal, hallgatókkal kapcsolatban.

6 ábra: A köz- és felsőoktatásban részt vevő külföldi tanulók aránya, 1998 - 2010



Forrás: EMMI Oktatási Évkönyv, 2011

### 7.3. Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság

A nyugdíjbiztosítási nyilvántartás elsődleges célja, hogy a nyugdíjrendszerben jogosultságot szerzett személyek ellátásainak megállapításához szükséges, jogszabályban meghatározott adatokat és információkat a felhasználás céljához kötött rendben tartalmazza. A biztosítási elven működő magyar nyugdíjbiztosítási rendszerben megállapításra kerülő nyugellátások a jogszabályban rögzített jogosultsági feltételek teljesítése esetén – tekintet nélkül az állampolgárságra – igényelhetők.<sup>53</sup>

<sup>53</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 883/2004/EK Rendelete (2004. április 29.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról, valamint az Európai Parlament és a Tanács 987/2009/EK rendelete (2009. szeptember 16.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet végrehajtására vonatkozó eljárás megállapításáról nem ad pontos definíciót a harmadik országok állampolgáira vonatkozóan, így azok alkalmazása szempontjából a rendeletek személyi hatályára vonatkozó rendelkezésből (lásd a 883/2004/EK Rendelete 2. cikk) következtethető, hogy ki tekinthető harmadik ország állampolgárának. Ennek értelmében a szociális biztonsági koordinációs szabályok alkalmazása egyrészt az EU tagállamok állampolgáira, azok családtagjaira és túlélő hozzátartozóira, másrészt pedig az EU tagállam állampolgárságával nem rendelkező elhunyt hozzátartozó EU állampolgár, hontalan vagy menekült státuszú túlélő hozzátartozóira korlátozódik. Az Európai Parlament és a Tanács 1231/2010/EU rendelete tovább bővíti a rendelkezések kedvezményezettjeinek körét, bár a harmadik országok állampolgárának fogalom-meghatározását mellőzi. E rendelet 1. cikkéből („A 883/2004/EK és a 987/2009/EK rendeletet alkalmazni kell harmadik országok olyan állampolgáira is, akikre a rendeletek csupán állampolgárságuk miatt nem vonatkoznak, illetve ezek családtagjaira és túlélő hozzátartozóira is, feltéve, hogy valamely tagállam területén jogszerűen rendelkeznek lakóhellyel, és helyzetük összes vonatkozása nem egy tagállamot érint.”) azonban egyértelműen következik, hogy a szociális biztonsági koordináció szempontjából mely személyi kör érintett. Megjegyzendő, hogy a nyugdíjbiztosítás szakigazgatási feladatainak ellátása szempontjából harmadik országban élőknek minősülnek azok a kivándorolt, illetőleg külföldön élő vagy tartózkodó és magyar nyugdíjjogosultsággal rendelkező személyek, akik olyan ország területén laknak, amely nem tartozik az

A nyugdíjügyeket két nagy csoportba, nemzeti és nemzetközi nyugdíjügyekre oszthatjuk. Nemzeti nyugdíjügyek körébe mindazok a vonatkozó jogszabályok szerint a nyugdíjbiztosítás hatáskörébe tartozó hatósági ügyek tartoznak, amelyek ellátás megállapítására irányuló igény elbírálására (első és másodfokon), a megszerzett jogosultság igazolására (szolgálati időigazolás), valamint a nyugdíjbiztosítási adatok nyilvántartására vonatkoznak és az ügynek nincsen nemzetközi aspektusa. A nemzeti nyugdíjügyekben a sajátjogú nyugellátások, valamint azon hozzátartozói nyugdíjak megállapítása érdekében, amelyek esetében a hozzátartozó nem nyugdíjasként hunyt el a megyei kormányhivatalok nyugdíjbiztosítási szakigazgatási szervei járnak el.

A nemzeti nyugdíjügyek vonatkozásában a társadalombiztosítási nyugellátásokról szóló 1997. évi LXXXI. tv. (továbbiakban: Tny.), valamint a végrehajtására kiadott 168/1997 (X.6.) korm. Rendelet a meghatározó.

A nemzetközi nyugdíj-ügyek elbírálása során nem csak a magyar, hanem – az adott ügy jellegétől függően – az Európai Unió szociális biztonságra vonatkozó szabályrendszerét, vagy a kétoldalú szociálpolitikai, illetve szociális biztonsági egyezmények rendelkezéseit is alkalmazni kell. Azokat a nemzetközi jogszabályokat, amelyek - kisebb részben anyagi jogi, míg túlnyomó részben eljárási szabályokat határoznak meg - a magyar mellett a nemzetközi nyugdíjügyek intézésére vonatkoznak a 9. számú mellékletet tartalmazza.

Az igények elbírálása 2010. végéig a Közép-magyarországi Regionális Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság kizárólagos hatáskörébe tartozott. Ezt a feladatot 2011. január 1-től a Központi Nyugdíjnyilvántartó és Informatikai Igazgatóság végezte, míg 2012. május 1-től a nemzetközi nyugdíj-megállapítás összetett feladatai a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság hatáskörébe kerültek, s ezzel a nemzetközi nyugdíjügyek vonatkozásában megszűnt az addig eljáró intézmények osztott hatásköre.

A nyugdíjbiztosítás szakigazgatási feladatainak ellátása szempontjából harmadik országban élőknek minősülnek azok a kivándorolt, illetőleg külföldön élő vagy tartózkodó és magyar nyugdíjjogosultsággal rendelkező személyek, akik olyan ország területén laknak, amely nem tartozik az Európai Unió szociális biztonsági koordinációs rendeleteinek<sup>54</sup> vagy valamely szociálpolitikai, szociális biztonsági egyezménynek a hatálya alá. Tehát nem az a

---

Európai Unió szociális biztonsági koordinációs rendeleteinek<sup>53</sup> vagy valamely szociálpolitikai, szociális biztonsági egyezménynek a hatálya alá. Csupán kérdésként merül fel, hogy mi indokolja, hogy nyugdíjügyekben miért nem használatos az Európai Parlament és a Tanács 862/2007/ek rendeletben meghatározott harmadik országok állampolgáira vonatkozó fogalom.

<sup>54</sup>A koordinációs rendelet hatálya kiterjed az EU 27 tagállamára, továbbá Izlandra, Norvégiára, Liechtensteinre és Svájcra. Megjegyezzük, hogy Norvégia és Liechtenstein vonatkozásában csak a korábbi, azaz 2010. Május 1-je előtt hatályos koordinációs rendelet alkalmazandóak.

fontos, hogy a jogosultsággal rendelkező a harmadik ország-csoporthoz tartozó országok valamelyikének állampolgára-e vagy sem.

Az Alaprendelet és a Vhr. nem ad pontos definíciót a harmadik országok állampolgáira vonatkozóan, így azok alkalmazása szempontjából a rendeletek személyi hatályára vonatkozó rendelkezésből következtethető, hogy ki tekinthető harmadik ország állampolgárának. Ehhez az Alaprendelet 2. cikke ad segítséget, mely szerint:

*“(1) Ezt a rendeletet a tagállamok állampolgáira, egy tagállamban lakóhellyel rendelkező hontalanokra és menekültekre – akik egy vagy több tagállam jogszabályainak hatálya alá tartoznak vagy tartoztak –, valamint ezek családtagjaira és túlélő hozzátartozóira kell alkalmazni.*

*(2) Ezt a rendeletet ugyancsak alkalmazni kell azoknak a személyeknek a túlélő hozzátartozóira, akik egy vagy több tagállam jogszabályainak a hatálya alá tartoztak, függetlenül az ilyen személyek állampolgárságától, ha túlélő hozzátartozóik egy tagállam állampolgárai vagy a tagállamok egyikében tartózkodó hontalanok vagy menekültek.”*

Az Alaprendelet 2. cikke értelmében tehát a szociális biztonsági koordinációs szabályok alkalmazása egyrészt az EU tagállamok állampolgáira, azok családtagjaira és túlélő hozzátartozóira, másrészt pedig az EU tagállam állampolgárságával nem rendelkező elhunyt hozzátartozó EU állampolgár, hontalan vagy menekült státuszú túlélő hozzátartozóira korlátozódik.

A nemzetközi nyugdíjügyvitel, valamint a harmadik országok állampolgárai szempontjából fontos a szociális biztonsági koordináció szabályainak kiterjesztésére vonatkozó közösségi jogszabály. Az Európai Parlament és a Tanács 1231/2010/EU rendelete tovább bővíti a rendelkezések kedvezményezettjeinek körét, bár a harmadik országok állampolgárának fogalom-meghatározását mellőzi. E rendelet 1. cikkéből egyértelműen következik, hogy a szociális biztonsági koordináció szempontjából mely személyi kör érintett:<sup>55</sup>

A jelenleg is hatályos és alkalmazandó szociálpolitikai és szociális biztonsági egyezményeink közül a harmadik ország csoportba tartozók esetében kizárólag a szovjet és jugoszláv egyezmények esetében van jelentősége az állampolgárságnak, mivel ezen egyezmények személyi hatálya csak a szerződő országok állampolgárságával rendelkező személyekre terjed ki. A szocialista egyezményes gyakorlatnak megfelelően tehát nem elégséges az adott ország kötelező társadalombiztosítási szabályainak hatálya alá tartozás (biztosítási kötelezettség), hanem szükséges az is, hogy a szerződő felek állampolgárságával rendelkezzen a jogszerző. Az állampolgárság megszerzésének módja és időpontja azonban irreleváns ezen egyezmények vonatkozásában is.

---

<sup>55</sup> „A 883/2004/EK és a 987/2009/EK rendeletet alkalmazni kell harmadik országok olyan állampolgáira is, akikre a rendeletek csupán állampolgárságuk miatt nem vonatkoznak, illetve ezek családtagjaira és túlélő hozzátartozóira is, feltéve, hogy valamely tagállam területén jogszerűen rendelkeznek lakóhellyel, és helyzetük összes vonatkozása nem egy tagállamot érint.”

Lényegesen eltérő elveken alapulnak a rendszerváltást követően megkötött szociális biztonsági egyezmények, amelyek esetében a jogszerzők állampolgárságára tekintet nélkül alkalmazhatók a szerzett jogok megtartását és exportálását biztosító rendelkezések. Ezen egyezmények alkalmazhatók tehát a szerződő felek állampolgárságával nem rendelkező, ám azok kötelező társadalombiztosítási szabályainak hatálya alá tartozó személyek esetében is.

Az egyezmények alapján történő nyugdíj-megállapítás szempontjából tehát két jogalkalmazási rendszert különböztethetünk meg aszerint, hogy az állampolgárság vizsgálat tárgyát kell-e, hogy képezze vagy sem.

A nyilvántartás nyugdíj-megállapításhoz szükséges adattartalmán kívül a jogszerzők azonosítását szolgáló adatok ugyancsak fontos szerepet töltenek be. Ezek a következők:

- név (családi- és utóneve)
- születési családi és utóneve (nőknél: leánykori név)
- állampolgárság (csak 2004-től került a nyilvántartásba, addig az állandó lakóhely került feltüntetésre az egyéni nyilvántartó lapon)
- születési dátum,
- születési hely,
- anyja neve,
- állandó lakóhelye (2004-től az állandó lakóhely helyett az állampolgársági adatot tartalmazta a nyilvántartásunk)
- társadalombiztosítási azonosító jele (TAJ).

A természetes személyazonosító adatokon túl az állampolgárságra vonatkozó adat csak 2004-ben került a nyilvántartásba, így a magyar nyugdíjrendszerben ezt megelőzően jogosultságot szerzett személyek állampolgárságát nem ismerjük. Az állampolgárság ismeretét Magyarország EU csatlakozásától a közösségi szabályok alkalmazása tette szükséges. Természetesen a közösségi szabályok alkalmazása - jelenlegi gyakorlatunkban is - jelentős számú nem magyar állampolgársággal rendelkező olyan jogszerzőt érint, aki biztosított pályafutását 2004-et megelőzően fejezte be Magyarországon. E személyek esetében az állampolgárságról kizárólag a koordinációs rendeletek szerinti nemzetközi nyugdíjigénylés céljára rendszeresített igénybejelentő nyomtatvány megfelelő rovatának kitöltésével szerzünk információt.

A projekttel összefüggő vizsgálódás keretében a nyugdíjindítások és lezárások (teljesítő-határozatok) elemzéséhez a NYUFIG adatállományát, valamint az elutasított nyugdíjigényekre vonatkozó adatokat is felhasználtuk. Az ONYF állománystatisztikai adataiból a következő ellátástípusok együttesen adják a nyugellátásokat<sup>56</sup>:

---

<sup>56</sup> A nemzetközi gyakorlatban a nyugdíjas ellátottak adatait az EUROSTAT gyűjti. A nyugdíjasokra vonatkozó adatokkal az ESSPROS önálló modulja, az „ellátottak száma” modul foglalkozik. A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően nyugdíjas ellátottak közé a fenti ellátások tartoznak. Az Európai Unió országaira vonatkozó

- Öregségi (korbetöltött)
- Öregségi (korhatár alatti)
- Rokkantsági (korbetöltött)
- Bányász-, és korengedményes
- Rokkantsági (korhatár alatti)
- Baleseti rokkantsági (korhatár alatti)
- Rehabilitációs járadék
- Özvegyi (ideiglenes)
- Özvegyi (korbetöltött)
- Özvegyi (korhatár alatti)
- Szülői nyugdíj
- Árvaellátás

A nyugdíjbiztosítási igazgatási szervek által megállapított nyugdíjszerű ellátások pedig a következők:

- Mezőgazdasági szövetkezeti járadékok
- Baleseti járadék
- Átmeneti járadék
- Rendszeres szociális járadék
- Bányász egészségkárosodási járadék
- Rokkantsági járadék
- Házastársi pótlék
- Egyéb járadék

Az ellátástípusok közötti összehasonlítás alapja a törvényesen meghatározott általános nyugdíjkorhatár. A nyugdíjkorhatárt elért ellátottaknak fizetett nyugdíj az öregségi nyugdíj kategóriájába tartozik. Ennek megfelelően az általános nyugdíjkorhatárt elért rokkantsági nyugdíjasokat korbetöltött rokkantsági nyugdíjasoknak nevezzük. Külön kezeljük a korhatár alatti rokkantsági nyugdíjasokat, ide sorolva a rehabilitációs ellátásban részesülőket is.<sup>57</sup>

A biztosítási elven működő magyar nyugdíjbiztosítási rendszerben megállapításra kerülő nyugellátások, mint már említettük állampolgárságra tekintet nélkül, kizárólag a jogszabályban rögzített jogosultsági feltételek teljesítése esetén igényelhetők. A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény (továbbiakban: Tbj.) rendelkezései egyértelműen meghatározzák a Magyarországon kötelező biztosítás hatálya alá tartozó személyeket, valamint a biztosítási kötelezettség tartalmát. A nyugdíjbiztosítás szolgáltatásaira ugyanis csak azok jogosultak, akik a biztosítási kötelezettséggel járó jogviszony esetében a járulékfizetési kötelezettségüknek eleget tettek. A Tny. meghatározza azokat az időszakokat, amelyek a Tbj. szerinti biztosítási kötelezettség hiányában is jogszerző időnek minősülnek és a nyugdíj megállapítása során

---

elemzés található a 2010. februárjában megjelent Nyugdíjbiztosítási Értesítőben: „Habicsekné Richter Mária: Nyugdíjas ellátottak az EUROSTAT adatbázisa alapján”

<sup>57</sup> A nemzetközi gyakorlatban a korhatár alatti rokkantsági nyugdíjasok, illetve a nekik fizetett juttatás tartozik a rokkantsági funkcióba az ESSPROS módszertana szerint. A korhatárt elért rokkantsági nyugdíjasokat az öregségi funkcióba sorolja az Eurostat adatbázisa.

jogosultsági időként (szolgálati időként) kell figyelembe venni. Sem a Tbj., sem pedig a Tny. rendelkezései nem tartalmazzák állampolgársági kritériumot a biztosítási kötelezettség, illetve a nyugellátásra való jogosultság szempontjából.

Az állampolgárságnak, mint kötelezettségi és jogosultsági kritériumnak a mellőzése ellenére is bizonyos élethelyzetekben jelentősége lehet annak a ténynek, hogy az érintett személy belföldinek tekinthető vagy külföldi jogállásának minősül a törvény rendelkezései szempontjából. A Tbj. 4. § u) pontja szerint belföldinek tekintendő, aki:

- „1. Magyarország területén a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény szerint bejelentett lakóhellyel rendelkező magyar állampolgár, a bevándorolt és a letelepedett jogállású, valamint a menekültként elismert személy,*
- 2. a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény hatálya alá tartozó személy (a továbbiakban: a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy), aki a szabad mozgás és a három hónapot meghaladó tartózkodás jogát Magyarország területén gyakorolja, és a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló törvény szerint bejelentett lakóhellyel rendelkezik, valamint*
- 3.hontalan.”*

Ugyanezen § j) pontja értelmében külföldi az a természetes személy, aki nem minősül belföldinek. Belföldinek minősülhet a magyar állampolgárokon kívül a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkezők beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény értelmében az, akinek e jogát Magyarország az e törvényben foglaltak szerint biztosítja.

A megállapodás megkötésének tehát alapvető feltétele, hogy a megállapodást kötni szándékozó személy belföldinek legyen tekinthető a Tbj. fent idézett rendelkezésének megfelelően. A belföldinek nem minősülő személy abban az esetben sem köthet megállapodást, ha az egyéb jogosultsági feltételeket egyébként teljesíti. Nyugdíj jog szerzése céljából megállapodást tehát a magyar állampolgárok, a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek, valamint a hontalanok köthetnek.

A fentiekben már hivatkoztunk arra, hogy az Alaprendelet 2. cikke meghatározza az alkalmazás személyi hatályát és hogy a koordinációs rendelkezések csak a személyi hatály alá tartozókra vonatkozóan alkalmazhatóak. A koordinációs rendeletek alkalmazását megelőzően tehát vizsgálni kell azt, hogy azok az adott személyre az EU tagállambeli állampolgársága, családi státusza, vagy a koordinációs szabályoknak a harmadik országok állampolgáraitra történő kiterjesztés miatt alkalmazhatóak. Ez a nyugdíjbiztosítás végrehajtási gyakorlatában azt jelenti, hogy míg az önálló magyar nyugdíjjogosultsággal rendelkező harmadik országbeli állampolgár részére kizárólag a nemzeti szabályok alkalmazásával magyar nyugellátás megál-



lapítható, a koordinációs rendeletek alkalmazására csak akkor kerülhet sor, ha a személyi hatály alá tartozás feltételei teljesülnek.

Jelenlegi gyakorlatban ezért a nemzeti nyugdíj-megállapítás mellett történő nemzetközi igényelbírálás érdekében az igénylő állampolgárságának ismerete elengedhetetlen. A nyugdíjbiztosítás nyilvántartása azonban nem minden esetben tartalmaz az állampolgárságra vonatkozó adatot, ezért ezt az igénybejelentés szakaszában, az igénybejelentő lap megfelelő rovatának kitöltésével lehet pótolni.

Az állampolgárság vizsgálata ugyanis a rendeletek alapján történő nyugdíj-megállapításra irányuló eljárásban már nem merül fel. A nyugdíj-megállapításra vonatkozó statisztikai adatgyűjtés pedig nem terjed ki az állampolgárságon alapuló adatokra.

Az egyezmények közül kizárólag a még hatályos és alkalmazandó szociálpolitikai egyezmények esetében szükséges annak vizsgálata, hogy az adott jogintézmény alkalmazásával nyugellátást igénylő személy a szerződő felek állampolgárságával rendelkezik-e vagy sem. Ezen egyezmények esetében az állampolgárság jogosultsági feltételnek tekinthető.

A szovjet és jugoszláv egyezményeink alapján történt nyugdíj-megállapításra vonatkozó statisztikai adatainkból egyértelműen arra következtethetünk, hogy az ellátásban részesülő személy magyar és/vagy a volt Szovjetunió vagy Jugoszlávia valamely utódállamának állampolgárságával rendelkezik és harmadik ország állampolgára nem lehet. Közel sem ilyen egyszerű a helyzet a szociális biztonsági egyezményeink esetében, amelyeknek személyi hatálya állampolgárságtól függetlenül kizárólag a biztosítási kötelezettség hatálya alá tartozókra terjed ki. A szociális biztonsági egyezmények alkalmazásával megállapított nyugellátásokra vonatkozó statisztikai adatokból azonban egyáltalán nem kapunk egyértelmű választ arra, hogy állampolgárság szerint milyen az állomány összetétele.

Magyarország 2004. május 1-től, az EU csatlakozás időpontjától köteles biztosítani az EU/EGT országok területén lakóhellyel rendelkező személyek részére a koordinációs rendeletek alkalmazásával megállapított nyugdíjaknak a jogosultak lakóhelye szerinti országba történő közvetlen folyósítását. A koordinációs rendeletek alkalmazásával megállapított nyugdíjban pedig azok részesülhetnek, akik a rendeletek személyi hatálya alá tartoznak.<sup>58</sup> E jogosultak számára megállapított magyar nyugdíjat kell tehát a rendeleteknek az ellátások korlátlan exportjára vonatkozó, alapvető jelentőséggel bíró kötelező rendelkezésére tekintettel az EU/EGT országok területére közvetlenül folyósítani.

---

<sup>58</sup> Ezek közé az EU állampolgárok, azok családtagjai és túlélő hozzátartozói, illetve az EU tagállam állampolgárságával nem rendelkező elhunyt hozzátartozó EU állampolgár, hontalan vagy menekült státuszú túlélő hozzátartozó tartoznak.

A korábbi alaprendelet, valamint Vhr. 2010. április 30-ig hatályos rendelkezései a nyugellátások külföldre utalását illetően két módszer alkalmazását tették lehetővé. A csatlakozás időpontját követő rövid átmeneti időszak kivételével 2006. január 1-től a nyugellátások külföldre utalásának közvetlen módját alkalmazzuk, szemben a közvetett; azaz a jogosult lakóhelye szerint illetékes tagállam összekötő szervének közreműködésével történő nyugdíjkifizetés rendeletek által szabályozott módszerével.

A nyugellátások EU/EGT államokba utalásának jogi, szabályozási és közigazgatási gyakorlatát a hivatkozott rendeletek nyugdíjfolyósításra vonatkozó rendelkezésein túl a szociális biztonsági koordináció egyenlő bánásmód alapelve is meghatározza. Ezen alapvető követelmény szerint ugyanis az EU/EGT államok állampolgárai és azon harmadik országok állampolgárai, akik a rendeletek hatálya alá tartoznak, valamint a magyar állampolgárok között a nyugdíjfolyósítás szempontjából sem tehető semmiféle nyílt vagy rejtett megkülönböztetés. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az önálló magyar jogosultsággal rendelkező, más EU/EGT állam területén lakóhellyel rendelkező magyar állampolgár számára nyugellátásának a lakóhely szerinti államba történő utalása ugyanazokkal a feltételekkel biztosítható, mint az ugyancsak magyar jogosultsággal rendelkező nem magyar állampolgárok részére. A jelenlegi szabályozás és folyósítási gyakorlat ennek a követelménynek lényegében megfelel.

A 2010. május 1-től hatályba lépett Alaprendelet 7. cikke a megállapított ellátások kifizetésével/folyósításával kapcsolatban az alábbi rendelkezést tartalmazza:

*„E rendelet eltérő rendelkezéseinek hiányában az egy vagy több tagállam jogszabályai vagy e rendelet értelmében fizetendő pénzügyi ellátások nem csökkenthetők, nem módosíthatók, nem függeszthetők fel, nem vonhatók vissza vagy foglalhatók le azzal az indoklással, hogy a jogosult vagy családtagjai nem az ellátások nyújtásáért felelős intézmény helye szerinti tagállamban rendelkeznek lakóhellyel.”*

Az új rendeletek alkalmazásában az ellátások exportálásának elvét az új Alaprendelet 4. cikkében deklarált egyenlő bánásmód alapelvével együtt kell értelmezni és a gyakorlatban érvényesíteni. Ez pedig továbbra is kizárja azon nemzeti jogi szabályozásokat és gyakorlatot, amelyek közvetlenül, vagy közvetett módon megkülönböztetik más tagállamok állampolgárait.

Már a korábbi rendeletekben is előírt kötelezettségnek eleget téve a Tny. 79. §-a biztosítja az EU/EGT államok területén élők számára a megállapított nyugellátásnak a lakó- vagy tartózkodási hely szerinti EU/EGT állam területén működő pénzforgalmi szolgáltatónál vezetett fizetési számlára történő utalását, amennyiben a jogosult ezt kéri. A TnyR. 75. § (2) bekezdés b) pontja pedig arról rendelkezik, hogy az ellátás külföldre történő utalását a jogosult a nyugdíjfolyósító szervtől kérheti. E rendelkezések elvileg biztosítják az EGT országokban élők esetében a megállapított nyugellátások közvetlen külföldre utalását.

A Tny. és TnyR. hivatkozott rendelkezései kizárólag az EU/EGT államokban élők esetében teszik lehetővé a közvetlen és a jogosult számára költségmentes külföldre folyósítást. Az önálló magyar jogosultsággal rendelkező és egyezményes vagy harmadik országban – azaz nem EU/EGT államban – élő nyugdíjasok esetében a közvetlen nyugdíjfolyósítást sem a szabályozás, sem pedig az annak alapján folytatott gyakorlat nem biztosítja. A kétoldalú szociálpolitikai vagy szociális biztonsági egyezmény, valamint az önálló magyar jogosultság alapján ellátásban részesülők, akik egyezményes vagy harmadik országban rendelkeznek lakóhellyel a jogosult által megjelölt belföldi pénzforgalmi szolgáltatónál vezetett fizetési számlára utalással, belföldi (folyósítási) meghatalmazott részére történő folyósítással juthatnak hozzá a megállapított magyar nyugellátásukhoz.

Az első esetben a jogosultnak magyar pénzforgalmi szolgáltatónál kell fizetési számlát nyitnia annak érdekében, hogy a szolgáltatónak adott megbízása alapján nyugellátását a saját költségére, a lakóhelye szerinti országban vezetett bankszámlájára továbbutalják.

A nyugellátások folyósítása során az állampolgárság megváltoztatásának nincsen jelentősége, így bejelentési kötelezettség sem terheli az érintetteket. Az ellátottak kizárólag a lakóhely megváltozását kötelesek bejelenteni, amely kötelezettségnek az évi rendszerességgel benyújtandó, az életben lét igazolására szolgáló nyomtatvány megküldése szempontjából is komoly jelentősége van.

A fentiek következtében a nyugdíjfolyósításra vonatkozó statisztikai adatok a jogosultak állampolgárság szerinti összetételéről egyáltalán nem szolgáltatnak információt. A külföldre történő folyósításból, illetve a külföldi lakóhelyből - legyen az EU/EGT vagy egyezményes ország, esetleg harmadik országban - nem következtethetünk arra, hogy a jogosult a lakóhely vagy a folyósítás helye szerinti ország állampolgárságával rendelkezik. Éppen ezért a nyugdíjfolyósításra vonatkozó statisztikai adatsorokból sok mindent megtudhatunk az ellátottakról, ám az állampolgárságra vonatkozó, többszempontról releváns információ rejtve marad. Az adatokból a külföldi állandó lakóhellyel rendelkező magyar nyugdíjasok számát ismerhetjük meg, ezek azonban semmit sem árulnak el a jogosultak állampolgárság szerinti összetételéről, illetve arról, hogy az ellátás önálló nemzeti jogosultság vagy a nemzetközi jogintézményeknek a szerzett szolgálati idők összeszámítására és az arányos nyugellátás számítására vonatkozó szabályai szerint kerültek-e megállapításra. A külföldi lakóhellyel rendelkező jogosultak állampolgárságuk szerint tehát lehetnek magyar állampolgárok, más EU tag-állam vagy egyezményes ország állampolgárai, és harmadik országok állampolgárai.

Az állampolgárság szerinti megoszlás ismeretére viszont a közép-, és hosszú távú tervek, elemzések készítéséhez mind nagyobb szükség lenne, hiszen a 2004-2011. évekre vonat-

kozó adatok (3. táblázat) arra utalnak, hogy a külföldre folyósított nyugdíjak száma mind a férfiaknál, mind a nőknél jelentősen emelkednek

3. táblázat: A külföldre folyósított nyugdíjak száma 2004-2011 között

Év	Férfiak	Nők	Összesen
2 004	7 048	9 232	16 280
2 005	7 800	10 365	18 165
2 006	7 980	10 675	18 655
2 007	8 512	11 287	19 799
2 008	9 241	12 300	21 541
2 009	9 953	13 183	23 136
2 010	10 803	14 330	25 133
2 011	11 563	15 226	26 789

Ez a növekedés egyrészt Magyarország 2004. május 1-jei EU csatlakozásának, másrészt az ebben az időszakban hatályba lépő új egyezmények köszönhető.

#### 7.4. Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat

Az NFSZ, mint országos főhatóság a külföldi állampolgárok magyarországi foglalkoztatásával összefüggő feladatokat irányítja. A projekt keretében folytatott vizsgálatokkal összefüggésben először az engedéllyel történő foglalkoztatás jogszabályi háttéréről szólnak. Az NFSZ tevékenysége szempontjából az 1991. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ft.) 7.§ (1) bekezdése alapján harmadik országbeli állampolgár az, aki:

*„Magyarország területén a 2.§ (2) bekezdésében, valamint a (2) bekezdésben meghatározott kivétellel a munkavállalási engedély, vagy a magas szintű képzettséget igénylő munkavállalás és tartózkodás céljából kiállított engedély (a továbbiakban: EU Kék Kártya) alapján létesíthet foglalkoztatásra irányuló jogviszonyt.”<sup>59</sup>*

E kötelezettség az Ft. 2.§ (1) bekezdése értelmében az oltalmazottként, vagy menedékesként elismert, illetve bevándorolt vagy letelepedett jogállású és a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező külföldi állampolgárokra nem vonatkozik. A harmadik országbeli állampolgár az állami foglalkoztatási szerv által kiadott engedély – szintén az Ft. határozza

<sup>59</sup> Lásd az 1991. évi IV. törvény (továbbiakban: Ft.) 9.7.§ (1) bekezdését. A harmadik országbeli állampolgársággal kapcsolatban a 2007. évi törvény (továbbiakban: Harmtv.) 1.§(3) bekezdésében, illetve a törvény 2. § a) pontjában megfogalmazottakat is figyelembe kell venni.

meg – birtokában létesíthet foglalkoztatásra irányuló jogviszonyt, ez alól kivételt az Flt. 7.§ (3) bekezdésében megfogalmazott felhatalmazás alapján kiadott által 355/2009. (XII.30.) számú Kormányrendelet; a (továbbiakban: Harmr.) által meghatározott engedélymentes foglalkoztatás esetei jelentik.

Fontos megjegyezni, hogy a 2009/50/EK tanácsi irányelvnek való megfelelés eredményeként 2011. augusztus 1-jét követően nem csak az állami foglalkoztatási szerv által kiadott munkavállalási engedély révén létesíthet harmadik országbeli állampolgár foglalkoztatásra irányuló jogviszonyt, hanem EU Kék Kártya birtokában is.

Az egyéni engedély igényléséhez a harmadik országbeli állampolgárt foglalkoztatni kívánó munkáltatónak a 16/2010. (V.13.) SZMM rendelet értelmében be kell jelentenie munkaerőigényét azon a munkaügyi kirendeltségen, amelynek illetékességi területén a tervezett foglalkoztatás történik. Nagyon fontos, hogy az egyes egyéni munkavállalási engedélytípusokhoz tartozó kérelem nyomtatványokat az SZMM rendelet tartalmazza, tehát jogszabály által meghatározott a gyűjthető adatok köre. Az egyéni munkavállalási engedély iránti kérelmet, amelyekhez a jogszabályban meghatározott mellékleteket is csatolni kell. A munkaerőigény bejelentését követő 15. nap után, de legfeljebb a 60. napig – vagy ha ezt követően megújította – lehet benyújtani A kérelem benyújtását az illetékes munkaügyi központhoz a foglalkoztatónak kell megtenni. A 16/2010. (V. 13.) SZMM rendelet 4.§ (1) bekezdése értelmében az egyéni engedélyt a következő feltételek mellett kell kiadni:

*„a) a foglalkoztató a kérelem benyújtását megelőzően, a harmadik országbeli állampolgár által ellátandó tevékenységre vonatkozóan érvényes munkaerőigénnyel rendelkezett, és*

*b) a munkaerőigény benyújtásától kezdődően nem közvetítettek ki részére kiközvetíthető munkaerőt, akit az Flt. és végrehajtási rendeletei alapján álláskeresőként tartanak nyilván, és aki rendelkezik a jogszabályban előírt, valamint a foglalkoztató munkaerőigényében megjelölt alkalmazási feltételekkel, és*

*c) a harmadik országbeli állampolgár megfelel a jogszabályban előírt, valamint a foglalkoztató munkaerőigényében megjelölt alkalmazási feltételeknek.”*

Az SZMM rendelet értelmében az egyéni munkavállalási engedélyt legfeljebb két évre lehet kiadni, kivéve, ha az engedély kiadásához munkaerőigény benyújtására nincs szükség, ezen belül pedig kutatóknak oktatáshoz fűződő tevékenysége esetén az engedélyt a fogadási megállapodásban meghatározott időtartamra kell kiadni.

A 16/2010. (V. 13.) SZMM rendelet 10.§-nak (1) pontja által meghatározott esetekben az egyéni munkavállalási engedély kiadásra a munkaerő-piaci helyzet vizsgálata nélkül kerül kiadásra. Ennek értelmében a foglalkoztatónak nem kell a kérelem benyújtását megelőzően a harmadik országbeli állampolgár által ellátandó tevékenységre vonatkozóan érvényes

munkaerőigénnyel rendelkeznie, emellett nem kell vizsgálni olyan kiközvetíthető munkaerő meglétét, akit álláskeresőként tartanak nyilván, és aki rendelkezik a jogszabályban (16/2010. (V.13.) SZMM rendelet 4.§ (1)) előírt, illetve a foglalkoztató munkaerőigényében megjelölt alkalmazási feltételekkel.

2010-ben a 16/2010. (V. 13.) SZMM rendelet egy új típusú engedélyformát vezetett be, a családegyesítő személy családtagjának munkavállalási engedélyét. A foglalkoztatás engedélyezésére az SZMM rendelet szabályait a 11-12.§-ban foglaltak figyelembevételével kell alkalmazni. A 2.§ d) pontja értelmében családtag a harmadik országbeli állampolgár:

*da) házastársa,*

*db) házastársával közös kiskorú gyermeke (ideértve az örökbefogadott és nevelt gyermeket is),*

*dc) eltartott kiskorú gyermeke (ideértve az örökbefogadott és nevelt gyermeket is), aki felett a harmadik országbeli állampolgár szülői felügyeleti jogot gyakorol,*

*dd) házastársának eltartott kiskorú gyermeke (ideértve az örökbefogadott és nevelt gyermeket is), aki felett a házastárs szülői felügyeleti jogot gyakorol;”*

Családegyesítő személy pedig a Harmtv. 19. §-ának (1) bekezdésében meghatározott családegyesítő személy.

Az engedélyezési eljárással kapcsolatban megjegyezzük, hogy ezt a folyamatot döntően a kérelem benyújtásának időpontja befolyásolja. Ha a kérelem benyújtása a magyarországi tartózkodás megkezdésétől számított egy éven belül történik meg, akkor az SZMM rendelet egyéni munkavállalási engedélyre vonatkozó általános szabályait kell alkalmazni, kivéve, ha EU Kék kártyával rendelkező harmadik országbeli állampolgár családtagjáról van szó, ugyanis ekkor a 16/2010. SZMM rendelet 10.§ (1) bekezdés 18. pont alapján könnyített engedély kiadására van lehetőség

Ha a kérelem benyújtására a jogszerű tartózkodás megkezdésétől számított egy éven túl kerül sor, akkor az engedélyezési eljárást a családegyesítő személye befolyásolja, amely azt jelenti, hogy a családtag ugyanolyan módon válhat jogosulttá munkavállalásra, mint a családegyesítő személy. Ez alól itt szintén kivételt jelent az előző bekezdésben említett EU Kék kártyával rendelkező harmadik országbeli állampolgár családtagja, aki könnyített engedéllyel végezhet munkát. A kiadott egyéni engedély érvényességéi ideje megegyezik a tartózkodási engedély érvényességi idejével, de legfeljebb két év lehet. Hosszabbításra a tartózkodási engedély érvényességi idejéig, vagy annak meghosszabbított érvényességi idejéig van lehetőség.

Az egyéni munkavállalási engedélyek speciális típusát alkotják a mezőgazdasági szezonális munkavállalási engedélyek. A 16/2010. (V. 13.) SZMM rendelet 8.§ (1) bekezdése kimondja, hogy a Nemzeti Munkaügyi Hivatal a munkaügyi központok bejelentése alapján a

kiadott mezőgazdasági szezonális munkavállalási engedélyekről nyilvántartást vezet. Ez az engedélytípus mezőgazdasági szezonális foglalkoztatás céljára igényelhető engedély. Az eddigiekhez hasonlóan ez esetben is a foglalkoztatónak szükséges benyújtani a mezőgazdasági szezonális engedély iránti kérelmet a munkaügyi szervezet felé. Meg kell jegyezni, hogy az SZMM rendelet 9.§ (3) bekezdése értelmében szezonális foglalkoztatás munkaerő-kölcsönzés keretében is végezhető.

Az engedélyt ebben az esetben is a munkaerő-piaci helyzet vizsgálata alapján kell kiadni, viszont például nem kell a jogszabályban előírt és a munkáltató által benyújtott munkaerőigényben támasztott feltételeknek való megfelelést vizsgálni.<sup>60</sup>

A csoportos keretengedély szintén egy speciális engedélytípust jelöl.

A 6/2010. (V. 13.) SZMM rendelet 13. § (1) bekezdése szerint ugyanis „csoportos keretengedély iránti kérelem akkor nyújtható be, ha a foglalkoztató által a harmadik országban honos vállalkozással kötött magánjogi szerződés teljesítése érdekében több harmadik országbeli állampolgár foglalkoztatása szükséges”

Ebben az esetben fontos hangsúlyozni, hogy csak a keretengedélyen keresztül harmadik országbeli állampolgár nem vállalhat munkát. A csoportos keretengedély iránti kérelmet a magánjogi szerződés belföldi alanya jogosult benyújtani, amelynek elbírálására az általános szabályok szerint a harmadik országbeli állampolgár foglalkoztatásának helye szerinti munkaügyi központ az illetékes. Fontos, hogy a keretengedély a magánjogi szerződés teljesítésének időtartamára adható.

Ahogy az imént láttuk önmagában a csoportos keretengedély nem nyújt lehetőséget harmadik országbeli állampolgár foglalkoztatására. Ennek lehetőségét az *(SZMM rendelet 15. § (3) bekezdése alapján* csoportos keretengedélyen alapuló egyéni engedély teremti meg.

A csoportos keretengedély kiadását követően a keretengedélyen alapuló egyéni munkavállalási engedély iránti kérelmet a foglalkoztatónak annál a munkaügyi központnál kell benyújtania, amely korábban már a keretengedélyt kiadta. A keretengedélyen alapuló egyéni engedély iránti kérelem benyújtásánál az SZMM rendelet nem írja elő a munkaerő-igény benyújtásának kötelezőségét, mert ez esetben a foglalkoztatónak a csoportos keretengedély iránti kérelem benyújtása előtt szükséges eleget tennie, így a kiközvetíthető munkaerő vizsgálata is a csoportos keretengedély kiadása előtt történik meg. Megjegyezzük, hogy a csoportos keretengedélyen alapuló egyéni engedély érvényességi ideje a csoportos keretengedély érvényességi idejéhez kötött, amelyet a magánjogi szerződés teljesítésének ideje szab meg.

---

<sup>60</sup> A 16/2010. (V. 13.) SZMM rendelet 8.§ (2) bekezdése alapján:

Az eddigiekben áttekintettük azokat az egyéni munkavállalási engedélytípusokat, amelyeknek engedélyezési eljárását a jogszabály az állami foglalkoztatási szerv hatáskörébe utalja, illetve amelyekről jogszabály kimondja, hogy a kiadott egyéni munkavállalási engedélyekről a munkaügyi szervezet nyilvántartást vezet. E helyütt fontos még említést tenni arról is, hogy a Nemzeti Munkaügyi Hivatalról és a szakmai irányítása alá tartozó szakigazgatási szervek feladat és hatásköréről szóló 323/2011. Korm. rendelet 6.§ (1) bekezdésének kc) pontja kimondja, hogy a Nemzeti Munkaügyi Hivatal a külföldiek – engedély-, illetve bejelentés köteles – magyarországi foglalkoztatásáról adatokat gyűjt és elemez. Az egyes engedélytípusoknál kiemeltük:

- kinek szükséges az eljárást kezdeményeznie,
- a kérelemmel hova kell fordulni, és hogy
- melyek a legáltalánosabb feltételek.

A harmadik országbeli állampolgárok Magyar Köztársaság területén történő engedélymentes foglalkoztatásának szabályairól szóló 355/2009 (XII. 30.) Korm. rendelet felsorolja azokat az eseteket, amikor nem kell harmadik országbeli állampolgár magyarországi foglalkoztatásához munkavállalási engedély. Az engedélymentes foglalkoztatás kapcsán fontos megvizsgálni azokat a külföldi állampolgárokat, akik a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező állampolgárok körébe tartoznak. Ez azért releváns, mert a NFSZáltal nyilvántartott adatok egy része a harmadik országbeli állampolgárok munkavállalási engedélyeit öleli fel, másrészt pedig a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező állampolgárok foglalkoztatására vonatkozó adatokat.

A 2007. évi I. törvény:

*„1. § (1) 2 Magyarország az e törvényben foglaltak szerint biztosítja a szabad mozgás és tartózkodás jogának gyakorlását*

*a) a magyar állampolgár kivételével az Európai Unió tagállama és az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más állam állampolgárának, továbbá az Európai Közösség és tagállamai, valamint az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban nem részes állam között létrejött nemzetközi szerződés alapján a szabad mozgás és tartózkodás joga tekintetében az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes állam állampolgárával azonos jogállású személynek (a továbbiakban: EGT-állampolgár),*

A 2007. évi I. törvény értelmében a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező külföldi állampolgárok magyarországi foglalkoztatása nem kötődik munkavállalási engedélyhez, csupán a foglalkoztató köteles a foglalkoztatás helye szerint illetékes munkaügyi köz-



pontnak a foglalkoztatás tényét bejelenteni. A foglalkoztatás kezdő időpontját legkésőbb a foglalkoztatás megkezdésének napján, a foglalkoztatás megszűnését az azt követő napon kell bejelentenie a foglalkoztatónak. A munkavállalási engedélyekkel szemben jelentős eltérést jelent, hogy a bejelentés megtételekor a foglalkoztatónak nem kell rögzítenie meddig foglalkoztatja az adott külföldi állampolgárt. A bejelentésre szolgáló adatlapon csak annyit szükséges megadnia, hogy a foglalkoztatás határozatlan vagy határozott idejű, utóbbihoz dátumot nem kell kapcsolnia a munkáltatónak.

A kormányrendelet (355/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet 6.§ (2) bekezdés követelményként fogalmazza meg azt is, hogy a bejelentőlapon szereplő adatokat úgy kell megadnia a foglalkoztatónak, hogy azok személyazonosításra alkalmatlanok legyenek. A kormányrendelet ugyanezen bekezdése pontosan meghatározza azokat az adatokat, amelyeket a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező állampolgárokkal kapcsolatosan rögzíthető. Kiemelendő, hogy bizonyos esetekben, a Harmr 3. § (1) bekezdése alapján a harmadik országbeli állampolgár esetében is csak bejelentési kötelezettség áll fenn. Ezzel párhuzamosan bizonyos esetekben a foglalkoztatás tényének bejelentése sem kötelező.

A bejelentés teljesítését a munkaügyi központ igazolja, és a bejelentett adatokról nyilvántartást vezet. A foglalkoztató köteles a foglalkoztatás megkezdésének bejelentésére és a foglalkoztatás megszűnésének bejelentésére szolgáló dokumentumot három évig megőrizni. A bejelentés és az igazolás megléte nem előfeltétele a foglalkoztatás megkezdésének, azonban a bejelentési kötelezettség megszegése esetén az Flt. 56/A. § (1) bekezdése, valamint a rendbírásról szóló rendelet 1. § (1) b) pontja értelmében 5 000 Ft-tól 500 000 Ft-ig terjedő rendbírásgot kell kiszabni.

Az EU Kék kártya az eddigiektől több szempontból is eltérő, speciális lehetőséget nyújt a külföldi állampolgárok foglalkoztatására. A 2007. évi II. törvény 2.§ r) pontja értelmében az

EU Kék kártya adott tagállam területén való tartózkodásra és munkavállalásra egyaránt jogosít.<sup>61</sup> A munkavállalással kapcsolatban viszont kikötést jelent a magas képzettséget igénylő munkakör. Az EU Kék Kártya kiadásának főbb szabályait a megyei (fővárosi) kormányhivatal munkaügyi központjának az EU Kék Kártya kiadásával kapcsolatos szakhatósági állásfoglalása kialakításának szabályairól, valamint az egyes migrációs tárgyú és egyéb kormányrendeletek módosításáról szóló 168/2011. (VIII. 24.) Korm. rendelet tartalmazza. Az

---

<sup>61</sup> EU Kék Kártya: „*olyan engedély, amely magas szintű képzettséggel rendelkező birtokosát valamely tagállam területén történő tartózkodásra és egyúttal magas szintű képzettséget igénylő, a 20/C. §-ban foglalt feltételek szerinti munkavállalásra jogosítja.*”

engedélyezési eljárásnak a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat szempontjából speciális jelentősége van, ugyanis az eljárást a BÁH folytatja le, a megyei munkaügyi központok csak szakhatósági szervként vannak jelen az engedélyezési folyamatban.

Az EU Kék kártya speciális helyzetét erősíti, hogy jogszabályban meghatározott az ily módon foglalkoztatott harmadik országbeli állampolgár bérezése.

A 355/2009. (XII.30.) Korm. rendelet 2.§ (1) bekezdése sorolja fel azokat az eseteket, amikor nincs szükség a foglalkoztatáshoz engedélyre. Abban az esetben, ha a harmadik országbeli állampolgár rendelkezik a végzendő munkakörhöz szükséges felsőfokú szakmai képzéssel és az említett kormányrendelet alapján nincs szükség engedélyre, akkor a munkaügyi központ a szakhatósági állásfoglalását a munkaerő-piaci helyzet vizsgálata nélkül adja meg.

Ha a foglalkoztatás nem engedélymentes, akkor a foglalkoztatónak elsőként a foglalkoztatás helye szerint illetékes munkaügyi központ kirendeltségénél munkaerőigénybejelentést kell benyújtania. Tehát megtörténik az egyéni munkavállalási engedélyeknél látott munkaerő-piaci helyzet vizsgálata. Ha a munkaerőigény benyújtását követő 15-60 napon belül nem történik sikeres közvetítés, akkor a harmadik országbeli állampolgár a BÁH-hoz fordulhat az EU Kék Kártya kiadása iránti kérelemmel.<sup>62</sup>

#### *7.4.1. A jogszabályok és az adatgyűjtés összhangjának megállapítása, az adatképződés útvonalának, problémáinak bemutatása*

Az egyéni munkavállalási engedélyek egyes típusaira vonatkozóan – az EU Kék Kártyát ide nem értve, speciális helyzete miatt – az érintett jogszabály (16/2010. (V.28.) SZMM rendelet) tartalmazza az egyes engedélytípusokhoz tartozó munkavállalási engedélyek kérelmezéséhez szükséges nyomtatványokat. Tehát jogszabály által pontosan meghatározott azoknak az adatok köre, amelyeket a harmadik országbeli állampolgárokról és az őket foglalkoztatni kívánó gazdálkodó szervezetekről a NFSz nyilvántart. Ennél fogva a statisztika számára elérhető adatok körét is pontosan behatárolja a jogszabályi környezet. A jogszabály által előírt adatok mindegyike rögzíthető az adatbázisban, tehát nincs informatikai akadály annak, hogy a bekért adatokat ne lehessen rögzíteni.

Az EGT tagállamokra – és bizonyos jogszabályi esetekben harmadik országbeli állampolgárookra is – a 355/2007 (XII. 23.) Korm. rendelet határozza meg azoknak az adatoknak a körét, amelyet a külföldi munkavállalóról a foglalkoztatás tényének bejelentéséhez szüksé-

---

<sup>62</sup> Ebben az esetben a munkaügyi központ a jogszabályban meghatározott kritériumok alapján készíti el a szakhatósági állásfoglalását, hogy az EU Kék kártya engedély kiadását támogatja, vagy nem támogatja.

ges adatlapon szerepeltetni szükséges. A jogszabály kiköti, hogy ezeket az adatokat csak személyazonosításra alkalmatlan módon lehet nyilvántartásba venni. A foglalkoztatás megkezdésének illetve megszűnésének bejelentésére szolgáló bejelentőlap az említett jogszabályi előírásoknak megfelel, a jogszabály által említett adatokat az előírásoknak megfelelően tartalmazza. A kormányrendelet azt is meghatározza, hogy a a bejelentőlapot a foglalkoztatónak mely munkaügyi szervhez kell benyújtania.

Összességében elmondható, hogy a munkavállalási engedélyek kiadásának és a bejelentések folyamata a kormányrendeleteknek megfelelően, az azokban meghatározottaknak megfelelően történik. A NFSz által nyilvántartott adatok pedig teljes mértékben megfelelnek a jogszabályban foglaltaknak, hiszen ezek köre kormányrendelet által meghatározott.<sup>63</sup>

Összefoglalva elmondható, hogy az adatgyűjtés folyamata és az adatgyűjtésben szereplő adatok köre jogszabályok által meghatározott, ettől eltérni nem lehet. A NFSZ ezeknek megfelelően jár el, s adatait is ezeknek megfelelően tartja nyilván.

Az egyéni munkavállalási engedélyeknél említettük, hogy az engedély iránti kérelem benyújtását megelőzően – a jogszabályban meghatározott kivételekkel, amikor is ez az első „lépcső” kimarad – a foglalkoztatónak az illetékes kirendeltségen munkaerőigényt kell benyújtania. A benyújtott munkaerőigény adatait a munkaügyi kirendeltség munkatársai a Foglalkoztatási Szolgálat Integrált Rendszerébe rögzítik. A foglalkoztató a jogszabályban meghatározott időtartamot követően nyújtja be az egyéni munkavállalási engedély iránti kérelmet az illetékes megyei munkaügyi központhoz, a kérelem adatait pedig itt rögzítik a szervezet munkatársai. A rögzített adatok a NMH két szerverén kerülnek tárolásra. Mindez az egyéni munkavállalási engedélyek esetében jól mutatja az adatképződés útvonalát

A foglalkoztatók által megtett bejelentések esetén a munkaügyi kirendeltségek nem szerepelnek az adatképződés útvonalában, hiszen a foglalkoztató e kötelezettségének a munkaügyi központban tesz eleget, a bejelentőlap adatai is itt kerülnek rögzítésre. Ezt követően pedig a NMH két szerverén kerülnek tárolásra. Az EU Kék Kártya esetében a munkaerőigény benyújtása szintén a munkaügyi kirendeltségen történik meg, ezeket az adatokat az illetékes kirendeltség rögzíti a Foglalkoztatási Szolgálat Integrált Rendszerébe. Az engedély iránti kérelmet azonban már a BÁH illetékes szervéhez kell benyújtani, a kérelem adatait e szerv munkatársai rögzítik. A kérelemnek és mellékleteinek bizonyos adatait a BÁH egy hivatali kapun keresztül küldi meg a NFSz informatikai rendszerébe. A NMH-ban működő lekérdező

---

<sup>63</sup> Kivéve az EU Kék Kártya speciális helyzetű engedély, ugyanis a nyilvántartását a BÁH vezeti, az engedély iránti kérelem is ide kerül benyújtásra. A rendelkezésre álló adatok köre ebben az esetben is előre meghatározott.

program az EU Kék Kártya adatait ennek megfelelően több helyről gyűjti össze. Megállapítható, hogy az „adatgyűjtésben”, az adatrögzítésben elsődleges szerep a munkaügyi kirendeltségeknek és a munkaügyi központoknak van. Az itt bemutatott „adatgyűjtési” folyamatban a NMH-nak alapvetően két feladata van: egyrészt biztosítja az adatok tárolásához szükséges informatikai háttérrel, másrészt a jogszabályi rendelkezések alapján elkészíti és folyamatosan aktualizálja az engedélyekhez és bejelentésekhez kapcsolódó szabályokat leíró eljárásrendet, amely összefoglaló iránymutatást jelent a munkaügyi kirendeltségek és munkaügyi központok munkatársainak.

A rendelkezésre álló adatokat a NMH elemzések készítésére, hatósági tevékenységre, valamint adatszolgáltatás keretében használja fel. Az adatgyűjtés, illetve adatfeldolgozás folyamata összességében pozitívan értékelhető, ugyanis az adatrögzítés, adatfeldolgozás, adattovábbítás, adattárolás, valamint az adatlekérdezés informatikai elemei több éve problémamentesen működő rendszereket jelentenek.

Ennek ellenére felfedhetők olyan tényezők, amelyek befolyásolják a rendelkezésre álló adatok minőségét, pontosságát illetve aktualitását.

A befolyásoló tényezők egy része nem elsősorban a jogi szabályozásból vagy a technikai, informatikai hibákból, okokból ered, eredhet, hanem adminisztratív jellegű hibalehetőségek-ből. Ilyen hiba lehet a kérelmen szereplő adatoknak rögzítéskor való elütése, például rossz FEOR szám (Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere) felvitele. A jogszabályban meghatározott adatok nem megfelelő rögzítése is problémaként jelentkezhet. Ezek megelőzését, csökkentését szolgálja, hogy az ügyintézők a megfelelő adatokat jelenleg is egy előre generált listából tudják kiválasztani. Megemlíthetjük, hogy lehetőség van a helytelenül felvitt adatok utólagos korrekciója érdekében a meghozott határozat technikai törlésére, majd a javításra és új határozat felvitelére a rendszerbe.

A rendszerben lévő adatok folyamatosan az adatfelvitellel egy időben frissülnek. Tehát engedély kiadását vagy a foglalkoztató által megtett bejelentés regisztrálását követően az adatok a NMH-ban működő lekérdező rendszerben láthatóvá válnak. Ennek előnye, hogy a rendszer naprakész, hiszen akár a lekérdezés napján kiadott engedélyek, illetve érvényes engedélyek lekérdezésére is lehetőség van. Hátránya viszont a foglalkoztatás megkezdésére, illetve megszűnésére vonatkozó bejelentéshez kapcsolható. A kormányrendelet értelmében a foglalkoztatás tényét legkésőbb a foglalkoztatás megkezdésének napján, a foglalkoztatás megszűnését az azt követő napon kell bejelenteni. A foglalkoztatásra irányuló jogviszonynak nem feltétele a bejelentési kötelezettség teljesítése. Ha a foglalkoztató ennek a kötelezettségnek a megadott időn túl tesz eleget, viszont a bejelentőlapon a foglalkoztatás megkezdésének valós dá-

tumát – tehát bejelentőlap benyújtásához képesti korábbi dátumot – tünteti fel, a feltöltés pedig e dátum alapján regisztrálja a megtett bejelentést, s ennek következtében visszamenőleg változnak, változhatnak az adatok. Ez a probléma nem csak a bejelentéseknél, hanem az engedélyeknél is problémát jelenthet. Ugyanis, ha az adott engedély a hónap fordulóját követően kerül felvitelre, de még az aktuális hónapot megelőző időszakra vonatkozik, akkor az adatok visszamenőleg módosulnak, módosulhatnak. Ezek a folyamatok alapvetően befolyásolják az adatok minőségét, pontosságát. E probléma orvoslására a leggyorsabban eredményt hozó megoldás az lehet, ha meghatározott időközönként az adatokról másolat készül és ezeket a mentett adatokat a későbbiekben össze lehetne hasonlítani a tárgyidőszak/tárgyidőpont adataival. Közel a legjobb megoldásnak az tekinthető, ha minden hónap 20-án meglévő adatokról készül a szóban forgó másolat. A minden hónap 20-ai adatok figyelembe vétele azért javasolható, mert ekkorra már jó eséllyel a tárgyhónapot megelőző hónap kérelmei, bejelentései a rendszerben regisztrálásra kerülnek. Természetesen e módszer is rendelkezik hátrányokkal, azonban szükséges bizonyos kompromisszumokat kötni, hiszen a NMH által publikált adatoknak konzisztenseknek kell lenniük.<sup>64</sup> A statisztika szakmai követelményeknek való megfelelése bizonyos kompromisszumokat elfogadhatónak tekint (A 20-ai zárás módszereit a NMH más szakrendszerénél is alkalmazzák.)

E probléma orvoslásának azért van kiemelt szerepe, mert az elemzések során rendszeresen vizsgáljuk a korábbi időszakokat is, amelyet ez a folyamatos, adatokban végbemenő változás megnehezít. A másolatok készítésével viszont ez a probléma kiküszöbölhetővé válik.

Az adatgyűjtés minőségét, az adatok minőségét a fentiek mellett az alábbi tényezők is befolyásolják, befolyásolhatják:

- mennyi idő telik el, amíg az új állam, új állampolgárság rögzítése lehetővé válik a rendszerben (pl.: Koszovó esete),
- új kódrendszerek (FEOR, TEÁOR – Tevékenységek Egységes Általános Osztályozási Rendszere) bevezetésének zökkenőmentessége,
- irányítószámok változásának rendszerbe való bevezetése,
- jogszabályi változások átvezetése a rendszerbe.

Az itt felsorolt és egyéb hasonló tényezők minél későbbi rendszerben való alkalmazása erőteljesen befolyásolja az adatgyűjtés és az adatok minőségét, ezért e módosítások rendszerbe való beépítése mindig a lehető leghamarabb történik meg.

---

<sup>64</sup> A legfontosabb problematikáját e módszernek az jelenti, hogy bizonyos kérelmek, bejelentések amennyiben nem kerülnek felvitelre a rendszerben az adott hónap 20-áig, akkor csak a következő havi 20-ai állapot mentésekor kerülnek a látókörünkbe.

#### 7. 4. 2. A Nemzeti Munkaügyi Hivatal nyilvántartásának adatai

Az előbbieken ismertetett jogszabályok alapján a NMF a Magyarországon foglalkoztatott külföldi munkavállalókkal kapcsolatosan az alábbi adatokkal rendelkezik:

1. Egyéni munkavállalási engedélyek típusai:
  - a. Mezőgazdasági szezonális munkavállalási engedély
  - b. Munkaerő-piaci helyzet nélkül kiadott egyéni munkavállalási engedélyek
  - c. Családegyesítő személy családtagjának munkavállalási engedélye
  - d. Csoportos keretengedély
  - e. Csoportos keretengedélyen alapuló egyéni engedély
2. Bejelentés
3. EU Kék Kártya<sup>65</sup>

Az egyes engedélytípusokhoz és a bejelentésekhez tartozó nyomtatványok adatai a megyei munkaügyi központok által a NMF két szerverén kerülnek tárolásra. Az egyéni munkavállalási engedélyek és a foglalkoztatók által bejelentett állampolgárok és az EU Kék Kártyára vonatkozó adatokat egy, a NMH-an működő lekérdező rendszer segítségével kétféle adattípust tudjuk lekérdezni a szerveren tárolt adatbázisból.

1. Egy adott időszakban kiadott engedélyek, EU Kék Kártyák száma, továbbá egy adott időszakban bejelentett külföldi állampolgárok száma (pl.: 2011. január 1-je és 2011. december 31-e közötti időszak)
2. Egy adott időpontban érvényes engedélyek, EU Kék Kártyák száma (pl.: 2011. december 31-ei állapotra vonatkozóan)

Mind a kiadott, mind az érvényes egyéni munkavállalási engedélyekre, valamint EU Kék Kártyákra vonatkozó adatok az alábbi bontásokban érhetők el:

1. állampolgárság
2. terület (megye és regionális szint)
3. nemzetgazdasági ág (ezen belül maximum 4 számjegyű TEÁOR lekérdezésére van lehetőség)
4. foglalkozási főcsoportok szerint (ezen belül maximum 4 számjegyű FEOR lekérdezésére van lehetőség)
5. életkor (19 éves és fiatalabb, 20–24 éves, 25–34 éves, 35–44 éves, 45–54 éves, 55 éves és idősebb korcateróriák)
6. iskolai végzettség (8 általánosnál kevesebb, 8 általános, szakiskola, szakmunkásképző, szakközépiskola, gimnázium, technikum, főiskola, egyetem).

A foglalkoztatók által bejelentett külföldi állampolgárokról ugyanezek az adatok megtalálhatók a NMH-nál található adatbázisban. Azzal a különbséggel, hogy ebben az esetben csak a foglalkoztatók által egy adott időszakban bejelentett külföldi állampolgárokról rendel-

---

<sup>65</sup> Erről annak ellenére szólnunk kell, hogy 2012. június 30-án az ilyen típusú engedéllyel egy fő rendelkezett.

kezünk ezekkel az adatokkal. Azt, hogy egy adott időpontban mennyi az érvényes bejelentések száma a rendszerből nem kérdezhető le.

A rendelkezésre álló adatokról a NMH negyedéves és éves elemzéseket, statisztikákat készít, amelyet a Hivatal honlapján ([www.munka.hu](http://www.munka.hu)) közzé teszi. A negyedéves elemzések az adott negyedévet követő hónap 30-áig, az éves elemzés pedig az adott évet követő január 30-áig kerül publikálásra.<sup>66</sup> Az adatbázis bizonyos adatai tehát ebben a formában érhetők el a nyilvánosság számára, az adatbázis önmagában nem nyilvános. A publikált adatokon kívüli, egyéb speciális leválogatást igénylő adatkérést a NMH írásban történő adatigény jelzését követően teljesít.

---

<sup>66</sup> Az elemzésekben, statisztikákban az adott időszakra kiadott és adott időpontra érvényes egyéni munkavállalási engedélyek, valamint EU Kék Kártyák adatai kerülnek publikálásra, az alábbi bontásokban: állampolgárság, terület, nemzetgazdasági ág, foglalkozási főcsoport, életkor, iskolai végzettség. Szintén ezekben a bontásokban érhetők el a foglalkoztatók által bejelentett külföldi állampolgárok adatai is.

## **8. A 862/2007 EK rendelet bemutatása, kötelező és önkéntes adatszolgáltatás, Luxemburgi tapasztalatok**

### **8.1. A 862/2007 EK rendelet bemutatása**

A 2007. július 11-én kiadott Rendelet hatályon kívül helyezte a Tanács migrációra és a nemzetközi védelemre vonatkozó közösségi statisztikákról, valamint a külföldi állampolgárságú munkavállalókra vonatkozó statisztikák összeállításáról szóló 311/76/EGK rendeletet, s egyben meghatározta, hogy mely területekről s milyen tartalommal kell a tagállamoknak közösségi statisztikákat készíteniük. A Rendelet rendelkezései a nemzetközi migrációra, a szokásos tartózkodási hellyel rendelkező népességre és az állampolgárság megszerzésére (3.cikk); a nemzetközi védelemre (4.cikk), az illegális belépés és tartózkodás megelőzésére (5.cikk); a tartózkodási engedélyre és harmadik országok állampolgárainak tartózkodására (6.cikk), valamint a visszatérésekre (7.cikk) vonatkozó statisztikákra vonatkoznak.

A Rendelet megalkotását közel húsz éves felkészülés előzte meg. Megalkotásában szerepet játszott, hogy az 1990-es években az Európai Unió országaiban a migrációval kapcsolatos közös vizsgálatok és a migrációs statisztikák cseréje mind megszokottabbá váltak. E folyamat fontos állomása volt a Bel-és Igazságügyi Tanács 2001. májusi ülése, ahol már egyértelműen megfogalmazták, hogy a migrációs statisztikák minőségének javításához egy átfogó és összefüggő keret kialakítására van szükség. A következő lépés megtételéhez három évre volt szükség. A Bizottság a közösségi migrációs statisztikák összegyűjtésének és elemzésének cselekvési tervét csak 2003 áprilisában határozott meg a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek. A cselekvési terv nemcsak a közösségi statisztikák teljesebbé tétele és jobb összehangoltsága érdekében ajánlott változtatások, hanem jogszabály-alkotásra is javaslatot tett.

Az Európai Tanács 2003. június 19-20. között Thesszalonikiben megtartott ülésén egyetértettek azzal a törekvéssel, hogy az Európai Unióban a migrációra és a menekültügyre vonatkozó információk összegyűjtése és az adatok elemzése területén az addigiaknál hatékonyabb mechanizmus kialakítására van szükség. Az Európai Parlament 2003. november 6-i állásfoglalása is megerősítette, hogy az átfogó, helyes és hatékony közösségi migrációs politika kialakítása és továbbfejlesztése érdekében el kell kezdeni az e területre vonatkozó jogszabály elkészítését.



A folyamat felgyorsulásában nem elhanyagolható szerepet játszott az Európai Unió kibővítése. Ennek kapcsán is felmerült, hogy az Uniónak és a tagállamoknak közös érdeke, hogy a migrációs statisztikák pontos és összehangolt adatokra épüljenek. Fontosnak tartották, hogy a statisztikai adatgyűjtés a bevándorlók szakmájára, iskolai végzettségére, képezéseire és tevékenységi körére is kiterjedjen. Úgy ítélték meg, hogy a bevándorlásra és a menekültügyre vonatkozó közösségi jogszabályok fejlesztése, nyomon követhetősége, valamint a személyek szabad mozgásának biztosítása érdekében az addig szóbeli megállapodáson alapuló statisztikai információcserét összehangolt és összehasonlítható migrációs statisztikának kell felváltania. A fentiek mellett szükségesnek ítélték, hogy a migrációs adatok az Unió tagállamaiban egységesen elérhetőnek legyenek.

. A dokumentum értelmében a migrációval és a nemzetközi védelemmel kapcsolatos közösségi statisztikáknak pártatlannak, megbízhatónak, objektívnak, tudományosan függetlennek, költséghatékonyak kell lenniük, illetve meg kell felelniük a statisztikai adatokra vonatkozó titoktartás szabályainak. Mivel az egységes és összehangolt migrációs adatokat a fogalmak egységes értelmezése nélkül nem lehet képezni, ezért az adatok egységesítése érdekében szükségesnek tartották, hogy a fogalom meghatározások az Egyesült Nemzeteknek a nemzetközi migrációval kapcsolatos statisztikákra vonatkozó ajánlásaiból, az Egyesült Nemzeteknek az ECE-régióban végzett népszámlálásokra és lakásösszeírásokra vonatkozó ajánlásaiból, illetve az EK jogszabályaiból kerüljenek átvételre. S mivel úgy ítélték meg, hogy ennek a követelménynek tagállamok szintén kielégítően nem tudják megfelelni, ezért a statisztikák összegyűjtésének és szerkesztésének szabályait közösségi szinten (a rendelet 19 migrációs fogalom definícióját tartalmazza) határozták meg. A harmonizált fogalmak használata érdekében pedig még azt is szükségesnek tartották, hogy a tagállamok a nemzeti fogalom meghatározásokon alapuló statisztikák (becsléseknek) egységesítésének módszereiről az Eurostat-nak beszámoljanak. A migrációs statisztikának – a Rendelet szerint – ki kell terjednie a tagállamokba való bevándorlásra és kivándorlásra (az egyik tagállam területéről egy másikba, illetve a tagállamok és harmadik országok közötti áramlásra is), a tagállamok területén szokásosan tartózkodó személyek állampolgárságára (születési helyére).<sup>67</sup> A Rendelet értelmében a tagállamokban illegálisan tartózkodó személyek becsült számát nem kell az Eurostat-nak megadni. A döntés okát nem ismerjük, és nem értjük, hogy a becsült adatokat miért nem kell tagállam, illetve Uniós szinten nyilvántartani, hiszen illegális migránsok vannak és a becslés

---

<sup>67</sup> Ezek mellett e rendelet 1. cikk c.) pontja még egyéb összefüggéseket is felsorol.

bizonytalansága ellenére is – akár akarjuk, akár nem – az Unió területén élnek, és az adott ország népességállományába tartoznak

A Rendelet a nemzetközi migrációra, a szokásos tartózkodási hellyel rendelkező népességre és az állampolgárság megszerzésére vonatkozó statisztikák esetében a következő kérdések alapján szerkesztett statisztikák összeállítását határozta meg:

– a tagállam területére költözött bevándorlók esetében:

- állampolgárság csoportjai kor és nem szerint,
- születési hely csoportjai kor és nem szerint,
- a korábbi szokásos tartózkodási hely szerinti ország csoportjai kor és nem szerint.

– a tagállam területéről elköltözött kivándorlók esetében:

- állampolgárságok csoportjai kor és nem szerint,
- a következő szokásos tartózkodási hely szerinti országok csoportjai szerint.

A statisztikákat, amelyeknek tartalmazniuk kell a különböző (a tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkező személyek, a tagállamban állampolgárságot szerzett személyek, akik korábban más tagállam vagy harmadik ország állampolgárságával rendelkeztek, vagy korábban hontalanok voltak) esetekben érintett személyek kor, nem és a korábbi állampolgárság szerinti megoszlását évenként kell elkészíteni.

A továbbiakban röviden – a projekt tartalmát közvetlenül érintő – a *6. és a 7. cikk*-ben foglaltakkal foglalkozunk. A *6. cikk* értelmében:

- Az először tartózkodási engedélyt kapott harmadik országok állampolgárai esetében a statisztikákat az állampolgárság, az engedély kiállításának oka, az engedély érvényességének időtartama szerinti bontásban kell elkészíteni.
- A személy bevándorló jogállása vagy a tartózkodási ok megváltozása alkalmával megadott engedélyk esetében a statisztikákat: állampolgárság, az engedély kiállításának oka és az érvényességének időtartama szerinti bontásban kell elkészíteni.
- A vissza nem vont és le nem járt kiállított engedélyk száma esetében pedig a statisztikákat állampolgárság, az engedély kiállításának oka, érvényességének időtartama szerinti bontásban kell elkészíteni.
- S végezetül a hosszú távú tartózkodásra jogosító vízummal rendelkezők számát állampolgárság szerinti bontásban kell a statisztikának tartalmaznia.

A fentiekben felsoroltak mellett a tartózkodási engedélyre és a harmadik országok állampolgárainak tartózkodására vonatkozó statisztikákat a tartózkodási engedély első kiadási éve szerinti bontásban, valamint kor, és nem szerinti bontásban is meg kell adni.

A visszatérésekre (7. cikk) vonatkozó statisztikák esetében pedig a tagállamoknak állampolgárság szerinti bontásban kell statisztikákat készíteniük azokról a harmadik országbeli állampolgárokról, akiről megállapítják, hogy illegálisan tartózkodnak a tagállam területén, vagy akiket a tagállam területén való illegális tartózkodásuk miatt a tagállam elhagyására közigazgatási vagy bírósági határozat kötelez. És azokról is statisztikát kell készíteni, akik közigazgatási vagy bírósági határozat alapján, mivel illegálisan tartózkodtak a tagállam területén elhagyták az országot, de vissza is tértek oda. A visszatértekre vonatkozó statisztikákat, a távozási kötelezettség oka szerinti bontás mellett a kor, és a nem szerinti bontásban is el kell készíteni.

A Rendelet szerinti statisztikákat először, 2008-ban, melyet „referencia év”-nek neveztek kellett elkészíteni (ebben az évben, amennyiben valamelyik ország előzetesen értesítette a Bizottságot az indokokról, akkor még a migrációval kapcsolatos nemzeti fogalom meghatározásokat használhatta). 2009-re azonban már a rendelet rendelkezéseivel összhangban készülhettek a nemzeti statisztikák.

Tóth Judit a külföldiek integrációjával foglalkozó anyagában táblázatba rendezte a 862/2007/EK rendelet szerinti migrációs statisztika felépítését.<sup>68</sup> Szembetűnő, hogy az adatoknak relatíve szűkös köre az, amelyet a Rendelet értelmében az Eurstat a tagállamok migrációs statisztikai adatszolgáltatása keretében a harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozóan elvár. Némi leegyszerűsítéssel elmondhatjuk, hogy az állampolgárság mellett (legyen az a kérelmező vagy annak családtagja, illetve legyen bevándorló vagy visszavándorló) a korra, a nemre, a születési helyre és a szokásos, vagy a korábbi szokásos tartózkodási helyre vonatkozó adatok azok, amelyeket különböző összetételekben a táblázatoknak tartalmazniuk kell.

A magyar országgyűlés a migrációra és a nemzetközi védelemre vonatkozó közösségi statisztikákról szóló, fentiekben részben ismertetett Rendelet végrehajtásához szükséges rendelkezéseket a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvényben

---

<sup>68</sup> Tóth Judit: A külföldiek integrációja: célok és mérhetőség európai szinten (kézirat)

állapította meg<sup>69</sup>.<sup>70</sup> Ez a törvény, mivel a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagjára is gondol, a velük kapcsolatos migrációs mozgásokra vonatkozó eljárásokról sem feledkezik meg.<sup>71</sup> Emellett a törvényben is megtalálhatók mindazok az összefüggések, amelyek a harmadik ország állampolgárának migrációs mozgásaival kapcsolatosak.<sup>72</sup> Mindezek mellett a törvény rendelkezik a harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtag vízuminformációs rendszerben történő ellenőrzéséről, s amennyiben arra szükség lenne az idegenrendészeti kiutasítással kapcsolatos eljárásról is.<sup>73</sup> A továbbiakban anélkül, hogy 2007. évi I. tv. harmadik ország állampolgáira vonatkozó egyéb rendelkezéseire hivatkoznánk csupán a három hónapot meg nem haladó tartózkodásra jogosító vízum kiadásához szükséges adatsort ismertetjük.<sup>74</sup> Abban az esetben ugyanis, ha egy harmadik ország állampolgára három hónapot meg nem haladó tartózkodásra jogosító vízummal szeretne rendelkezni, akkor a következő adatokat kell az eljáró hatóság tudomására hozni:

- családi és utónév (nevek);
- születési családi és utónév (nevek);
- előző családi és utónév (nevek);
- születési hely és idő;
- nem;
- anyja születési családi és utóneve (utónevei);
- állampolgárság (állampolgárságok) vagy hontalan státusz;
- az arcképmás;
- az úti okmány azonosító adatai;
- a beutazás célja és a tartózkodás tervezett időtartama;

A beutazásához és tartózkodásához szükséges feltételeket igazoló okiratokban a következő adatoknak kell szerepelniük:

---

<sup>69</sup>

<sup>70</sup> 2007. évi I. tv. 129§ e. pontja rögzíti, hogy: „a migrációra és a nemzetközi védelemre vonatkozó közösségi statisztikákról szóló 862/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet végrehajtásához szükséges rendelkezéseket állapít meg.”

<sup>71</sup> 2007. évi I. tv. 22§ 2a. pontja a következőt tartalmazza: „Az eljáró hatóság a magyar állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagja tartózkodási kártya kiadása iránti kérelme benyújtásakor a harmadik országok állampolgárai tartózkodási engedélye egységes formátumának megállapításáról szóló, 2002. június 13-i 1030/2002/EK tanácsi rendelete, valamint a harmadik szágok állampolgárai tartózkodási engedélye egységes formátumának megállapításáról szóló 1030/2002/EK rendelet módosításáról szóló, 2008. április 18-i 380/2008/EK tanácsi rendelet alapján jár el.”

<sup>72</sup> A biometrikus adatokkal kapcsolatosakat lásd a 2007. évi I. tv. 35§ 2. pontja alatt. A rögzített ujjlenyomat adattal kapcsolatban pedig lásd a 2007. évi I. tv. 35§ 2. pontját.

<sup>73</sup> 2007. évi I. tv. 35/A. § (1), illetve a 2007. évi I. tv. 47/B. paragrafusát.

<sup>74</sup> 2007. évi I. tv. 76/B. § (1)

- a vízum kiadása vagy meghosszabbítása iránti kérelem elutasításának, valamint a vízum visszavonásának ténye és azok indoka;
- a kiadott (meghosszabbított) vízum száma, érvényességi ideje, valamint a területi érvényességére vonatkozó adat;
- a be- és kiutazás ideje, a határátlépés helye;
- a szálláshely címe.

A 2007. évi I. törvénytől függetlenül a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról a 2007. évi II. törvény rendelkezik, melynek végrehajtásával kapcsolatos feladatokat a 114/2007. (V. 24.) Korm. rendelet tartalmazza. Az országban legálisan tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok adatait a BÁH 43 (!) jogszabályokban foglalt felhatalmazásoknak és rendelkezéseknek megfelelően kezeli. Az adatgyűjtés a Hivatal számára a kérelmek típusának megfelelően hét egymástól jól elkülöníthető feladat ellátását teszi lehetővé. A gyűjtött adatok között számos esetben (például a természetes személyazonosító adatok esetében, de más esetekben is) az ügy természetéből adódóan átfedések vannak. Abban az esetben, ha az átfedéseket figyelmen kívül hagyjuk, akkor 61 adat felvételére kerülhet sor. Mivel az országban legálisan tartózkodó, vagy a bevándorolni szándékozó harmadik országbeli állampolgár különböző kérelmekkel fordulhat a BÁH-hoz, vagy más főhatósághoz, így ugyanazokat az adatokat több alkalommal is felveszik. A helyzetet tovább bonyolítja, hogy a BÁH a harmadik országbeli állampolgár kérelmére megindított feladatköre szerinti eljárásokban annak érdekében, hogy a hatósági feladatainak ellátásához - a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény tényállás tisztázási kötelezettségről szóló rendelkezése szerint - az eljárás megindításakor benyújtandó nyomtatványon a magyarországi tartózkodásával összefüggő adatokra is rákérdez, azonban ebből adatbázist nem képez, adatokat nem tárol. Tehát vannak olyan adatok, amelyek csak a döntési mechanizmus megalapozottságát támasztják alá, s funkciójuk befejeztével a továbbiakban már „nincsenek”. Ezeknek az adatoknak a „létét” a benyújtott jogszabály adta keretek között a kérelem típusa és az ügyintéző alaposága, lelkiismeretessége határozza meg.

A továbbiakban még a 25/2007. (V. 31.) IRM rendelet záró rendelkezései tartalmazó IV. fejezetének 5. pontjában megfogalmazottakra hívjuk fel a figyelmet. Ebben ugyanis a következőket olvashatjuk:

*„E rendelet 1-3., 10-18., 20., 27-28., 32. melléklete a migrációra és a nemzetközi védelemre vonatkozó közösségi statisztikákról, valamint a külföldi állampolgárságú munkavállalókra vonatkozó statisztikák összeállításáról szóló 311/76/EGK tanácsi*

*rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2007. július 11-i 862/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet végrehajtásához szükséges rendelkezéseket állapít meg.”*

A 25/2007. (V.31.) IRM rendelet 32 mellékletet és bizonyos típusú mellékletek mellett egy ún. „A” betétlap is található, amely, amennyiben arra szükség van a kérelmező útlevelében szereplő, vele együtt utazó kiskorú gyermek adatait tartalmazza. A mellékleteket tanulmányozva arra, hogy a 32 közül miért csak a rendelet IV. fejezetének 5. pontjában felsoroltak tartalmazzák a 862/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet végrehajtásához szükséges rendelkezéseket nem sikerült rájöttünk. Ahhoz viszont kétség nem férhet, hogy a mellékletek, például a 10. számú melléklet kérdéssora hihetetlenül gazdag. Abban az esetben pedig, ha az ebben a mellékletben megtalálható kérdéseket kiegészítjük a többi mellékletben szereplő kérdésekkel, akkor egy igen gazdag, sokrétű adatlap áll a kutató rendelkezésére. S ettől a pillanattól kezdve már csak az a kérdés, hogy hogyan jut, juthat hozzá a kutató, az elemző az adatokhoz, hogy a harmadik országból érkező állampolgárokkal kapcsolatos elemzését elvégezze.

A Rendelet nem határozza meg az adatszolgáltatásra kötelezett intézményt, csupán arról rendelkezik, hogy a tagállamnak adatot kell szolgáltatni. Az Európai Statisztikai Törvény<sup>75</sup> a nemzeti statisztika hatóságokat - ezáltal Magyarországon a KSH-t - jelöli ki a nemzeti szinten végzett valamennyi statisztikai tevékenység összehangolásáért felelős szervként. A magyarországi gyakorlat az, hogy a 3. cikk szerinti adatszolgáltatást a KSH végzi, a 4. és 6. cikkely által elrendelt adatszolgáltatásokat a BÁH, míg a 5. és 7. cikkely által kért adatokat a BM küldi meg részben az ORFK-tól kapott adatok alapján.<sup>76</sup> A statisztikai tevékenység összehangolásának felelősége azt is jelenti, hogy ha a rendelet bármelyik cikkely szerinti adatszolgáltatása nem történik meg, a Bizottság a KSH elnökének ír figyelmeztető levelet az adatszolgáltatási kötelezettség elmaradásáról, valamint az ebből adódó kötelezettségszegési eljárás várható elindításáról<sup>77</sup>.

A Rendelet és a Bizottság 351/2010/EU rendelete együttesen határozzák meg azokat az információkat, melyek szolgáltatása -mivel a nemzetközi migráció EU szintű áttekintéséhez elengedhetetlenek - kötelező. A téma pontosabb megértését segítő, önkéntes alapon átadandó adatokat pedig 'gentleman agreement' határozza meg.

---

<sup>75</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 223/2009/EK Rendelet, 5. cikke.

<sup>76</sup> A 7. cikk szerinti adatszolgáltatás keretén belül részben a BÁH is küld adatokat a BM-nek, ahol összesítik az adatokat az ORFK adataival és továbbítják az Eurostat, illetve a Bizottság felé. Az így szolgáltatott adatok lesznek a Visszatérítési Alap Allokációjának alapadatai.

<sup>77</sup> Mint ahogy meg is történt, 2010 decemberében. Az ott felsorolt hiányosságok az óta már pótlódtak.

Az Eurostat 19 tábla kitöltését kéri, melynek egy része kötelező, másik része pedig önkéntes alapon adhatóak. Az Eurostat számára a legfontosabb, és ezáltal kötelező táblák megkövetelik az ország-csoportok szerinti bontásokat, amelyek adatkörönként eltérnek egymástól.<sup>78</sup> A kötelezően kitöltendő korévet tartalmazó négy tábla csak a saját és a külföldi ország megkülönböztetését kéri.<sup>79</sup> Az 5. koréves tábla, mely a kivándorlók adatait tartalmazza, még ezt a minimális bontást sem igényli. A nyolc legfontosabb korcsoport, nem és ország szerinti bontásokat tartalmazó táblák esetében - a kötelezően szolgáltatandó ország-csoportokra bontott adatok mellett - lehetőség van a részletes, országonkénti adatszolgáltatásra is. Ezek mellett további önkéntes adatszolgáltatásra még 6 tábla áll rendelkezésre, melyekben mind az ország-csoportosítások, mind a részletes ország adatok önkéntesen adhatóak. A fentiek tükrözik azt, hogy a törvényhozó figyelembe vette az adatszolgáltatók nehézségeit s így kötelező szinten, a kivándorlók adataival kapcsolatban igyekezett minél kevésbé részletezett bontásokat kérni.

## **8.2. A 2012. április 25-26-a között Luxembourgban megtartott migrációs statisztikai munkacsoport-ülés tapasztalatai**

Az Európai Statisztikai Rendszerben már jól kidolgozott szabályai vannak a minőségbiztosításnak, melynek legfontosabb kérdése az adatok közlésének időpontja, referencia időszak letelte utáni időtartam (időszerűség), valamint a határidők betartása.

Az Eurostat az adatok hozzáférhetőségét is fontosnak tartja és megfelelően (a honlapján rendszeresen közzéteszi) gondoskodik a különböző típusú, gyűjtött adatok közléséről.

A relevancia, hogy a külső igényeknek megfelelő adatok kerüljenek közlésre szintén fontos kérdése a minőségbiztosításnak. A Eurostat által gyűjtött és közölt adatok szükségességére egyik bizonyíték, hogy a letöltési statisztikák szerint a *Statistics in Focus* című kiadvány az egyik leggyakrabban letöltött Eurostat kiadványok közé tartozik.

Eurostat szerint a minőségbiztosítás fő irányvonala a kvalitatív indikátorok bevezetése felé tart. A minőségbiztosítással összefüggően két Task Force ülést szerveztek. Az itt megfogalmazott javaslatok szerint egyelőre nem tervezik a minőségbiztosításról szóló rendelet megalkotását, inkább „szoft jogszabály”, „gentlemen agreement” keretében tervezik rendezni a minőségbiztosítási feladatok végrehajtását.

A Eurostat álláspontja az, hogy minőségbiztosítás céljából két minőségbiztosítási mérték felállítására van szükség. Abban az esetben, ha beküldött adatok az első mértéknek nem

---

<sup>78</sup> Részletesen lásd a Bizottság 351/2010/EU Rendeletének mellékletét.

<sup>79</sup> Hazai vs. külföldi születésű, illetve állampolgárságú.

felelnek meg, ha az első az adatok megbukiknak, akkor nem fogadják el, de ha a második mércét sem üti meg az adatok minősége, akkor viszont visszaküldik módosításra. Azok az adatok pedig, amelyek átjutnak a minőségbiztosítási mértékeken, publikálásra kerülnek.

Eurostat szerint a megfelelési mércéknek az eddigi eurostatos minőségbiztosítási sztenderdeken és a Task Force csoport meghatározásain kell alapulniuk. A legújabb fejlesztés a minőségbiztosítás terén az adatok vizualizációjának kidolgozása, amelyhez Eurostat egy megfelelő szoftveres eszközt készített és azt a későbbiekben elérhetővé teszi a tagállamok számára.

A *Vision Infrastructure Project* célja az, hogy az adatok megbízhatóságának ellenőrzésére a különböző statisztikai készítési szinteken (horizontális integráció), és a Eurostat és a tagállamok közötti szinten (vertikális integráció) egy megfelelő módszert kerüljön kidolgozásra.

A migrációs statisztika fejlesztési lehetőségét az Eurostat, a már meglévő kérdőíves adatgyűjtésekhez kapcsolódóan elsősorban a zaragozai indikátorok kidolgozásában látja. A zaragozai indikátorok segítségével Eurostat egységes mutatók mentén kívánja megvalósítani a migráns integráció mértékére vonatkozó adatgyűjtést. Ezt segítve az Eurostat kiadványt<sup>80</sup> jelentetett meg az első és második generációs migránsokról is, amely a migránsok szocioökonómiai mutatói széles körét veszi sorra, úgy, hogy bemutassa a hazai lakosság, valamint az első és második generációs migránsok szocioökonómiai sajátosságait. A kiadvány megállapítja, hogy a második generációs bevándorlók esetében magasabb munkanélküliségi ráta nehezíti a beilleszkedést. Ez ugyanis a bevándorlók között közel kétszer akkora, mint a saját állam polgáira jellemző munkanélküliségi ráta. A migráns munkavállalók gyakran képzettségüknél alacsonyabb szintű munkát kénytelenek vállalni és jövedelmük is alacsonyabb, mint a honos lakosoknak. Összességében a migráns népesség tagjai – a kiadvány megállapítása szerint - sokkal nagyobb arányban vannak kitéve a szegénység veszélyének, mint a saját ország (a bevándorlás célországának) állampolgárai.

A második generációs migránsok körében az előbb említett hátrányok nagy része már ledolgozásra került, sőt bizonyos esetekben a korábbi hátrányok előnyre fordultak.

A Rendelet 6. cikkének értelmében adatokat 31 országnak kell közölni, ebből a 2010. referencia évre vonatkozóan 27 ország közölt adatokat. A határidőt kilenc állam nem tartotta be. A késedelem átlagos ideje az egyes tagállamok esetében 1 és 35 nap között váltakozik. Négy, az adatgyűjtésben érintett ország egyáltalán nem küldött adatot (ebből egy EU tagállam

---

<sup>80</sup> Migrants in Europe, A statistical portrait of the first and second generation, Luxembourg Eurostat, 2011.



és három EFTA tagállam, három további tagállam esetében a négy fő tartózkodási cél<sup>81</sup> közül a státusváltók kategóriája volt az egyetlen hiányzó adatszoport. Az első engedélyekre vonatkozó definíciót<sup>82</sup> három adatszolgáltató állam nem teljesítette csupán, a többi állam, köztük hazánk is megfelelt az első engedélyekre vonatkozó Eurostat által támasztott követelménynek. Magyarország (BÁH) az eDAMIS adatközlő portálon keresztül a kötelező és önkéntesen kitöltendő adatokat egy nappal a határidő előtt töltötte fel. Emellett Magyarország az összes olyan önkéntes adat esetében, amire vonatkozóan nyilvántartás szintű adata van, az Eurostat által kért legrészletesebb adatokat szolgáltatja.<sup>83</sup> Azon táblák esetében pedig, ahol inputálási- vagy becslési eljárást alkalmaz, csak a kötelező adatokat szolgáltatja.<sup>84</sup>

A 27 tagállamból 16 - köztük hazánk is - az összes szükséges bontásban megküldte a tartózkodásra jogosító engedélyek statisztikáit –A szükséges bontás: az okmány érvényességének hosszára és a tartózkodási célokra vonatkozik. Három ország nem küldött az okmány érvényességének idejére vonatkozó bontást, hat tagállam pedig a tartózkodás okára vonatkozó bontást nem küldte meg.

A tartózkodási engedélyekre vonatkozó *Statistics in Focus* kiadványt 2011-ben jelentette meg a Eurostat.

A Eurostat a 2011. referencia évtől kezdődően metaadat kérdőívet is beépített a táblákba, ahol a küldendő adatok hozzáférhetőségére vonatkozó adatokat kell megadni a küldő szervezetnek.

Megállapítást nyert, hogy az elmúlt években az adatok összehasonlíthatósága folyamatosan javult, de még mindig vannak nehézségek, melyek több országot is érintenek. Ezek egy része (*a 12 hónapos időkritérium, a vándorlók alulbecslése, a népesség felülbecslése, a rendkívüli koreloszlások<sup>85</sup>, és az ismeretlenek magas száma*) Magyarországnak is problémát okoz.

---

<sup>81</sup> 4 fő tartózkodási cél: családgyesítési cél, keresőtevékenység céljából kiadott tartózkodási engedély, tanulmányi célú tartózkodás és az összes egyéb cél.

<sup>82</sup> Első engedély: az az engedély, amelynek esetében a régi és az új engedély érvényességének lejárat között több mint hat hónap eltelt.

<sup>83</sup> Összesen 13 tábla.

<sup>84</sup> 3. tábla.

<sup>85</sup> A korévek eloszlása sok esetben extrém módon kiugrik. Magyarországon ez abból adódik, hogy a külföldön született magyar állampolgárokat bevándorlóként veszik figyelembe.

## 9. Az adatgyűjtés minőségének felülvizsgálata, az adatgyűjtés gyakorlati megvalósítása és értékelése

### 9. 1. Az adatgyűjtés minősége – problémák, hiányosságok

A migrációs statisztikák hiányosságai, a migrációs adatgyűjtés nehézségei és a nemzetközi összehasonlításra alkalmas migrációs adatok szűkössége az európai országok többségére jellemző problémák. Mint arra a közelmúltban több szakértő<sup>86</sup> is rámutatott, a nemzeti statisztikákból származó adatok összegyűjtése és aggregálása (pl. az OECD, vagy az Eurostat által) csak akkor eredményezhet jobb minőségű adatbázisokat és ezáltal áttörést a migrációs elemzésekben, ha jelentős javulás érhető el az egyes országok adatgyűjtési gyakorlatában, vagy ha Európán belül egy egységes survey-en alapuló, rendszeres migrációs adatgyűjtés megvalósulna. Ez utóbbira nincs túl nagy esély, ezért inkább a jelenlegi – többnyire adminisztratív eljárások keretében zajló – adatgyűjtési gyakorlatokat kellene javítani, és egységes definíciókat és módszertant alkalmazva, az adatokat nemzetközi összehasonlításra alkalmas(abb)á tenni.<sup>87</sup>

Egyik alapvető probléma a definíciók eltérő interpretációjából adódik. Ugyanis az ENSZ által megadott hosszú-, illetve rövidtávú migráns kategóriák az ún. szokásos lakóhely országából való elmozdulást, és a legalább egyéves, illetve három hónapos külföldi tartózkodást veszik alapul. Annak eldöntése azonban, hogy ez mikor valósul meg, nem mindig egyszerű, és nem is történik egységesen az egyes európai országokban. Hasonlóképpen, eltérő adatgyűjtési gyakorlatot eredményez az is, hogy a migránsokkal kapcsolatos adminisztratív eljárások az adott ország sajátos törvényi szabályozásaitól is függenek, ami ráadásul időben is változik, ennél fogva az így nyert statisztikai adatoknak mind az időbeli, mind az országok közötti összehasonlíthatósága problémákat vet fel.

Magyarországon migrációs vonatkozású adatokat jelenleg több intézmény, hatósági szerv is gyűjt, és azokat saját igényeinek megfelelően rendszerezi, dolgozza fel. A gyűjtött adatok többsége a migránsokkal kapcsolatos közigazgatási, idegenrendészeti eljárások mellékterméke. Ezen adatok gyűjtésének elsődleges célja, mint arról már a tanulmány korábbi részében szóltunk az adott eljárás lefolytatása, a benyújtott kérelem elbírálása, és csak másod-

---

<sup>86</sup> Lásd: Fassmann 2009, Salt 2010.

<sup>87</sup> Bár az Európai Parlament és a Tanács 862/2007 EK rendelete a migrációra vonatkozó közösségi statisztikákról úniós szinten is megfogalmazza a migrációs statisztika definícióinak és módszertanának a harmonizálását, ennek gyakorlati megvalósulása még sok kívánnivalót hagy maga után.

lagos célt képvisel az adatoknak statisztikai célra történő rögzítése, illetve átadása. Ez természetesen rányomja bélyegét a migrációs elemzésekhez felhasználható (vagy felhasználni kívánt) adatok minőségére is. Az adminisztrációs céllal, a hivatalok munkatársai által gyűjtött adatok statisztikai szempontból többnyire nagyon behatárolt hozadékkal bírnak: általában csak a legalapvetőbb jellemzők (nem, életkor, származási ország) szerinti megoszlásokról nyújtanak megfelelő minőségű információt. A migrációs folyamatok átfogóbb értelmezése, a migránsok összetételének alaposabb feltárása szempontjából fontos adatok (mint a migránsok iskolai végzettsége, a kibocsátó és a fogadó országban jellemző gazdasági aktivitása, foglalkozása – hogy csak a legalapvetőbbeket említsük) hiányosak, vagy teljesen hiányoznak az adatgyűjtésből s így a statisztikákból is. Ez annak ellenére így van, hogy a migrációs adatgyűjtésben érintett egyes intézmények a jogszabályokban szereplő felhatalmazásoknak és rendelkezéseknek teljes mértékben megfelelően és eleget téve végzik az adatgyűjtési tevékenységüket.

Nehézséget jelent a migrációs elemzések készítése szempontjából bizonyos adatok nyilvánosságának hiánya, a hozzáférhetőség korlátozott volta is. A nemzetközi migráció vonatkozásában az adatok minősége, megbízhatósága mellett azok hozzáférhetősége is általában problematikusabb, mint a népesedési folyamatok egyéb területein. Ennek fő oka szintén az adminisztratív – azaz nem kutatási céllal történő – adatgyűjtésben keresendő.

A migrációs statisztika további „gyengéje” abból fakad, hogy az adatgyűjtés összehangoltsága az egyes intézmények között nem megoldott, minek következtében ugyanarról a külföldi állampolgárságú személyről azonos adatokat több intézmény is gyűjt(het), azonban az átfedések – mind a migránsok körét, mind a gyűjtött adatok körét tekintve – nehezen áttekinthetőek. A migrációs trendeknek, valamint az országba érkező külföldiek jellemzőinek vizsgálatára kísérletet tevő kutató a hozzáférhető adatok viszonylagos szűkössége mellett azal is szembesül, hogy a különböző adatforrások az adott időpontban az országban tartózkodó migránsok egy-egy meghatározott csoportját fedik le, és bár ugyanaz a személy egyszerre több adatbázisban is szerepel(het), az adatbázisok között nincs átjárás.

Mind a korábbi projektek eredményeinek áttekintése, mind a jelen projekt keretében eddig elkészült anyagok alapján az is világossá vált, hogy miközben számos adminisztratív adatforrás tartalmaz migrációs vonatkozású adatokat, az adatgyűjtés és -rögzítés hiányosságai mellett az egyes nyilvántartások közötti összhang, valamint az egyes adatgyűjtő intézmények/adatgazdák közötti megfelelő együttműködés hiánya is megnehezíti ezen adatok megfelelő felhasználhatóságát. A különböző nyilvántartások koherenciájának növelése, az átfedé-

sek, illetve a hiányosságok pontos feltárása viszont elengedhetetlen a megfelelő migrációs adatrendszer létrehozásához.

A fentiek fényében a továbbiakban kísérletet teszünk az érintett intézmények migrációs adatgyűjtési gyakorlatának áttekintésére, értékelésére, azzal a szándékkal, hogy a rendelkezésre álló adatforrások minél teljesebb kihasználása, a különböző nyilvántartások összehangolása, az adatok konzisztenciájának növelésére érdekében javaslatokat fogalmazzunk meg. A fentiek mellett a projekt célkitűzéseivel összhangban megkíséreljük az adatgyűjtésben meglévő koherencia és diszkrépancia feltárását, a különböző területeken gyűjtött adatok között meglévő különbségek, egyenetlenségek bemutatását.

## **9.2. Az adatgyűjtési gyakorlat áttekintése és értékelése a hazai migrációs statisztika adatforrásai esetében**

A migrációs statisztika szempontjából kulcsfontosságú a „migrációs adatok” felvétele, azaz az országba érkező és itt hosszabb időt tölteni kívánó külföldiek bizonyos jellemzőinek, valamint magára a migráció folyamatára (belépés ideje, a különböző jogosítványos, státuszok megszerzésének az ideje stb.) vonatkozó adatoknak a „gyűjtése”.

Az érintett intézmények adatkezelési és adatszolgáltatási kötelezettségét törvény szabályozza, az adatgyűjtés ennek megfelelően, jogszabályban meghatározott formanyomtatványokon történik. A gyűjtött adatok minősége, használhatósága, az adatlapok kérdéseinek a feldolgozása – az adatok rögzítése és felhasználása – azonban meglehetősen eltérő képet mutat. Miközben már korábban is megfogalmazódott, hogy szükséges lenne egyéb módon – nem adminisztratív céllal – történő adatgyűjtés bevezetése is, ami lehetővé tenné a külföldiek beilleszkedését mérő részletesebb indikátorok kinyerését, valójában a jelenleg gyűjtött adatok teljes körű felhasználása sem megoldott. A kitöltött kérelmeken, adatlapokon szereplő adatok egy része egyáltalán nem, vagy csak nagyon hiányosan kerül számítógépes rögzítésre, és a rögzített adatokat sem mindig szervezik adatállományba, így gyűjtésük ellenére ezek az adatok a migrációs statisztika számára tulajdonképpen „elvesznek”.

Ez egyben azt jelenti, hogy még számos kihasználatlan lehetőség rejlik a jelenlegi adatforrásokban, amelyeket az adatgyűjtés minőségének javításával, valamint az adatállományok minél teljesebb körű „feltöltésével” ki lehetne aknázni. Ebből a szempontból vitathatatlán az adatgyűjtő intézmények szerepe és felelőssége. Az a törekvés, hogy a saját adminisztratív adatállományuk minőségét statisztikai szempontból is javítsák alapvető fontosságú a meglévő keretek között gyűjtött migrációs adatok jobb felhasználhatósága érdekében.

A migrációs adatgyűjtési gyakorlat értékeléséhez áttekintettük az egyes intézmények (BÁH, KSH, EMMI, NFSZ, OEP, ONYF) migrációs vonatkozású adatgyűjtésre alkalmazott adatlapjait, kérdőíveit – konkrétan a harmadik országbeli külföldi állampolgárok által (vagy rájuk vonatkozóan) kitöltendő kérelmek, bejelentések, nyilatkozatok, statisztikai adatlapok stb. sokaságát – és kigyűjtöttük az ezekben fellelhető adatokat. A kigyűjtött adatok a Magyarországon élő külföldi állampolgárok személyazonosításra alkalmas és egyéb személyi adatai mellett számos információt tartalmaznak magáról a migrációs folyamatról, valamint a migránsok magyarországi helyzetéről, körülményeiről, többek közt a megélhetésükre, foglalkozásukra, jövedelmükre, különböző ellátásokra való jogosultságukra vonatkozó információkat is. A harmadik országbeli állampolgárokról (is) gyűjtött *főbb adatok* áttekintését a 12. számú melléklet tartalmazza, ami alapján az egyes hivatalok adatgyűjtésében meglévő átfedések és hiányosságok is megfigyelhetők. A továbbiakban a legfontosabb adatgyűjtő intézmények migrációs adatgyűjtésének pozitívumait és hiányosságait mutatjuk be.

### *9.2.1. Migrációs adatok a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal adatgyűjtésében*

A BÁH idegenrendészeti nyilvántartása a nemzetközi vándorlási statisztika egyik elsődleges hazai adatforrása, ez fedi le a migránsok legnagyobb körét, hiszen a huzamos tartózkodási szándékkal Magyarországra érkező külföldiek zöme bekerül az adatbázisba, továbbá a harmadik országbeli állampolgárok Magyarországon született gyermekei – az ún. másodgenerációs migránsok – is.

A BÁH nyilvántartása nemcsak a migránsok körét tekintve a legnagyobb hazai migrációs adatforrás, hanem a róluk gyűjtött adatok alapján is rendkívül gazdag – pontosabban gazdag lehetne. Az adatgyűjtés elsődleges célja a BÁH esetében is adminisztratív jellegű (az említett kérelmek elbírálása), és az adatoknak a migrációs statisztika számára történő hasznosítása – az adatszolgáltatási kötelezettség ellenére – csak másodlagos szempont. Bár az adatkezelés szabályait – a nyilvántartásban szereplő adatok körét, azok kiadhatóságát és statisztikai célú felhasználását – jogszabályi háttér határozza meg<sup>88</sup>, és a BÁH ennek teljes mértékben megfelel, a migrációs statisztika szempontjából értékes adatok jelentős része azonban „elvész”. Ez a „veszteség” egyértelműen szembeötlő, ha összevetjük az egyes kérelmekben szereplő adatkérések, kérdések tartalmát a különböző helyeken a bevándorlókról publikált – a BÁH adatgyűjtéséből származó – adatokkal.

---

<sup>88</sup> Lásd erre vonatkozóan *A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal migrációs nyilvántartásának értékelése, a gyűjtött adatok minősége, feldolgozása, felhasználása* c. munkaanyagot.

Annak ellenére, hogy a BÁH adatgyűjtésében - a tartózkodás céljától függően - a tartózkodási engedély iránti kérelmek kilenc különböző típusa létezik, és valamennyi tartalmazza például a kérelmező *iskolai végzettségét, szakképzettségét, érkezés előtti utolsó foglalkozását* is (hogy csak néhány kiragadott példát említsünk), valamint a letelepedési engedély iránti több mint kilencoldalas (és további 6 adatlappal kiegészített) kérelem ezek mellett alapos részletességgel tudakolja például a kérelmező magyarországi megélhetésére vonatkozó adatokat is, ezen belül keresőtevékenység folytatása esetén a *munkakört, gazdasági tevékenységet, jövedelmet*, a migránsok különböző csoportjairól publikált adatok meglehetősen szegényesek.

A gyűjtött és a hasznosított adatok közötti szakadék tehát a BÁH esetében meglehetősen nagy. Ezt a problémát több ponton például a kérelmek hiányos, pontatlan kitöltésétől a részleges rögzítéssel át az adatállományok létrehozásáig orvosolni kellene.

A teljesebb körű és pontosabb adatszolgáltatás érdekében – mint arra a hazai migrációs statisztika hiányosságainak egy korábbi vizsgálata<sup>89</sup> is rámutatott – a nem magyar anyanyelvű migránsok számára *a nyelvi nehézségek leküzdéséhez nyújtandó segítség* lehetne a megoldás, amely – külföldi példák alapján – nyelvi és eljárásjogi támogatást nyújtó helyi, önkormányzati szintű jogsegélyszolgálat(ok) létrehozásával valósulhatna meg. Ugyanakkor fontos lenne az olyan alapvető jellemzők, mint az *iskolai végzettség, szakképzettség, foglalkozás* (amelyek a bevándorlók társadalmi háttérének és integrálódási lehetőségeinek megítélésében rendkívül fontos indikátorok) teljes körű és pontos számbavételét helyes kérdezőtechnikával is biztosítani. Az iskolai végzettség esetében például a megadott három válaszlehetőség túlságosan egyszerű csoportosítást tesz csak lehetővé. A kibocsátó országok eltérő iskolarendszerei pedig az azonos besorolás eltérő végzettségeket (is) takarhat. Ez egy *részletesebb kategóriarendszer* alkalmazásával, valamint az *elvégzett osztályok számát* is tudakoló kérdéssel pontosabbá tehető. Továbbá az adatközlés valóságtartalmát – mind az iskolai végzettség, mind a szakképzettség tekintetében – az ezeket igazoló dokumentumok bekérésének elmaradása is bizonytalanná teszi. Annak ellenére, hogy egyedül a nemzetiségre vonatkozó kérdés mellett szerepel, hogy „nem kötelező kitölteni” igen hiányos ezen adatokra vonatkozó kérdések kitöltöttsége is (bár az utóbbi években javult), ami szintén akadályozza a feldolgozást.

Ami az adatrögzítést illeti, fontos lenne, hogy – a migrációs statisztikát adatgyűjtési célként tekintve – a BÁH külön figyelmet fordítson arra, hogy a kérelmek megfelelő kitöltése mellett a gyűjtött adatok megfelelő formában rögzítésre is kerüljenek. Előfordul, hogy az *állampolgárság, valamint a belépés éve, illetve a tartózkodás időtartama* – bár valamennyi a

---

<sup>89</sup> *A bevándorlási és integrációs statisztikai rendszer fejlesztése* című, 2009-ben zajló projekt.

külföldi állampolgárokra/migránsokra vonatkozó kulcsinformáció – ismeretlen. Ezen hiányosságok kiküszöbölése az *adminisztratív személyzet képzésével*, illetve a válaszok megfelelő, a különböző kérelmek esetében *egységes, előzetes kódolásával* valósítható meg. Ez utóbbihoz új nyomtatványok kellene (ami nyilván költséget jelent), viszont a kódokkal az adatbevitel is könnyebbé válna. Mindenképpen szükséges lenne annak elérése is, hogy a rögzítő programban a migrációs statisztika számára fontos valamennyi – nemcsak a törvény által előírt – adat rögzíthető legyen. Jelenleg ugyanis ezek az adatbázisok „elsősorban idegenrendészeti nyilvántartási célokat szolgálnak és a statisztikakészítés, valamint a kutatói tevékenység az adatok tárolása során nem feltétlenül elsődleges szempont”.<sup>90</sup> Ezen mindenképpen változtatni kell, és mivel „a jogi szabályozás (...) pontosan körülhatárolja a tárolt adatok körét”, első lépésként a jogi keretek megváltoztatásával, vagy – és ez az egyszerűbb – a jogszabályban előírtakon túli adatrögzítéssel lehet.

További problémát jelent, hogy a BÁH különböző nyilvántartásaiban található adatbázisok összekapcsolása nem lehetséges, így a jogi státuszok változásának statisztikai feldolgozása nehézségekbe ütközik, holott ezek időbeli alakulása az integráció jogi/politikai aspektusának egyik legfontosabb mutatója. Ez annak ellenére sem követhető nyomon, hogy a tartózkodási, letelepedési engedélyek iránti kérelmekben a korábbi tartózkodási vízum, vagy engedély adatait – köztük a kiadásának idejét – is meg kell adni (amennyiben releváns). Ezek az adatok – pontos kitöltés, rögzítés és összekapcsolás esetén – a cirkuláris migráció feltérképezését is lehetővé tennék.

A BÁH adatgyűjtési gyakorlatában felfedezhető egy, az Európai Unió migrációs adatszolgáltatásra vonatkozó 862/2007/EK rendelete és a hazai jogszabályi háttér közötti kisebb ellentmondás, ugyanis míg az előbbi 12 hónapos tartózkodás (vagy tartózkodási szándék megléte) esetén definiálja a migránsokat, a BÁH-hoz 3 hónapot meghaladó tartózkodás esetén nyújthatók be a tartózkodásra jogosító kérelmek. A BÁH nyilvántartások egyik alapvető hiányosságaként még megemlíthető, hogy nem tudja pontosan követni a külföldre távozott – tovább- vagy visszavándorolt – külföldieket (sem az ország elhagyásának idejét, sem a célországot), valamint az országban tartózkodók jogi státuszának változását sem (vagy csak késve). Ezen hiányosságok megszüntetéséhez a bejelentések pozitív ösztönzésére lenne szükség.

---

<sup>90</sup> Az idézések A *Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal migrációs nyilvántartásának értékelése, a gyűjtött adatok minősége, feldolgozása, felhasználása* c. munkaanyagból vannak.

### 9.2.2. Migrációs adatok a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatgyűjtésében

A munkavállalási engedélyek nyilvántartása adminisztratív adatgyűjtés eredménye, melynek elsődleges célja a külföldiek munkavállalásának engedélyezése. Emellett migrációs szempontból is fontos adatokat tartalmaz, különösen a migráció munkaerő-piaci vonatkozásait illetően. Az adatok használhatóságát azonban, mint ahogyan a tanulmány 7. 4. fejezetében már szó volt számos korlát nehezíti. Ezek közül - az adatgyűjtés alapján - előzetesen kiemelnénk, hogy a munkaerő-migrációs folyamatok áttekintése (az adatok időbeli összehasonlíthatósága) többek közt a jogi szabályozás folyamatos változása miatt is nehézségekbe ütközik.

A nyilvántartás részletes adatokat tartalmaz a külföldiek munkavállalásáról: a foglalkoztató adatairól, az ellátandó tevékenységről, a betöltendő munkaköréről (ezen belül a heti munkaidőről, várható bérezésről is), valamint a korábbi magyarországi munkavállalásról. Ezek alapján – amennyiben a kiadott engedélyek és hosszabbítások adatai összekapcsolhatók – a külföldiek munkavállalásának részletei, munkaerő-piaci helyzetének változásai elvileg nyomon követhetőek.

Mint azt az NFSZ-nél történő adatképződés útvonalát bemutató tanulmány hangsúlyozta, az adatgyűjtés folyamata és az adatgyűjtésben szereplő adatok köre jogszabályok által meghatározott – tehát adott.<sup>91</sup> Ugyanakkor, ha összevetjük a különböző típusú kérelmeken szereplő adatok körét a kiadott, illetve az érvényes munkavállalási engedélyekre, valamint az EU Kék Kártyára vonatkozó adatok lekérhető bontásaival, szembeötlő, hogy ez utóbbiak adattartama jóval szegényesebb. Miközben a nyomtatványokon szereplő információk egy része fontos statisztikai adatokkal szolgálhatna a Magyarországra irányuló munkaerő-migrációról, a lekérdezés olyan alapvető adatok elérését nem teszi lehetővé, mint például: a kérelmező családi állapota, szakképzettsége(i), heti munkaidő, várható alaphét/illetmény, a korábbi magyarországi munkavállalás, illetve tevékenység stb. Arról, hogy ezek az adatok a kérelmek hiányos kitöltése, a rögzítés elmaradása, vagy a feldolgozás hiányossága miatt nem érhetőek el, nincs információnk.

Az adatok használhatóságát nehezíti az is, hogy az NFSZ honlapján elérhető – külföldiekre vonatkozó – statisztikák az egyéni és a szezonális munkavállalási engedélyek számát és különböző jellemzők szerinti bontását összevonva közli, holott e kétféle engedély érvényességi ideje nem azonos: míg az előbbi 12 hónapos munkavállalást, az utóbbi 12 hónapon belül maximálisan 150 napnyi munkavállalást tesz lehetővé.

---

<sup>91</sup> Székács Tamás: A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat külföldi állampolgárokról vezetett nyilvántartásának fejlesztésbeli lehetőségei 33. o. (kézirat, KSH NKI könyvtár)



A különböző jogcímen kiadható egyéni munkavállalási engedélyek iránti kérelmek információtartalma alapvetően nagyon hasonló (az engedélyek kiadásához szükséges legfontosabb információkat tartalmazza), azonban nem teljesen azonos. A *munkavállaló külföldi egyénre* vonatkozó adatokban megfigyelhetőek eltérések: míg a kérelmező állampolgársága, neme, életkora, születési helye, iskolai végzettsége valamennyi adatlapon szerepel, a *családi állapota, az anyanyelve, a magyar, illetve az egyéb nyelvismerete* azonban csak az engedélyek bizonyos típusainál jelenik meg. Az iskolai végzettség esetében ugyanakkor nem szerepelnek előre megadott kategóriák, így az adatközlés valós tartalma az országoként eltérő iskolarendszerek miatt bizonytalan. Hasonlóképpen bizonytalanság merül fel mind az iskolai végzettség, mind a közölt szakképzettség(ek) tekintetében. Abban az esetben, ha a kérelmek kitöltésekor ezeket dokumentumokkal kellene igazolni ezek a problémák nem merülhetnek fel. A születési hely esetében szintén bizonytalan és nehezen hasznosítható az adatközlés, célszerű lenne a születési hely jelenlegi országának a megadását is kérni a kérelmek űrlapján.

A külföldit foglalkoztató *munkáltatóra* vonatkozó adatok valamennyi engedély és a bejelentések esetében is egységesen szerepelnek: alapvetően a területi adatok (régió, megye, település) azonosíthatók be a munkáltató címe alapján, valamint az ágazat a TEÁOR száma alapján. Mivel a foglalkoztató területi adatai nem feltétlenül egyeznek meg a munkavégzés tényleges helyszínével, ezért külön kérdés szerepel a foglalkoztatás helyszíné(i)re vonatkozóan. Abban az esetben, ha ez több településre/megyére is kiterjed, nem egyértelmű, hogy valamennyi rögzítésre kerül-e.

A kérelmekben a korábbi magyarországi munkavállalásra vonatkozó adatok is szerepelnek (a bejelentések esetében már nem), viszont az azt megelőző – kibocsátó országbeli – munkaerő-piaci tapasztalatra (előző foglalkozásra stb.) vonatkozó kérdés nincs, holott migrációs szempontból mindenképpen figyelmet érdemelne, hogy milyen munkaerő-piaci életút jellemzi a migránsok ezen csoportját. Nincsenek továbbá adatok a foglalkoztatás megszűnésének okairól sem.

A bejelentések személyazonosításra nem alkalmas módon tartalmazzák a foglalkoztatottak számát, állampolgárságát, iskolai végzettségét, életkorát, munkakörét, a foglalkoztatási jogviszony formáját, időtartamát (határozott/határozatlan), valamint létrejöttének/megszűnésének időpontját. Ezekkel az adatokkal kapcsolatban viszont a legnagyobb problémát az jelenti, hogy – mint említettük – nem tudható egyértelműen, hogy a bejelentések az érintettek mekkora hányadát fedik le.

### 9.2.3. Migrációs adatok az Országos Egészségbiztosítási Pénztár adatgyűjtésében

Az OEP társadalombiztosítási regiszterében – a hazai népességet is tartalmazó teljes adatbázis részeként – külföldi állampolgárok, köztük harmadik országbeliek is szerepelnek.<sup>92</sup> Az adatforrás nagyon gazdag, számos migrációs kérdés vizsgálatára alkalmas lehetne, ennek ellenére a migrációs vonatkozású adatok jelenleg még alig hasznosulnak. Az adatgyűjtés itt is adminisztratív céllal történik, de mivel finanszírozáshoz kötődik, ezért feltehetően az átlagnál pontosabb, megbízhatóbb adatokat tartalmaz.

Mivel mind az *állampolgárság*, mind a *születési hely* szerepel a nyilvántartásban, lehetőség van mindkét szempont alapján migránsnak tekinthető személyek jellemzőinek áttekintésére, azonban a harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó adatok csak az előbbi szempontok szerinti leválogatás alapján nyerhetők ki. Az állampolgárságra vonatkozó kérdés hiányossága azonban, hogy csupán egyetlen válaszlehetőséget tesz lehetővé, így azok a kettős állampolgárok, akiknek egyik állampolgársága a magyar, nem kerülnek be a „külföldiek” csoportjába, azaz „elvesznek” a migrációs elemzések szempontjából.

Az egészségügyi szolgáltatásra való jogosultságról kiadott igazolásokon a *foglalkoztató neve, címe, adóazonosító száma* is szerepel. Ehhez a TEÁOR szám feltüntetésével és megfelelő kódolással hozzá lehetne rendelni az *ágazatot*, ami a TAJ számmal rendelkező külföldi állampolgárokról fontos adat lenne, ugyanis – mint az előző alfejezetben láthattuk – az NFSZ-nél erre vonatkozóan gyűjtött adatok csak a külföldiek egy bizonyos körét fedik le.

A biztosított személyek<sup>93</sup> által kitöltendő űrlapok közt vannak a gyermekgondozási díj, gyermekágyi segély, gyermekápolási táppénz igényléséhez/megállapításához szükséges igénybejelentések/nyilatkozatok is. Ezekben nem szerepel ugyan az igénylő állampolgársága, de a TAJ szám alapján ez beazonosítható, így a külföldi állampolgárok érintett csoportjáról is lennének ilyen vonatkozású adatok (köztük a született gyermek/ek/ adataival).

A foglalkoztatók által az egészségügyi pénzbeli ellátás megállapításához kiadott jövedelemigazolások mellett a munkabaleseti, illetve az üzemi baleseti jegyzőkönyvek adatai is az OEP-hez kerülnek. A jövedelemigazolások a külföldi állampolgárok rendszeres és nem rendszeres jövedelmeiről szolgálhatnak adatokat (az utóbbiról mind az igénylés évére, mind az azt megelőző évre), ami szintén fontos – és a magyar állampolgárok adataival is összehason-

---

<sup>92</sup> A külföldi állampolgárok ugyanakkor a társadalombiztosítás szempontjából „külföldinek” és „belföldinek” is minősülhetnek. Harmadik országbeli külföldi állampolgár akkor minősül „belföldinek”, ha ideiglenes letelepedési engedélye, nemzeti letelepedési engedélye, EK letelepedési engedélye vagy 2007 előtt kiadott letelepedési engedélye van.

<sup>93</sup> A biztosított és a jogosult közti megkülönböztetést csak a finanszírozás és a jogállás alapján lehet elkülöníteni.

lítható – mutató. A baleseti jegyzőkönyvekben bár szerepelnek a sérült foglalkoztatására vonatkozó adatok, a lefedett személyi kör meglehetősen behatárolt, így a migrációs vizsgálatok szempontjából kevés hozadékkal bírnak.

Az OEP adatforrása továbbá részletes egészségügyi adatokat (TB adatok) is tartalmaz. Az egészségügyi szolgáltatók és a társadalombiztosítási kifizetőhelyek adatlapjai alapján számos egészségügyi és pénzügyi betegforgalmi adat áll rendelkezésre a külföldi állampolgárok vonatkozásában is.

Az OEP nyilvántartásának ugyanakkor egyik nagy előnye, hogy több más külső és belső adatrendszerrel is adatkapcsolata van, a külsők közül a KEK KH, a NAV, az ONYF, az OH, az NFSZ adatrendszereivel is.<sup>94</sup> Az ezekben meglévő adatok összekapcsolása – ami az OEP rendszeren keresztül az egymással való összekapcsolásukat is jelenthetné – a jelenleginél jóval szélesebb körű lehetőségeket biztosítana a migrációs elemzések szempontjából. Ez a továbblépés egyik legfontosabb iránya, ugyanis a különböző nyilvántartásokban szereplő adatok egymást kiegészítve jóval teljesebb képet nyújthatnának a hazánkban élő külföldiekről.

#### *9.2.4. Migrációs adatok az Emberi Erőforrások Minisztériuma (korábban a Nemzeti Erőforrás Minisztérium) adatgyűjtésében*

Az EMMI (korábban a NEFMI) az OSAP keretében végez statisztikai adatgyűjtést a magyarországi közoktatási intézményekben nyilvántartott külföldi gyermekek/tanulók, valamint a felsőoktatási intézményekben nyilvántartott külföldi hallgatók vonatkozásában. A többi bemutatott intézmény adatgyűjtésétől eltérően a felsorolt adatok nem egyéni, hanem összesített statisztikai adatok. Így ezeknek az adatbázisoknak a más adatbázisokkal való összekapcsolása nem lehetséges, ahhoz a tanulók, illetve a hallgatók személyi nyilvántartása a megfelelő. Mivel ez utóbbiak – mind a közoktatás, illetve az iskolai rendszerű szakképzés, mind a felsőoktatás területén – tartalmazzák a gyermekek/tanulók, illetve a hallgatók Magyarországon való tartózkodásának jogcímét, továbbá a tartózkodásra jogosító okirat megnevezését és számát, ezek alapján könnyen összekapcsolhatók lennének az adatok a BÁH nyilvántartásában levő, a különböző tartózkodási engedélyek kapcsán gyűjtött adatokkal, így akár a Magyarországon való tartózkodás kezdete is ismert lehetne.

A tanulók/hallgatók személyi nyilvántartásának egyik pozitívuma migrációs szempontból, hogy két állampolgárság rögzítését is lehetővé teszi, így a kettős (magyar és egyéb) állampolgárságúak is leválogathatók. Ezek a nyilvántartások ugyanakkor számos egyéb olyan

---

<sup>94</sup> Ezekre vonatkozóan a *Migrációs adatok az Országos Egészségbiztosítási Pénztár nyilvántartásaiban* c. munkaanyag tartalmaz részletes leírást.

adatot is tartalmaznak, amelyek szerint érdemes lenne a külföldi hallgatók megoszlását ismer-  
ni: pl. nem, kor, születési hely (ország és település – bár ez utóbbi kitöltése nem kötelező,  
tehát elképzelhető, hogy hiányosak az adatok), lakóhely, magyarországi tartózkodási hely.

A statisztikai táblákban ezen adatok egy része azonban már egyáltalán nem jelenik  
meg, például még a felsőoktatásban jelen lévő külföldiek korcsoportos megoszlásáról sincse-  
nek adatok, vagy arról, hogy az egyes felsőoktatási intézményekbe, illetve a különböző sza-  
kokra a kibocsátó országok mely településeiről érkeznek hallgatók. További hiányosságként  
említhető, hogy egyes statisztikai adatlapokon oktatási szintenként is szerepel a külföldiek  
száma, máshol viszont csak a szintek összesítésén belül. Ugyanakkor a statisztikai táblák nem  
adnak állampolgárság szerinti megoszlásokat sem, holott a személyi nyilvántartásokban nem  
csak a „külföldi” státus, hanem a tényleges állampolgárság is szerepel.

A külföldi tanulók/hallgatók jogállása, tehát az, hogy milyen tartózkodási jogcímen  
élnék Magyarországon szintén nem derül ki (néhány kivételtől eltekintve) a statisztikai táb-  
lákból, holott ez adhatna arra vonatkozó információt, hogy tartózkodásuk elsősorban tanul-  
mányi vagy egyéb célú. Ezt némiképp ellensúlyozza, hogy ezen táblák némelyikében külön  
szerepel az „állandó lakos külföldi” kategória, amely azokat a külföldi tanulókat/hallgatókat  
foglalja magába, akik nem feltétlenül tanulás, hanem egyéb célból tartózkodnak huzamosabb  
ideig Magyarországon.

*A külföldi állampolgárok felsőoktatásba való bejutásának aránya* – összevetve az  
alapfokú és a középfokú oktatásban való részvételükkel – fontos mutató, amely a svéd EU-s  
elnökség által javasolt integrációs indikátorok közt is szerepel. Ám ennek megállapításához a  
beiratkozottak számát a megfelelő népesség – azaz a Magyarországon tartózkodó adott kor-  
csoportba tartozó külföldiek – arányában kellene figyelembe venni. Ehhez azt is fontos lenne  
tudni, hogy a különböző oktatási szinteken megjelenő külföldi hallgatók milyen jogi státussal  
rendelkeznek Magyarországon (csak tanulmányi céllal érkeztek és tartózkodnak az országban,  
vagy már korábban bevándorolt/letelepedett/huzamosan itt tartózkodó migránsok). Ugyanak-  
kor a tanév eleji beiratkozások mellett az *iskolai lemorzsolódás mértékét* is fontos lenne tudni  
– valamennyi oktatási szinten. Ezek a mutatók, összehasonlítva a fogadó népességen belüli  
hasonló mutatókkal, jól jelzik a külföldi állampolgárok magyarországi integrációját.

#### *9.2.5. Migrációs adatok az Központi statisztikai Hivatal adatgyűjtésében*

A KSH miközben a KEK KH személyiadat- és lakcím-nyilvántartása, valamint a BÁH ide-  
genrendészeti nyilvántartása alapján összeállítja a nemzetközi vándorlási statisztikát, saját –

az OSAP keretében végzett – adatgyűjtésekkel próbálja a hagyományos adatforrásokat kiegészíteni, a hiányzó adatokat pótolni.

A 2002-ben bevezetett *Magyar állampolgárság megszerzése* c. adatgyűjtés a hazánkban állampolgárságot szerző (állampolgársági esküt tett) külföldiekről kíván a meglévőknél részletesebb információkat szolgáltatni. A kérdések elsősorban az új állampolgárok iskolai végzettségére, migráció előtti, illetve kéredezéskori gazdasági aktivitására és foglalkozására vonatkozóan gyűjtenek fontos – az adminisztratív forrásokban hiányos adatokat kiegészítő – információkat. Bár az iskolai végzettség megadott kategóriái ez esetben sem lépik túl a BÁH adatlapjain szereplő egyszerű csoportosítást (ami a kibocsátó országok eltérő iskolarendszerei miatt pontatlanságokat eredményezhet), az elvégzett osztályok számát tudakoló kérdés ezt némiképp korrigálja. Ugyanakkor a gyakorlatban ez utóbbinak a megválaszolása olykor nem egyértelmű, problémát jelent.<sup>95</sup>

A gazdasági aktivitásra vonatkozó kérdésnél néhány válasz esetében érdemes lenne arra is rákérdezni, hogy mióta áll fenn az adott státus (pl. mióta munkanélküli, vagy mióta nyugdíjas stb. a kéredezett). Fontos információ a gyermekek száma, születési ideje is, bár az, hogy ezek a kérdések csak a 18 év alatti gyermekekre korlátozódnak, jelentős adatvesztést jelent (érdemes lenne valamennyi gyermekre kiterjeszteni, és utólag leválogatni a 18 év alattiakat). Továbbá fontos lenne a gyermekek lakóhelyét/tényleges tartózkodási helyét (Magyarország, kibocsátó ország vagy más ország) is megkérdezni.

Miután 2011. január 1.-től az egyszerűsített honosítás lehetővé teszi a magyar felmenőkkel rendelkezők számára, hogy magyarországi lakóhely nélkül is megszerezhessék a magyar állampolgárságot, a kérdőív magyarországi lakóhelyre vonatkozó kérdései félreértésre adnak lehetőséget: sokan a szálláshelyükre vonatkozó adatokat adják meg.<sup>96</sup> A más kérdések alapján történő utólagos kiigazítások helyett célszerűbb lenne külön kérdéssel pontosítani a „jelenlegi lakóhely” helyét (országát), illetve azt is, hogy az egyszerűsített honosítási eljárás keretében történt-e a kérelmezés. A szülőföldjükön maradó új magyar állampolgárok nyilván megőrzik eredeti állampolgárságukat is, viszont az erre vonatkozó információt (s ezáltal a kettős állampolgárok arányát) érdemes lenne valamennyi kitöltő esetében ismerni.

A születési országnál – az Európai Unió ajánlásának megfelelően – az ország jelenlegi hivatalos megnevezését kellene beírni,<sup>97</sup> az eltérések elkerülése végett az erre vonatkozó utasítást a kérdés mellett fel kellene tüntetni.

---

<sup>95</sup> Lásd A *KSH migrációt érintő kérdőíves adatgyűjtései* c. munkaanyagot.

<sup>96</sup> Idem.

<sup>97</sup> Idem.

A KSH másik, 2003-ban bevezetett *Statistikai adatlap a letelepedésre jogosító engedélyt kapott külföldi állampolgárokról* c. adatgyűjtése kezdetben a letelepedést kérő, majd 2012-től – mint a jelenlegi neve is mutatja – a letelepedésre jogosító engedélyt kapott külföldiekről<sup>98</sup> kíván adatokat gyűjteni. Az előbbi adatgyűjtéshez képest ez kevésbé bizonyult sikeresnek, főként az utóbbi években esett vissza jelentősen a kitöltési arány. Ennek okai feltehetően egyfelől az adatszolgáltatás körülményeiben keresendők, ami gyakran személyes kontaktusok hiányában zajlik: a kérdőív kitöltése önkéntes, így többnyire nem töltik ki ott helyben (előfordul, hogy nem is kapják meg), és nem jutnak információhoz a kitöltésével kapcsolatban sem. Ennek orvoslására megoldás lehetne, ha külön személy, vagy a BÁH átképzett munkatársai foglalkoznának az adatlappal, segítenék a kitöltést. (Ezzel kapcsolatos javaslatunkat lásd a 10.3. fejezetben.).<sup>99</sup>

Másfelől minden bizonnyal a nyelvi akadályok is hozzájárulnak a kitöltések elmaradásához. Ezek áthidalására elkészült a kérdőív kétnyelvű (magyar-angol), kissé lerövidített változata, amely egyszerűsített válaszlehetőségeket tartalmaz és a címe is pontosabb: *Statistikai adatlap az (állandó) tartózkodási kártyát vagy letelepedési engedélyt kapott külföldi állampolgárokról*. Ugyanakkor tovább növelné a kitöltöttséget, ha további nyelvekre (pl. oroszra, kínaira) is lefordítanák.

Ebben már külön szerepel a születési hely országa (amely a korábbi változatban, ha a kérdezett nem élt ott legalább egy évig, kimaradhatott). Továbbá a születési ország és az előző tartózkodási ország esetében is fel van tüntetve, hogy az ország jelenlegi megnevezését kell megjelölni. Viszont annál a kérdésnél, hogy Magyarországra érkezése előtt mely ország(ok)ban lakott, nincs arra vonatkozó utasítás, hogy milyen időtartamú tartózkodást kell figyelembe venni (a korábbiiban egy év szerepelt). Fontos mutatók még az anyanyelv és a magyar nyelvtudás szintje, amelyek a BÁH adminisztratív adatgyűjtésében nem szerepelnek (csak a nemzetiség, de azt sem kötelező kitölteni).

A családi állapot kapcsán viszont a kérdőív javított változata (akárcsak a BÁH adatlapja) csak a hivatalos státust kérdezi, a tényleges együttélésre, illetve az élettársi kapcsolatra vonatkozó kérdések kimaradtak. A gyermekekre vonatkozóan az eredeti változatban az összes gyermek száma szerepelt, az újabb verzióban csak a 18 év alattiak, ami – mint a másik adatgyűjtés kapcsán is említettük – jelentős adatvesztést jelent.

---

<sup>98</sup> Letelepedésre jogosító engedélyt kaphatnak a Magyarországon három éve megszakítás nélkül, jogszerűen és életvitelszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok, a magyar állampolgárok harmadik országbeli családtagjai, valamint a magyar felmenőkkel rendelkező harmadik országbeli állampolgárok. Magyarországi letelepedésre jogosító engedély-típusok: a különböző (EK, nemzeti, illetve ideiglenes) letelepedési engedélyek mellett a tartózkodási kártya, valamint az állandó tartózkodási kártya is.

<sup>99</sup> Idem.

Az iskolai végzettségre, gazdasági aktivitásra és foglalkozásra vonatkozóan is vannak kérdések, viszont míg az eredeti változatban mind migráció előtti, mind kérdezéskori foglalkozás szerepelt, és az iskolai végzettség kategóriái is részletesebbek voltak, a kétnyelvű, javított verzióban csak a jelenlegi foglalkozás szerepel és kevesebb (kevésbé pontos) végzettség-kategória.

## 10. A migrációs statisztika fejlesztésének lehetősége

### 10.1 A migrációs statisztika fejlesztésének indokoltsága

Tisztában vagyunk azzal, hogy a harmadik országok állampolgárainak magyarországi tartózkodása, integrációja nemcsak a bevándorlás által érintett minisztérium, hanem számos más hatóság és államigazgatási szerv számára is fontos kérdés. A tanulmány előző fejezeteiben bemutatuk az országos hatáskörű intézmények bevándorlókkal, közöttük a harmadik ország-csoport hazánkba érkező állampolgárai migrációs ügyeinek intézése kapcsán kifejtett sokrétű és szerteágazó tevékenységét. Az elemzésből azoknak a meghatározottságoknak, kereteknek és korlátoknak a köre is kitűnik, amelyekkel munkájuk kapcsán szembesülnek.

A külföldi állampolgárok ügyeinek intézésében, különféle kérelmek tárgy-, és szakszerű elbírálásában kétséget kizáróan fontos szerepe van azoknak az adatoknak, amelyek a hivatali ügyintézés során keletkeznek. Ezek rendszerezett formában való gyűjtése, tárolása, közvetlen és közvetett módon történő felhasználása, hozzáférhetőségük biztosítása és különböző szükségleteknek alárendelt csoportokba rendezhetősége azonban nemcsak a hivatali munka szakszerűsége, hanem mindazok megvalósíthatósága szempontjából is nagy fontossággal bírnak, amelyeket a projekt célkitűzését tárgyaló fejezetben kifejtettünk.

E fejezet keretében a jelenlegi jogszabályi környezetben, illetve annak célszerű megváltoztatásával javaslatot teszünk a migrációs statisztika megvalósítható, lehetséges fejlesztésére. Ennek során kiindulópontnak a rendszerváltoztatást követően kiépített, azóta többször módosított, alakított migrációs statisztikai rendszert tekintjük. Törekvésünket tehát nem a mindenáron való változtatás, hanem a projekt célkitűzésének alárendelten az motiválta, hogy a gyűjtött, eddigieknél jobb minőségű adatokat szakszerűbben, és célszerűbben hasznosíthassuk.

A projekt keretében együttműködő hatóságok mindegyike a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok adatainak valamilyen körét kezeli. Közöttük az országban legálisan tartózkodó külföldi állampolgárok legrészletesebb nyilvántartásával a BÁH rendelkezik. Ez – témánkkal összefüggésben – a migrációs statisztika területén is sajátos szerepet és felelősséget kölcsönöz a hivatalnak.

A migráns népesség integrációjának megismerése, beilleszkedésének elősegítése az Európai Unió egyik fontos célkitűzése. Annak következtében, hogy migráció jelensége számos népesedéspolitikai, egészségügyi, foglalkoztatáspolitikai, oktatáspolitikai és biztonságpolitikai kérdést vet föl, ezért annak tervezhetősége, a migrációs mozgások előrejelezhetősége,



az ebből fakadó előnyök kiszámíthatósága és az esetleges kockázatok minimalizálása nagy jelentőséggel bír.

Mindezeknek alárendelten a hazánk felé irányuló migrációs áramlások, valamint a hazai migránsok integrációjának, integrációs hajlandóságának alaposabb megismerésére vonatkozóan kiinduló pontnak a projektben részt vevő hatóságok által gyűjtött adatokat tekintjük.<sup>100</sup> Ezért az általuk „gyűjtött”, rendszerezett adatok minőségének és ezek, nem csupán a hivatali ügyintézés keretében való felhasználhatóságának biztosítását elemi kötelességüknek tekintjük. Tudomásuk kell venni, hogy a külföldi állampolgárokról különböző módon képzett, rendelkezésre álló adatok nemcsak hivatali ügyintézés szükségleteit elégítik ki, hanem elemzések készítésében, valamint az adatszolgáltatás keretében hasznosulnak. A különböző regiszterekből amennyiben azt a regiszter „gazdák” jobban figyelembe vesznek, akkor például az itt tartózkodó migránsok szocioökonómiai mutatóiról is információhoz juthatnánk.<sup>101</sup> Ezek részletesebb megismerése pedig szoros összhangban áll az ESR-en belül zaragozai indikátorokként<sup>102</sup> megfogalmazott célkitűzéssel, vagyis azzal a céllal, hogy pontosabb képet kapjunk a migránsok integrációjának fokáról. Mindez azonban csak lehetőség, mert számos ok következtében ezeknek a forrásoknak a statisztikai hasznosítása nem elégséges.

A migráció, mint az közismert hazai és nemzetközi vonatkozásokban kiemelt jelentőséggel bír. Hatása a népességre, a gazdaságra, a felnövekvő generáció jövőjére, a társadalom mindennapos élettevékenységére egyre jelentősebb, ezért a migrációs folyamatokat a társadalom egyéb folyamattal kölcsönhatásban kell vizsgálni. Ezekhez a vizsgálatokhoz részletes és pontos adatok kellenek, hogy reális következtetések, és megalapozott prognózisok is készülhessenek. Népesedési helyzetünk megköveteli, hogy olyan stratégia kialakítása fogalmazódjon meg, amely a hazai és a nemzetközi migrációs folyamatok és azok következményei mellett a hazai, s azzal együtt a Kárpát-medencei magyar népességfejlődés folyamatait is figyelembe veszi. Mindezekhez nélkülözhetetlen a törvényi háttér, amely hazai és nemzetközi vonatkozásban kellő, biztonságos alapot teremt a migráció területén végzendő munka folytatásához.

---

<sup>100</sup> A projektből kimaradtakkal együtt.

<sup>101</sup> Egy tanulmányi céllal hazánkban tartózkodó külföldi diák például, aki legális munkát is vállal, a BÁH, az Oktatási Hivatal, az OEP és az NFSZ rendszerében is „megjelenik”.

<sup>102</sup> Zaragozai indikátorok: a migránsok foglalkoztatási, oktatási, társadalmi részvételére és az aktív állampolgárságra vonatkozóan tartalmaznak jelzőszámokat.

## 10.2 Egységes migrációs adatbázis létrehozása

Az operatív háttér megteremtése mellett szükségszerű egy koordináló intézmény kijelölése, létrehozása, amely törvényesen megalapozott keretek között, nem sértve az egyes intézmények adatgyűjtési céljait - minden szükséges adathoz hozzáfér. Összességében tehát meg kell teremteni egy egységes adatbázist.

Végig kell tehát gondolni, hogy a különböző rendszerekben nyilvántartott migránsokkal kapcsolatos adatok jobb felhasználásával, hogyan juthatnánk több és a jelenleginél jobb minőségű, árnyaltabb elemzéseket lehetővé tévő információkhoz.

Ezt - összhangban az e-közigazgatás fejlesztésének európai uniós céljaival és az egyablakos ügyintézés lehetőségének kiterjesztésével - segítené, ha a különböző hivataloknál nyilvántartott migránsok azonosíthatósága a jelenleginél jóval egyszerűbbé válna.<sup>103</sup> A fejlesztési célok között tehát a maga komplexitásában, nemcsak az infokommunikációs technológia terén, hanem jogi, logisztikai stb. téren is egyaránt szerepelnie kell a közigazgatás különböző szervei közötti együttműködésnek, az interoperabilitás növelésének.

A migrációs adatgyűjtésben és az adatrögzítésben, a BÁH meghatározó szerepe mellett a projektben részt vevő (NFSZ, OEP, ONYF, KSH, EMMI) és a részt nem vevő (NAV, KEK KH) hivataloknak van még fontos szerepe. Ezeknek egyrészt biztosítaniuk kell az adatok tárolásához szükséges informatikai háttérrel, másrészt a jogszabályi rendelkezések alapján el kell készíteniük és folyamatosan aktualizálniuk kell az engedélyekhez és bejelentésekhez kapcsolódó szabályokat leíró eljárásrendeket, amelyek a migránsok ügyeivel foglalkozó munkatársaknak jelent iránymutatást.

Az adatgyűjtés, illetve adatfeldolgozás folyamata összességében – adminisztratív szempontból - pozitívan értékelhető, hiszen az ügyintézés tekintve az adatrögzítés, adatfeldolgozás, adattovábbítás, adattárolás, valamint az adatlekérdezés informatikai elemei több éve problémamentesen működő rendszereket jelentenek.<sup>104</sup> Ennek ellenére a jelenlegi gyakorlat

---

<sup>103</sup> A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának „A 2011–2015 időszakra szóló európai elektronikus kormányzati cselekvési tervről, az IKT az intelligens, fenntartható és innovatív kormányzat szolgálatában, Brüsszel, 2010. 12. 15.” című dokumentum többek között megfogalmazza, hogy „a közigazgatási szervezetek 2015-ig azt a képet kell kialakítaniuk magukról, hogy nyitottan, rugalmasan és együttműködően viszonyulnak a polgárokhoz és a vállalkozásokhoz. Hatékonyságuk és eredményességük fokozása, valamint a közszolgáltatásoknak a különböző felhasználói igények kielégítése és a létrehozott közszolgálati érték maximálása melletti folyamatos javítása érdekében e-kormányzati szolgáltatásokat működtetnek, és ezzel hozzájárulnak ahhoz a folyamathoz, melynek célja, hogy Európa vezető tudásalapú gazdasággá váljon.”

<sup>104</sup> A folyamat egészével vagy részelemeivel kapcsolatos „panaszkönyvi” bejegyzések hiánya azonban nem szükségszerűen jelent problémamentes működést, hiszen az ügyfél kérelme gyors és zökkenőmentes elintézése érdekében általában lemond kritikai észrevételeinek megfogalmazásáról.

egyértelművé tette, hogy egy olyan adatbázist kell létrehozni, melynek segítségével a hivatali ügyintézéshez, illetve a korszerű statisztikai adatszolgáltatáshoz kötött feladatokat egyaránt gyorsan, magas színvonalon el lehet látni. Ennek első lépéseként meg kell vizsgálni, és javaslatot kell készíteni a projektben résztvevő (és távol maradt) országos főhatóságok adatállományai közötti kapcsolat megteremtésének lehetőségét. A különböző adatforrások együttes alkalmazása biztosíthatja ugyanis annak a statisztikai rendszernek a létrehozását, mely elegendő ismeretet nyújt a vándorlással kapcsolatos átfogó társadalom-, és népesedéspolitikai stratégia kialakításához, gazdasági következményeinek előrejelzéséhez. Ezt csak abban az esetben érhetjük el, ha a külföldiekre vonatkozó adatok a KEK KH, a BÁH, az NFSZ, a KSH, a NAV, az EMMI, az OEP és az ONYF nyilvántartásaiból egy ún. mega-nyilvántartásba kerülnek.

A kapcsolatteremtés lehetőségének megvizsgálásával és kialakításával párhuzamosan meg kell teremteni annak lehetőségét, hogy minden Magyarországra érkező külföldi, harmadik országbeli állampolgár a legelső kérelem benyújtásánál egy egyéni azonosítót kapjon, s hogy ezt követően ügyeinek intézésénél (a BÁH-on belül, a KEK KH-nál és a többi külföldi állampolgárokkal is foglalkozó országos hatáskörű hivatalnál is) ezt az azonosító számot használja.

A mega-nyilvántartásba került, egyéni azonosítóval rendelkező adatállományának köre két nagy részre osztható. Az egyik, a személyi adatoknak az a sora (nevezzük ezeket alapadatoknak), amelyet minden Magyarországra érkező külföldi, vagy a projektre szűkítve harmadik országbeli állampolgártól az első kérelem benyújtása alkalmával megkérdeznek és amelyek minden további ügyintézéshez, illetve a statisztikai adatszolgáltatáshoz is elengedhetetlenül szükségesek. Az ezekre vonatkozó kérdéseket tehát a külföldi (harmadik országbeli) állampolgártól, a további ügyintézés során többször már nem kérdezik meg, mert ezek az adatok egyéni azonosító segítségével bármelyik hivatalból elkérhetők. Az ún. alapadatok körét az érintett főhatóságoknak a migrációs statisztika készítésében érdekeltekkel közösen kell meghatározniuk. A mega-adatállomány másik nagy része azokat az adatokat tartalmazza, amelyek főhatóságokként, ügytípusonként a hivatali ügyintézés igényeinek megfelelően kerülnek kialakításra.<sup>105</sup> Az adatállománynak ehhez a részéhez a „létrehozó” főhatóságok, mivel „saját” adataikról van szó közvetlenül hozzáférhetnének, a többi főhatóság pedig külön engedéllyel abban az esetben juthat hozzá, ha a döntést anélkül nem tudja meghozni.<sup>106</sup>

A fentiek megvalósulásával párhuzamosan az adatállományok közötti kapcsolat, átjárhatóság lehetőségének megteremtése mellett, az adatállomány minősége szempontjából

---

<sup>105</sup> Ez egyben jó lehetőséget biztosít az eddigi adatlapok kérdéseinek felülvizsgálatára is.

<sup>106</sup> E változtatáshoz szintén a jelenlegi jogszabályok módosítására van szükség.

kiemelt szerepe van az egységes fogalomhasználatnak is, melyet – főhatóságoktól függetlenül – az adatlapok kérdéseinek, valamint a hivatalosan közzétett ábráknak, táblázatoknak, grafikonoknak tükröznie kell.

Külön kérdés, hogy az adatvédelmi feltételek megvizsgálása mellett a mega-adatbázis hogyan kezelné a kivándorlókkal kapcsolatos adatokat. Ezzel kapcsolatban külön vizsgálatra lenne szükség, melynek keretében megismerhetnénk, hogy mi nehezíti, illetve mi motiválná a pontosabb, fegyelmezettebb adatszolgáltatást és milyen lehetőségek vannak (más országok tapasztalatainak figyelembe vétele, például a norvég gyakorlat megismerése) ezek javítására.

Külön megfontolás tárgyát kell képezze, hogy a mega-adatbázist milyen keretben célszerű működtetni. Elképzelhető, hogy valamely már meglévő hivatal keretében, vagy mellett, esetleg külön, önálló egységként volna célszerű létrehozni. Említettük, hogy jelenleg a külföldiekre vonatkozóan a BÁH nyilvántartásai rendelkeznek a legtöbb információval. Éppen ezért egyrészt természetesennek tűnik, hogy a migrációs statisztika továbbfejlesztését ennek a szerepnek a figyelembevételével, a BÁH tevékenységi köreinek további bővítésével valósítsuk meg. Másrészt viszont joggal vetődik fel a kérdés, hogy célszerű-e ezt a súlyt, felelősséget tovább növelni vagy pedig a feladatok racionális végiggondolásával az együttműködő hatóságok közötti munkamegosztás módosított struktúrájára érdemes javaslatot tenni. A KEK KH személy és lakcímnnyilvántartása – követve az aktuális adatváltozásokat is – egy egységes regiszterben kezeli az adatokat, tehát ezen a bázison is létrejöhetne a mega-adatbázis. Természetesen, ha nem önálló egységként jön létre a mega-adatbázist kezelő centrum, akkor, de ettől függetlenül is megvizsgálandó, hogy a KSH milyen feltételek mellett tudná ellátni az ennek működtetésével összefüggő feladatokat. A mega-adatbázis tehát úgy is létrejöhetne, hogy a KSH olyan jogosultságokat kapna, amellyel a különböző intézmények adatainak fogaadására alkalmas informatikai rendszer tudna kiépíteni az adminisztratív adatállományok összekapcsolására. Számos előny származhatna azonban abból, ha az új centrum önálló egységként jönne létre.

A fenti megoldások mindegyikének van előnye és van hátránya. Ezeket mérlegelni kell, és a legkisebb kockázattal és a legtöbb előnnyel rendelkező változatot kell megvalósítani. A mega-adatbázis működését – megfelelő informatikai (hardver és szoftver) háttér biztosítása mellett – az intézmény sokrétű feladatait hatékonyan megvalósítani képes, az informatikában, a hivatali ügyintézésben és a korszerű statisztikai szolgáltatásban egyaránt jártas szakemberekre kell bízni.

Tisztában vagyunk azzal, hogy a fentiekben, fő összefüggéseiben megfogalmazott javaslat megvalósításakor az érintett intézmények szakértőinek bevonásával számos kérdés

részletesebb kifejtésére, megvitatására van szükség. Ezt a munkát a következő pályázati periódus első két évében el lehet és kell végezni, s ha e munka feltételei biztosítottak, akkor 2015-től már az új koncepciónak megfelelően felépített centrum nemcsak fokozatosan átveheti a migránsok ügyeivel foglalkozó főhatóságok ügyintézésé során képződő adatokat, hanem az adatokhoz kötődő hivatali és általános statisztikai igények magas színvonalú kiszolgálását is meg tudja kezdeni.

Ennek előkészítéséhez és megvalósításához megítélésünk szerint a projekt keretében kifejtett munka, melynek jó lehetőséget biztosított a projektben résztvevő hivatalok együttműködésének javítására mindenekelőtt, hogy a KSH és a BÁH együttműködése hatékonyabbá váljon. Bízunk abban is, hogy miközben a közös munka miközben hozzájárul a közös tevékenységet akadályozó objektív és szubjektív okok elhárításához, egyértelműbbé tette a résztvevő főhatóságok érdekeltségét a rendelkezésre álló adatok sokrétű és közös felhasználásában.

### **10.1. A fejlesztés lehetőségei a jelenlegi jogszabályi környezet változtatása nélkül**

Az előzőekhez megfogalmazottak ellenére nem gondoljuk azt, hogy az új centrum létrehozásáig a migrációs statisztika területén semmit nem kell tenni. A projekt keretében elvégzett vizsgálatok alapján – az eredeti elképzelésünknek megfelelően – egyértelművé vált számunkra, hogy a migrációs statisztika jelenlegi gyakorlatát több ponton a jogszabályi környezet megváltoztatása nélkül, illetve nem jelentős módosításával javítani lehet, illetve javítani kell. A projekt szakmai megbeszélései egyértelművé tették, hogy a saját és a közösen megoldandó feladatok pontosabb, sikeresebb megoldása érdekében elő kell segíteni az intézmények közötti kapcsolatok javítását. A nemzetközi vándorlási statisztika hatékony, viszonylag gyors fejlesztésének kulcsa az intézmények közötti együttműködés, amit a kormányzat részéről kifejezett elvárás is elősegít. Éppen ezért egymás jobb megismerése, az eltérő megközelítések megértése, az előállított adatok jobb minősége, összehangoltsága, a flow és a stock adatok egységes kezelése stb. érdekében létre kell hozni a migrációs statisztikához adatokat képező országos hatáskörű hivatalok szakértőinek „fórumát”. A legcélravezetőbb, és a leghatékonyabb fejlesztési magatartás, ha a hiányos területek fejlesztését munkacsoportok keretében végezzük, bevonva mindazokat, akik valamilyen értelemben kötelezettségekkel rendelkeznek az adott témakörben.

Ez a fórum közösen elfogadott program alapján, a közös igényeknek megfelelő gyakorisággal tartaná „üléseit”, ahol a migrációs statisztikával kapcsolatos kérdéseket vitatnák meg. A projekt munkálatai során felmerült kérdések közül például a következő kérdések megvitatását javasoljuk:

- A statisztikai gyakorlati kódex<sup>107</sup> alkalmazásának megvitatása annak érdekében, hogy az ezzel kapcsolatos észrevételeket és javaslatokat a fórum tagjai teljes mértékben figyelembe vehessék és beépíthessék saját statisztikai rendszerükbe.
- A migránsokról rendelkezésre álló adatok hasznosulásának, hasznosulnak lehetőségei, az ezt akadályozó tényezők számbavétele.

---

<sup>107</sup> A Bizottság közleménye a nemzeti és közösségi statisztikai hivatalok függetlenségéről, integritásáról és elszámoltathatóságáról, Brüsszel, 2005. május 25, COM(2005) 217.

- A helyes intézményi adatszolgáltatást a nyilvántartásból keletkező produktumok helyessége garantálja. A statisztikai rendszerekhez kapcsolódó finanszírozás (pl. normatív kiegészítések, támogatások, valamint különböző EU-s (TÁMOP) pályázatokon való megjelenés lehetősége), s ennek ellenőrzése (pl. Kincstári ÁSZ), szükségszerűen garantálná-e, biztosítaná-e a migrációs adatok jobb minőségben való előállítását. Avagy milyen ösztönzők állnak a hivatalok rendelkezésére, hogy a nyilvántartási rendszerek migrációra vonatkozóan gyűjtött adatok jobb minőségűek, használhatóbbak legyenek.
- A külföldi állampolgárok ügyeinek intézése során használt nyomtatványok, adatlapok, dokumentumok, adatgyűjtések és a statisztikai célú adatfeldolgozások gyakorlata. Azoknak az adatoknak a közös meghatározása, amelyeknek minden adatlapon szerepelniük kell, és annak is, hogy milyen formában.
- A nagyobb pontosság érdekében meg kellene vizsgálni a táblázatok<sup>108</sup> számítógépes úton történő kitöltésének lehetőségeit, amelyhez az Eurostat rendszeresen megküldi a kódtáblázatot. Ennek előnye különösen az Eurostatnak készülő nagy mennyiségű és részletes adatokat tartalmazó táblák elkészítése során (Statisztikai Rendelet 6. cikke alapján küldendő adatok) válna nyilvánvalóvá.
- Hivatalonként – a hivatalok és a felhasználók közös érdekeit figyelembe véve – közösen végig kell gondolni, hogy a jelenleg rendelkezésre álló adatok mellett mely adatokat kellene még a nyilvántartott adatok közé beemelni.
- Az integritás növelése érdekében érdemes megvizsgálni, megvitatni annak a lehetőségét, hogy a jelenlegi mellett milyen más adat-tartalommal lehetne kiegészíteni a lekérdező modult. (A kényszerintézkedésekre vonatkozó statisztikák lekérdezése során például hasznos lenne legalább a nemek és korcsoportokra vonatkozó kérdéslehetőség (adatbevitel) biztosítása.)
- Meg kell vitatni az adatbázisok koherenciájának növelési lehetőségét, illetve azt, hogy az alrendszerek közötti átfedések kiküszöbölése érdekében milyen jelentősebb változtatást nem igénylő összevonásokat lehet elvégezni.
- Sort kell keríteni az adatgazda és az adatkezelő különbözőségéből származó problémák megvitatására.
- Ennek keretében külön figyelmet kell fordítani a főhatóságokon belül és főhatóságok között is az adatgazda és adatkezelő eltéréséből fakadó esetleges problémákra.
- A különböző intézmények harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó statisztikai adatgyűjtéseinek összehangolása és egységes fogalmi rendszerének megvitatása.
- A különböző hivatalok által nyilvánosságra hozott statisztikák esetében – tartalmi és formai vonatkozásban is – hasznos lenne megvizsgálni egy adatokat leíró adatbázis (metaadat-adatbázis) elkészítését és a honlapon való publikálását.
- A KSH a többi főhatósággal együtt vizsgálja meg, s a változtatásra vonatkozó javaslatot is közösen dolgozzák ki, hogy a kutatók a rendelkezésre álló adatokhoz hogyan juthatnának a jelenleginél könnyebben hozzá, hiszen azoknak a statisztikai adatoknak a köre, amelyhez a kutatók hozzáférhetnek rendkívül szűk és lényegében a már feldolgozott adatokra korlátozódik.

A tervezett munkaanyagok között az adatrögzítés és az adat lekérdezhetőség folyamatának megismerése is szerepelt. Ezekre a vizsgálatokra azonban önállóan, mint már arról szólunk nem került sor. A BÁH állományok KSH részére történő adatátadásával, valamint az OEP és a NAV, ONYF, NFSZ kapcsolatának stb. vizsgálata alapján viszont megállapíthatjuk, hogy az

---

<sup>108</sup> Eurostat templates

adatrögzítés minőségének javítására valamennyi érintett intézmény esetében a jelenlegi feltételek között is lehetőség kínálkozik.

Feltárva az egyes intézmények adatgyűjtésre alkalmazott adatlapjain, kérdőívein szereplő adatok teljes körét, és ezt összevetve a rögzített, illetve a feldolgozott adatok körével megállapítható, hogy jelenleg a gyűjtött adatok teljes körű felhasználása nem megoldott. A rendelkezésre álló adatok minőségét, pontosságát, aktualitását befolyásoló tényezők egy része elsősorban nem jogi szabályozásból vagy technikai, informatikai hibákból, okokból, hanem adminisztratív jellegű hibalehetőségekből ered, eredhet. Az, hogy a gyűjtött adatok teljes körű felhasználása nem megoldott alapvetően abból adódik, hogy az adatlapokon szereplő adatok egy része:

- *egyáltalán nem, vagy csak hiányosan kerül rögzítésre*<sup>109</sup>
- rögzítésre kerülnek, de az adatokat *nem szervezik adatállományba*
- adatállományba is szervezik, de mivel hiányosak *nem kerülnek feldolgozásra*.

Tehát ezek az adatok – gyűjtésük ellenére – elvesznek a migrációs statisztika szempontjából. Ahhoz, hogy ezt a jövőben elkerüljük, a következő lehetőségek vannak:

- *az adatgyűjtés minőségének növelése*: minél teljesebb körű és pontosabb adatszolgáltatás biztosítása az egyes intézményeknél, a gyűjtött adatok minél teljesebb körű és megfelelő formában történő rögzítése, az adatok konzisztenciájának növelése, az adatbázisokhoz való hozzáférhetőség biztosítása;
- a különböző intézmények *migrációs adatbázisának összekapcsolása*: ez lehetővé tenné az adatok egymással való kiegészítését, a különböző nyilvántartásokban megjelenő külföldi állampolgárok migrációs életútjának, jogi státus változásainak nyomon követését stb.
- *közös migrációs adatbázis kialakítása*: ami azt jelentené, hogy a migrációs vonatkozású adatok valamennyi intézmény részéről egy közös „gyűjtőhelyre” (pl. a BÁH-ba, a KSH-ba, vagy a KEKKH-ba) kerülnének, ahol – megfelelő azonosítók alkalmazásával – egy közös adatbázisba szerveznék azokat. Ezáltal a hiányos adatok sok esetben más intézményben gyűjtött adatokkal pótolhatóak lennének.

Az adatgyűjtést, az adatok minőségét az alábbi példákkal illusztrált tényezők is befolyásolják, befolyásolhatják:

- egy új állam (például Koszovó) létrejöttét követően mennyi idő telik el, amíg a rendszerben az új állampolgárság rögzítése lehetővé válik,
- új kódrendszerek (például FEOR vagy a TEÁOR) zökkenőmentes bevezetése,
- az irányítószámok változásának rendszerbe való bevezetése,
- a jogszabályi változások átvezetése a rendszerbe.

A felsoroltak, és a felsoroltakhoz hasonlóak rendszerben való alkalmazása a lehető leghamarabb kell, hogy megtörténjen, mert minél később kerül sor a módosítások beépítésére, annál erőteljesebben befolyásolják az adatgyűjtés és az adatok minőségét.

Az adatgyűjtés minősége az adminisztratív eljárás egyszerűbbé tételével, a nem magyar anyanyelvűek számára nyelvi és eljárásjogi segítségnyújtással, az adminisztratív személyzet megfelelő képzésével, az összehasonlítást lehetővé tevő azonos fogalomhasználattal, a válaszok egységes kódolásával, a fontos adatok rögzíthetőségének biztosításával érhető el.

---

<sup>109</sup> Lehetőség van a helytelenül felvitt adatok utólagos korrekciója érdekében a meghozott határozat technikai törlésére, javítására és új határozat felvitelére, de ezek számát célszerű minimalizálni.

A pontos, megbízható és időszerű statisztika készítéshez hasznos lenne a külső adatkezelő intézményeknél kezelt adatokhoz való hozzáférés biztosítása. Ez a változtatás a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról szóló 1993. évi LXXXVI. törvény hatálya alatt kiadott bevándorlási engedélyek statisztikai adatait érintené, mivel jelenleg az ezekhez szükséges statisztikai adatokat a BÁH külön megkeresésre kapja meg a KEK KH-tól. Egyszerű és költségkímélő megoldást nyújtana, amennyiben a jelenleg is működő PostgreSQL adatbázisban ezek az adatok személyazonosításra alkalmatlan módon legalább negyedéves rendszerességgel betölthetőek lennének.

A BÁH statisztikai eszközének használata során az idegenrendészeti résznyilvántartások rekordjai, mivel az IDTV és az EGT rendszerekben a rekordok felépítése igen eltérő nincsenek ténylegesen harmonizálva. A statisztika rendszerbe betöltött különböző alrendszerekből származó rekordok jelenleg csak modulonként kérdezhetőek le, így körülményes például annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy egy adott állampolgársági kategória<sup>110</sup> közül hány fő kérelmezett, kapott engedélyt az adott időszakban, illetve rendelkezik engedéllyel az adott időszak végén. Jelenleg ennek a kérdésnek a megválaszolása az egyes modulokban kapott eredmények összeadása után manuálisan lehetséges. Az állampolgársági kategóriára vonatkozó kérdésfeltevés során ez különösebb nehézséget nem okoz, összetettebb adatlekérdezések esetében azonban, amikor további bontásokra is szükség van (például régiós szinten is rendelkezésre álló adatok esetében akár nem és korcsoportokra is rákérdezhet az adatigénylő) a manuális összeadás nehézkes. A harmonizált lekérdezés megvalósítása lehetővé tenné, hogy egy-egy szempont a teljes adatbázisban kereshetővé váljon: így informatikai úton egyszerűen megválaszolhatóvá válna például nemek és korcsoportok szerint is az egyes engedélytípusokból a kiadott engedélyek vagy az engedéllyel rendelkezők száma.

A harmonizált lekérdezés megvalósítása lehetővé tenné azt is, hogy a teljes adatbázisban kereshetővé váljon egy-egy szempont: így egyszerűen megválaszolhatóvá válna informatikai úton akár nemek és korcsoportok szerint is egy-egy engedélytípusból a kiadott engedélyek száma vagy az engedéllyel rendelkezők száma.

Az integritás növelése érdekében érdemes megvizsgálni annak a lehetőségét is, hogy milyen más adat-tartalommal lehetne kiegészíteni a lekérdező modult a kényszerintézkedésekre vonatkozó statisztikák lekérdezése során hasznos lenne legalább a nemek és korcsoportokra vonatkozó kérdéslehetőség (adatbevitel) biztosítása.

A statisztikai minőség tárgyalásakor tettünk említést az érthetőség minőségi kritériumáról, a BÁH által publikált statisztikák esetében hasznos lenne megvizsgálni egy adatokat leíró adatbázis (meta-adatadatbázis) elkészítését és publikálását a honlapon.

A hazánkban tartózkodó külföldi állampolgárokról az említett hatóságok nagy számban rendelkeznek statisztikai hasznosításra is alkalmas adatokkal, ám ezek a források jelenleg kihasználatlanok vagy sok helyen duplumként találhatók meg.

---

<sup>110</sup> Például: orosz állampolgárok egyaránt szerepelhetnek az IDTV és az EGT rendszerben (EGT vagy magyar állampolgár harmadik országbeli családtagjaként), de a BÁH Stat-ban annak megválaszolása, hogy hány orosz állampolgár rendelkezik engedéllyel csak az egyes rendszerekben történő többszöri lekérdezéssel lehetséges.



A BM adatszolgáltatásai és a KSH között közvetlen kapcsolatot kell kiépíteni. Ennek első lépéseként meg kell oldani, hogy a BM a Bizottság/Eurostat felé történő adatszolgáltatásaival egy időben az adatokat a KSH számára is küldje meg. (A KSH jelenleg az adatokat, azok nyilvános közzététele után az Eurostat honlapjáról éri el.) A BÁH és a KSH adatának konzisztenciájának javítása érdekében javasolt, hogy a BÁH állományok átadás-átvétel jegyzőkönyve állományonként tartalmazza: az állomány pontos megnevezését (pl. egt\_szemely.dat), az állomány tartalmát (pl. EGT nyilvántartás személyes adatait), az állományban található sorok (rekordok), valamint a változók számát, a változók megnevezését, az új változók kiemelését, a zárt változók esetében az esetleges új értékek feltüntetését és a leválogatás dátumát. A BÁH állományok átvételekor, mivel azok nyilvántartásonként eltérhetnek, tisztázni kell, hogy ki mikor kap új rekordot és, hogy a már meglévő rekord mikor módosul (például lakhelyváltásnál csak átíródik a cím, de nem kap új rekordot).

2013 márciusában várhatóan rendelkezésre fognak állni a végleges népszámlálási adatok, melyekből a migráns népességre vonatkozó értékes – az adminisztratív adatokhoz képest sokkal szélesebbkörű - információk nyerhetőek ki a különböző migráns csoportokkal, például külföldi állampolgárok, EU-s és harmadik ország állampolgárai, külföldön született személyek, külföldi születésű szülők Magyarországon született gyermekei stb. kapcsolatban. Ezek feldolgozása mellett a harmadik országbeli bevándorlók beilleszkedésének jobb megismerése érdekében szükség lenne egy kérdőíves adatfelvételre. A reprezentatív minta lehetővé tenné a rendelkezésünkre álló információk kontrollját, valamint a migránsok szociodemográfiai jellemzőinek alaposabb megismerését. Az adatfelvételt a migrációval foglalkozó kutatók, és a velük kapcsolatba került főhatóságok, a közös igények érvényesítése érdekében együtt terveznék meg és bonyolítanák le.

A migránsok mozgásainak követését a személyiadat nyilvántartás mellett csak a lakcím nyilvántartás alapján lehet megoldani. A KEKKH személy- és lakcím nyilvántartásába a letelepedési engedélyesek ügyintézéséhez hasonlóan a harmadik országbeli tartózkodási engedélyeseket is regisztrálni kellene. Ezzel a migránsokra újabb adminisztratív teher nem hárulna, mivel az első regisztrációt az idegenrendészeti eljárás keretében a hivatalok egymás között elvégzik. A változások bejelentését pedig a lakóhely szerinti önkormányzatok segítségével végezhetnék. Célszerűnek látszik ugyanis, hogy a személyiadat- és lakcímnyilvántartásban szükséges annak biztosítása, hogy mind a beérkezés, mind az ország elhagyás tekintetében a migránsok teljes körét követni lehessen. Ez a fejlesztés nemcsak statisztikai, hanem közigazgatási szempontokat is segítene.

Javítani szükséges a „Statisztikai adatlap a letelepedésre jogosító engedélyt kapott külföldi állampolgárokról” című OSAP 1970-es kérdőív kitöltöttségét. Ezt segítené például, ha:

- egyértelművé válna, hogy az adatlap az EGT állampolgárságú külföldiekre is vonatkozik;<sup>111</sup>
- az adatlapot több nyelvre kellene lefordítani (például az angol mellett románra, németre, oroszra, kínaira);
- az adatlap betétlapként kerüljön bele a letelepedési formanyomtatványba, illetve az engedélykérő tájékoztató mellé a BÁH honlapjára;
- lehetővé kellene tenni a KSH vagy BÁH honlapján az adatlap online kitöltését;

---

<sup>111</sup> Az adatlap elnevezése a kétnyelvű (magyar-angol), javított verzióban már megváltozott: „Statisztikai adatlap az (állandó) tartózkodási kártyát vagy letelepedési engedélyt kapott külföldi állampolgárokról”.

- az engedély átvételének időpontjáról szóló értesítés tartalmazza a kérdőívet, és hívja fel a figyelmet a kérdőív kitöltésének fontosságára;
- eredményesebb lenne a kitöltés, ha külön személy, vagy a BÁH kiképzett munkatársai foglalkoznának az adattal

Az oktatási statisztika esetében is számos javításra váró kérdéssel találkozhatunk. Ezek közül példaként néhány problémát ismertetünk. A jelenlegi rendszer - a kezelendő jogviszonyok, illetve az oktatási azonosítóknak az intézmények általi nem teljes körű ismerete miatt - nem küszöböli ki a redundanciát. Abban az esetben ugyanis, ha egy oktatási azonosítóval rendelkező tanuló egy másik intézményben jogviszony létesít, és a tanuló nem jelzi, hogy ő már rendelkezik azonosítóval az új jogviszony rögzítésekor új azonosító szám kerül(het) kiadásra. A redundancia ellenőrzése folyamatos, de a rendszer tisztítása időt vesz igénybe, így a lekérdezések párhuzamosságokat tartalmazhatnak. Hasonló gond jelentkezhet például a címadatok megadásakor, vagy az állampolgárság esetén de a diákigazolványokkal kapcsolatban is. Az állampolgárságnál ugyanis kettőt lehet megadni, de nem tisztázott, melyik mező kitöltése kötelező.

A diákigazolványok kiváltása nem kötelező, de számos ösztönző körülmény létezik (például utazási, kereskedelmi kedvezmények), ami az adatbázisban való bekerülést támogatja. A jelenlegi rendszerben, bár a diákigazolvány lejártával a diákok kikerülnek a számba vettek köréből ( az adatok nem törölődnek, hanem archiválásra kerülnek) egy személynek több diákigazolványa és ezzel együtt diákigazolvány száma is lehet. Ezek mellett a jogviszony megszűnése, illetve érvénytelen diákigazolványok kezelése is problémát jelent. Abban az esetben azonban, ha mindenki rendelkezne egy nyilvántartási azonosítóval ezek a problémák automatikusan kiküszöbölődnének.

Jelenleg az NFSZ adatbázisába minden olyan adat rögzíthető, amelyet a jogszabályok a különböző engedélyek, a bejelentések, valamint az EU Kék Kártya kapcsán előírnak. Az adatok azonban, amelyek lekérdezhetők, közel sem jelentik a rögzített adatok teljes körét. Az NFSZ esetében ez mind az egyéni munkavállalási engedélyek, a foglalkoztatók által megtett bejelentések és az EU Kék Kártya kapcsán is érvényesnek tekinthető. (Ez a probléma más összefüggésben a többi hivatalnál is fellelhető!)

Fejlesztési opcióként fogalmazható meg, hogy az eddig nem elérhető, de a nyomtatványokon szereplő, majd rögzített információk váljanak lekérhetővé. Abban az esetben, ha eddig nem rögzített adatok elérhetőségének biztosítása (lekérdező rendszerbe való beemelés) mellett a már meglévő adatokkal is kombinálhatóak lennének, akkor a jelenleginél részlet-gazdagabb, releváns információk birtokába jutnánk a döntéshozók, a népesedés-, a foglalkoztatás-, az egészségügyi- stb. politikai programok kidolgozásáért felelős szakemberek, elemzők és tudományos kutatók. Azt, hogy a rendelkezésre álló hatalmas adathalmazból mely elemek váljanak elérhetővé – a felvett és rögzítésre került adatok komplex összehasonlítását követően – szakértői teamnek kell megállapítania.<sup>112</sup> E változtatást segítve példaként a Nemzeti Munkaügyi Hivatal lekérdező rendszerének konkrét javaslatát lásd a 10. mellékletben.

---

<sup>112</sup> Példaként megemlítjük, hogy az egyéni munkavállalási engedélyekre vonatkozóan a nyomtatvány adataiból rögzítésre kerülhetne többek között a település, a heti óraszám, a teljes, vagy rész munkaidős foglalkoztatás, a havi alapbér stb.

A Nemzeti Munkaügyi Hivatal lekérdező rendszerének bővítését nem csupán az teszi szükségessé, hogy a jelenlegi jogszabályi keretek által adott információtartalom egy jelentős része nem kerül kihasználásra, hanem bizonyos adatszolgáltatási kötelezettségeknek való megfelelés is indokolja. A legfontosabb ebből a szempontból az OECD adatgyűjtésének való megfelelés. Az OECD ugyanis minden évben adatokat gyűjt a nemzetközi migrációs folyamatokat elemző SOPEMI rendszeréhez. A Nemzeti Munkaügyi Hivatalnak állampolgárságonként meg kell adnia, hogy az adott évben összesen hány egyéni munkavállalási engedély került kiadásra. Az OECD az egyéni engedélyeken belül külön kéri a kiadott mezőgazdasági szezonális engedélyek számát. Mindezt nemek szerinti bontásban is meg kellene a Hivatalnak adnia, azonban a jelenlegi lekérdező rendszer ezt nem teszi lehetővé. A jogszabályi háttér alapján azonban az egyéni munkavállalási engedélyekre vonatkozó nyomtatványok lehetővé teszik a nemre vonatkozó adatok gyűjtését, tehát rendelkezünk erre az ismértve vonatkozó adattal.

Az OECD adatszolgáltatásnak való megfelelés emellett a lekérdező rendszer információbázisának tökéletesítése érdekében fejlesztési lehetőségként fogalmazzuk meg, hogy a Nemzeti Munkaügyi Hivatalban működő felületen az egyéni munkavállalási engedélyekre, ezen belül külön a mezőgazdasági szezonális engedélyekre vonatkozó adatok nemek szerinti bontásban is legyenek elérhetőek.

Bizonyos esetekben a harmadik országbeli állampolgárok foglalkoztatása is csak bejelentéshez kötött. Ezért a bejelentésekkel kapcsolatos fejlesztési lehetőségek megkerülése sem lehetséges. A bejelentésére szolgáló nyomtatvány nem kéri a foglalkoztató által bejelentett egyének nemére vonatkozó információt. Azonban javaslatként megfogalmazható a rendelkezésre álló nyomtatvány módosítása a nemekre vonatkozó adat kibővítésével, amely így plusz információt jelentene a külföldi állampolgárok ezen csoportjáról. Igaz ugyan, hogy ez jogszabály módosítást is igénylő fejlesztésnek tekinthető, itt ezért csak röviden említjük meg ezt a fejlesztési opciót.

A lekérdező rendszerek jelenleg előre meghatározott, előre programozott keresztátlák alapján adnak lehetőséget lekérdezésre, többek között ez igaznak tekinthető az NFSZ-en belül a Nemzeti Munkaügyi Hivatal lekérdező rendszerére is. A program használója tehát csak az informatikus által meghatározott keresztátlákat kérheti le. Jelenleg tehát meghatározott és behatárolt, hogy a felhasználó mit érhet el a rendszerben. Olyan rendszert kell létrehozni, amely a felhasználónak lehetőséget ad arra, hogy maga állítsa be (esetleg listából választhassa ki), hogy a lekérdezendő keresztátlák sorában, valamint oszlopában milyen információt szeretne látni. (Fontos lenne annak biztosítása is, hogy a felhasználó maga dönthesse el: a keresztátlák oszlopaiban akarja-e az adatokat még valamilyen bontásban látni, vagy nem él ezzel a lehetőséggel!) Ezzel együtt lehetővé kell tenni, hogy az adott igénynek megfelelő adattáblák gyorsan elérhetőek legyenek. Emellett nemcsak arra van szükség, hogy a felhasználó az adott dimenziót ki tudja választani, hanem arra is, hogy az általa kiválasztott dimenzió adatai ne(csak) elemi adatként jelenjenek meg. A felhasználó dönthesse el, hogy a kiválasztott dimenzió adatait milyen aggregáltsági szinten szeretné megvizsgálni. Tehát, ha nemzetgazdasági áganként, vagy mélyebb aspektusban, ágazonként akarjuk megvizsgálni az adatokat, akkor mindkét lehetőség gombnyomásra elérhető legyen. Példaként az NFSZ fejlesztésére vonatkozó konkrét javaslatot lásd a 11. mellékletben. Az elemi adatok elérhetősége miatt az adattábla előállításának folyamata rendkívül időigényes, s ez jelentős mértékben csökkenti a gyors adatszolgáltatás teljesítésének lehetőségét. Komoly problémaként ez akkor jelentkezik, amikor a döntéshozók, elemzők, kutatók nemzetközi szervezetek számára adatokat kell szolgáltatni, és az időigényes táblakészítés késlelteti a gyors adatszolgáltatást.

Az OEP tevékenységének bemutatása során említést tettünk arról, hogy állampolgárságokból a TAJ rendszer csak egyet kezel. Ez azt jelenti, hogy például egy magyar és szerb állampolgársággal is rendelkező személy csak, mint magyar állampolgár szerepel az OEP nyilvántartásában. Azt, hogy a többféle állampolgársággal rendelkező személy melyik állampolgársága kerül be a rendszerbe nincs szabályozva, teljes mértékben az ügyfélre van bízva. A TAJ igénylésnél tehát az igénylő általa megadott, és megfelelő okmánnal igazolt állampolgárság kerül rögzítésre. A többes állampolgárságra vonatkozó adatokat a nyilvántartás azért nem tartalmaz, mert az ellátások igénybevételéhez, a jogosultságok megállapításához a belföldiség eldöntése a fontos. A belföldiség megítélése pedig, elsősorban nem az adott személy állampolgárságától függ, hanem attól, hogy Magyarországon rendelkezik-e bejelentett lakcímmel vagy sem. A társadalombiztosítási ellátások közép-, és hosszú távú tervezése szempontjából elemzés tárgyát kellene hogy képezze: milyen előny származhatna abból, ha a TAJ rendszer alkalmas lenne a többes állampolgárság kezelésére. Ennek megvizsgálását azért tartanánk fontosnak, mert ez adatbázis fejlesztéssel, új nyomtatványok készítésével, stb. járna, vagyis a fejlesztés jelentős új forrást igényelne.

## **10.2. A fejlesztés lehetőségei a jelenlegi jogszabályi környezet megváltoztatásával**

A KSH-nak migrációs statisztika területén kiemelt szerepe egy olyan informatikai fogadó rendszer kiépítését teszi szükségessé, amely megoldja az adminisztratív nyilvántartások összekapcsolását. Ez egy kifejezetten statisztikai célra egyesített, az összes hivatal külföldi állampolgárokra vonatkozó adatait tartalmazó adatbázis létrehozását jelentené. Ehhez egyszerűen csak át kellene adni minden hivatalnak a rendelkezésére álló egyén-szintű adatait. Ennek működtetésére jelenleg a KSH tűnik a legalkalmasabbnak, hiszen a KEK KH-tól és a BÁH-tól statisztikai célra jelenleg is kap egyéni adatokat. Az adatok összekapcsolását segíthetné a korábban kifejtett személyre szabott egyéni azonosító bevezetése, melyet minden hatóság használna. Az integrált adatbázist működtető hivatal az egyéni adatokat csak statisztikai célra kapná meg, így az összekapcsolt adatok nem lennének felhasználhatók semmilyen egyéb célra (például a hivatalok közötti személyre szóló információk cseréjére). Ennek megvalósulása hozzájárulna ahhoz is, hogy az Európai Statisztikai Rendszer által megfogalmazott migrációs statisztikai főirány elvárásait hatékonyabban teljesíthessük. Megjegyezzük, hogy az Eurostat felé szolgáltatott adatok megfelelnek a rendelet szerinti definícióknak, de a bevándorlók előző, a kivándorlók következő országát, az engedély típusát, a beutazás okát stb. is fel kellene tüntetni. A kivándorlók esetében ez annyiban bonyolultabb, hogy a következő ország megnevezését az országba való belépésekor kell megadni, ezáltal erősen kérdéses a rögzített adatok valóságtartalma. A kivándorlók száma feltételezhetően erősen alulbecsült. A probléma elsősorban a hazaiak kivándorlásának alulbecslésében mutatkozik meg, melynek következtében torzul a hazai visszavándorlók koreloszlása, akiknek kétharmada jelenleg 4 évesnél fiatalabb, (e jelenséget az Eurostat jelenleg vizsgálja).

Vizsgálat tárgyává kell tenni, hogy - a jelenleg működő adatbázis alapú lekérdezés megtartása mellett – az adatbázisok összekapcsolásával, vagy anélkül milyen lehetőség van egyfajta harmonizált adatbázis kialakítására, amelyben a jelenlegi modulszerkezet helyett az adott kérdés-szempont kiválasztásával, egy lekérdezéssel az adatbázisokban található rekordok lekérdezhetővé válnának.

A 2009/50 EK rendelet (EU Kék Kártya Rendelet) 20. cikke értelmében a Eurostatnak szolgáltatandó adatok tekintetében fontos a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálattal a hatékony

együttműködés megvalósítása, mivel az EU Kék Kártyával rendelkező személyekre vonatkozóan a rendelet szerint szükséges az EU Kék Kártyával rendelkezők foglalkozási kategóriáinak ISCO 08<sup>113</sup> kód szerint történő továbbítása. Az EU Kék Kártya kiadása során a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat szakhatóságként jár el, így a rendelkezésre álló adatok egy része a BÁH mellett a Munkaügyi Hivatal lekérdező rendszerében is elérhető az EU Kék Kártyával.

A migrációs statisztika fejlesztéséhez kapcsolódóan, jelen projekt szempontjából az EU Kék Kártyával kapcsolatos módosítási, fejlesztési javaslatok elsősorban nem a Nemzeti Munkaügyi Hivatal lekérdező rendszerét érintik, hanem jogszabály módosításhoz kötődnek. Ez utóbbi pedig a nyilvántartott adatok megbízhatóságának és pontosságának a biztosításához elengedhetetlen feltétel. Az eddig ismertetett egyéni munkavállalási engedélyekkel és a bejelentéssel szemben, ahogy már korábban is volt róla szó, az EU Kék Kártya több szempontból speciális kategóriát jelent, ugyanis a kérelmet a foglalkoztatónak nem a munkaügyi központhoz kell benyújtania, hanem a BÁH-hoz. Az EU Kék Kártyára vonatkozó adatokat a BÁH kezeli. A kérelem benyújtását követően a BÁH a kérelem bizonyos adatait (továbbá a mellékelt dokumentumokat) hivatali kapun keresztül továbbítja a NFSZ informatikai rendszerébe. Az adatok ellenőrzése után, a szakhatósági állásfoglalást elektronikus úton a hivatali kapun keresztül továbbítja a Nemzeti Munkaügyi Hivatal a BÁH részére. Ezt követően ugyanezen a csatornán keresztül értesítést kap a Nemzeti Munkaügyi Hivatal, hogy az adott engedély kiadásra került vagy sem.

A BÁH által kiadott EU Kék Kártya érvényességi idejével kapcsolatban a 2007. évi II. törvény főbb rendelkezéseit már korábban említettük. E szerint az EU Kék Kártyát legalább egy évre kell kiadni, legfeljebb pedig négy évre, amely alkalmanként legfeljebb négy évvel lehet meghosszabbítani. A törvény 20/C.§-a kimondja, hogy:

*„Az EU Kék Kártya a kiadásától számított két éves időszak alatt kizárólag*

*a) a kiadását megalapozó munkaviszonyban, vagy*

*b) hazai foglalkoztatáspolitikai érdek mérlegelése alapján engedélyezett munkaviszonyban való, magas szintű képzettséget igénylő munkavállalásra jogosít.”*

Mindez felveti az egy adott időpontban érvényes EU Kék Kártyák számának meghatározásbeli problémáját, ugyanis, ha a harmadik országbeli állampolgár a két éves foglalkoztatás leteltét követően elhagyja Magyarországot, arról a Nemzeti Munkaügyi Hivatal nem szerez tudomást. Azonban mivel az engedély még jogi szabályozás alapján érvényesnek tekintendő, ezért az adatbázisban továbbra is érvényesnek tekintjük az adott engedélyt, viszont a harmadik országbeli állampolgár már nem tartózkodik, illetve dolgozik Magyarországon. Ennek értelmében úgy tekintünk bizonyos esetekben egy EU Kék Kártyát érvényesnek, hogy az adott harmadik országbeli állampolgár már nem dolgozik, tartózkodik Magyarországon. E mellett arról sem szerez tudomást a Nemzeti Munkaügyi Hivatal, ha esetleg más munkaadónál létesít foglalkoztatásra irányuló jogviszonyt két év után. Az adatminőség biztosítására vonatkozó javaslatok kidolgozása jelenleg is folyamatban van, de eddig olyan megoldás nem született, amely mind a statisztika, mind a jog területe számára megfelelő lenne, továbbá ne róna valamilyen bejelentési terhet a migránsok vállára. Ezért javasoljuk, hogy a megalakítandó szakértői team tárgyalja meg az EU Kék Kártya kérdéseit.

A jogszabályi környezet bemutatásakor említést tettünk arról, hogy a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező külföldi állampolgárok foglalkoztatása – a jogszabályban meghatározott kivételekkel – nem engedélyköteles, csak a foglalkoztatónak a foglalkoztatás megkezdésének valamint megszűnésének tényét kell bejelentenie. Szóltunk arról is, hogy bizonyos jogszabályi esetekben a harmadik országbeli állampolgár esetében sem engedélyköteles a foglalkoztatás, a foglalkoztatót csak bejelentési kötelezettség terheli.

---

<sup>113</sup> International Standard Classification of Occupations

Döntően ebből az okból kifolyólag tartjuk szükségesnek e projekt keretében a bejelentésekkel kapcsolatos fejlesztési, módosítási javaslatainkat bemutatni, ugyanis, ha a harmadik országbeli állampolgárok foglalkoztatásáról szeretnénk teljes képet kapni, akkor a jogszabályok értelmében nem csak a munkavállalási engedélyeket, hanem a bejelentett harmadik országbeli állampolgárok számát is figyelembe kell vennünk. Annak ellenére mondható ez el, hogy nyilvánvalóan a foglalkoztatás szempontjából egyértelműen az egyéni engedélyeknek van meghatározó szerepük, ehhez képest a bejelentett harmadik országbeli állampolgárok számának súlya lényegesen kisebb. Ha viszont teljes, átfogó, minden jogszabályi területre vonatkozóan pontos statisztikákat szeretnénk kapni, akkor a bejelentéseket sem hagyhatjuk figyelmen kívül.

A 355/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet a foglalkoztatót kötelezi arra, hogy a foglalkoztatás megkezdésekor és annak megszűnésekor erről a foglalkoztatás helye szerint illetékes munkaügyi központban bejelentést tegyen. A foglalkoztató a foglalkoztatás megkezdését, illetve annak megszűnését egy nyomtatványon keresztül nyújtja be, tehát nincs külön bejelentésre és „kijelentésre” rendszeresített nyomtatvány.<sup>114</sup>

A munkaügyi központ igazolja a bejelentés teljesítését, amelyet három évig köteles a foglalkoztató megőrizni. Igaz ugyan, hogy a bejelentési kötelezettség és annak igazolása nem előfeltétele a munkavégzésnek, de a 3/1996. (IV. 5.) MüM rendelet értelmében e kötelezettség elmulasztása rendbírósággal sújtandó.

A rendelkezésre álló adatok alapján a Nemzeti Munkaügyi Hivatal adatbázisából jelenleg is elérhető az az információ, amely azt mondja meg, hogy a foglalkoztatók egy adott időszakban hány főt jelentettek be a munkaügyi központoknál. Arról azonban nincs megbízható és pontos információnk, hogy egy adott időpontban pontosan hány bejelentés van érvényben, vagyis azt, hogy hány külföldi állampolgár dolgozik Magyarországon egy adott napon a bejelentések alapján. Ezt a problémát több tényező egyidejű érvényesülése okozza:

- Nincs lehetőség arra, hogy az adatbázisban lévő, a foglalkoztató által a munkaügyi központnak benyújtott nyomtatványon szereplő, a foglalkoztatás megkezdését és annak megszűnését tartalmazó adatok összepárosításra kerüljenek. Tehát ezeket az adatokat nem lehet egymásnak megfeleltetni, csak annyi tudható, hogy egy adott időszakban hány külföldi foglalkoztatásának kezdetét, valamint megszűnését jelentették be. Ennek oka, hogy az adatok csak személyazonosításra alkalmatlan módon kerülhetnek fel a nyomtatványokra. Ezt a 355/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet 6.§ (2) bekezdése írja elő. A bejelentésre szolgáló nyomtatvány adatai alapján csak annyi tudható, hogy bejelentettek **x** szlovákot **y** szlovént stb. és kijelentettek (tehát megszűnt a foglalkoztatása) **z** szlovákot és **s** szlovént, **p** osztrákot. A probléma adatgyűjtési vonatkozását érinti, hogy a foglalkoztatás megkezdésének, valamint megszűnésének bejelentése is ugyanazon az űrlapon történik, amely szintén nem teszi lehetővé a be- és kijelentett külföldi állampolgárok „párba állítását”.
- A munkáltatók a foglalkoztatás kezdetét bejelentik a munkaügyi központban, viszont a foglalkoztatás megszűnésének bejelentését nem minden esetben teszik meg, ez utóbbi mértékéről nincs pontos információnk. A bejelentés elmulasztását a rendbíróságról szóló 3/1996. (IV. 5.) MüM rendelet szankcionálja.
- A tapasztalatok azt mutatják, hogy azok a munkáltatók, akik több olyan külföldi állampolgárt foglalkoztatnak, akiket csak bejelenteniük kell, nem tudják a munkaadók e külföldi állampolgárokat „számon tartani”, hogy kinek a foglalkoztatását jelentették már be, illetve mely munkavállalók esetében jelentették már be a fog-

---

<sup>114</sup> A 355/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet szerint „A foglalkoztatás kezdő időpontját legkésőbb a foglalkoztatás megkezdésének napján, a foglalkoztatás megszűnését az azt követő napon kell bejelenteni.”.

lalkoztatás megszűnését. Emiatt több esetben előáll, előállhat az a szituáció, hogy több munkavállalót jelent ki a foglalkoztató, mint amennyit bejelentett.

Ennek következtében megbízható adattal alátámasztva nem tudjuk megmondani, hogy hány harmadik országbeli állampolgár dolgozik ma Magyarországon a bejelentés intézményén keresztül. A rendszer képes lenne az adatok kezelésére, de a probléma sokrétű, amelynek jogi vonatkozásai is vannak.

Jól látható, hogy ebben az esetben az adatgyűjtés meghatározott menete és elemei a jogszabályokkal való összhang ellenére a jogszabályi kötöttségek (azonosíthatatlanság követelménye) és a rendelkezésre álló bejelentőlap szerkezete nem teszi lehetővé az érvényes bejelentések számának meghatározását. Arra vonatkozóan, hogy miként lehetne az egy adott időpontban bejelentett munkavállalók nyilvántartásának lehetőségét megteremteni, két olyan alternatíva áll rendelkezésre, amely megoldhatja a bejelentések problémáját.

- A NAV, az Egységes Magyar Munkaügyi Adatbázis (EMMA) munkaviszony bejelentéseinek adatbázisából tudható lenne, hogy hány külföldi állampolgár foglalkoztatásának kezdetét, illetve megszűnését jelentették be. Itt azonban nincs közvetlen mód annak kiderítésére, hogy az adott állampolgár foglalkoztatása engedélyköteles, vagy csak bejelentés köteles.<sup>115</sup> Ehhez az adózás rendjéről szóló jogszabályt úgy kellene módosítani, hogy a munkaadó a foglalkoztatott engedély kötelezettségére és bejelentés kötelezettségére vonatkozóan is adjon információt. Mivel ennek az információnak adózási szempontból nincs jelentősége, ezért ennek a módosításnak a megvalósulásának realitása meglehetősen kicsi.
- Másik lehetőséget a munkaügyi ellenőrzésről szóló törvény módosítása jelenti, amely módosító javaslatnak azt kell célul kitűzni, hogy a munkaviszony kezdetének és végének bejelentésének elmulasztása ne csak az adózás rendjéről szóló törvény szerinti munkaviszony-bejelentés elmulasztása esetén vonja maga után a munkaügyi bírságfizetési kötelezettséget.

A fenti két alternatíva közül az első opció jelentené a legkézenfekvőbb megoldást, mert ekkor a munkaügyi központnak tett bejelentés helyettesíthetővé válna a NAV-nál megtett munkaviszony bejelentéssel. Tehát a munkaadói terhek növekedését nem eredményezné ez a fajta jogszabály módosítás. Meg kell említeni, hogy ebben az esetben szükséges azt is megvizsgálni, hogy az EMMA munkaviszony bejelentésének adatbázisa minden olyan adatot tartalmaz-e, amely a foglalkoztatók által bejelentett állampolgárokról jelenleg rendelkezésre áll. A jelenlegi állás szerint csak az iskolai végzettségre vonatkozóan nem lennének adataink, ha a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező állampolgárok foglalkoztatásáról az EMMA adatbázisból nyernénk információt, ugyanis ezt az adatot a szóban forgó adatbázis nem tartalmazza.

A munkaügyi ellenőrzésről szóló törvény módosítása – amely a második módosítási javaslatot jelenti – csak részben oldaná meg a jelenlegi problémát. Elsősorban azért, mert hiába lenne minden foglalkoztató eleget bejelentési kötelezettségének, a foglalkoztatás megkezdésére valamint megszűnésére vonatkozó bejelentőlapok adatai akkor sem lennének összekapcsolhatóak, hiszen az információkat továbbra is személyazonosításra alkalmatlan módon kellene szerepeltetni. Utóbbi tényező megváltoztatása nem kezdeményezhető, ugyanis a bejelentések adatainak személyazonosításra alkalmatlan módon történő gyűjtése Európai Unió követelmény.

---

<sup>115</sup> Az engedély vagy bejelentési kötelezettség megállapításához nem elegendő a harmadik országbeli és a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező állampolgárok egymástól való elkülönítése. Ennek oka az, amelyet már korábban is említettünk, hogy bizonyos esetekben a harmadik országbeli állampolgárok foglalkoztatása is csak bejelentésköteles. Ebben az esetben az EMMA adatbázisban nem elegendő kizárólag az állampolgárság alapján történő kategorizálás.

A hazai és a nemzetközi nyugdíjbiztosítási jog egyik eleme, hogy - meghatározott kivételektől eltekintve - a biztosítási jogviszony abban az országban jön létre, amelynek területén a biztosítás alapjául szolgáló jogviszony keletkezik (tehát, ahol a keresőtevékenység ténylegesen megvalósul), függetlenül attól, hogy a keresőtevékenységet folytató (biztosított) személy milyen állampolgárságú. Ennek megfelelően a jogszerzés is ebben az országban valósul meg, lényegében függetlenül attól, hogy a jogszerző a munkavégzés helyszíne szerinti ország állampolgára-e, vagy sem. A kétoldalú egyezmények és az Unió koordinációs rendeletei is azt az elvet követik, hogy egy adott személy különböző országokban történt jogszerzéseit úgy kell tekinteni, mintha valamennyi jogszerzés egyetlen országban valósult volna meg (összeszámítási szabály). A majdani nyugdíjast minden érintett országból megilleti a nyugdíj az adott ország szabályai szerint, az adott országban szerzett, illetve a teljes aktív életút alatt szerzett jogok időarányos részének megfelelően, függetlenül attól, hogy az illető melyik ország állampolgára és hogy melyikben lakik. Ennek megfelelően a nyilvántartási rendszerek, a nyugdíjstatisztika - az életkor, a nem, az ellátás összege, stb. szerinti adatcsoportosítás mellett a nyugdíjfolyósítás tekintetében elsősorban arra összpontosítanak, hogy az ellátást melyik országba kell folyósítani. Ugyanakkor a nyugdíjbiztosítási nyilvántartásban 2004. óta szerepelnek adatok a jogszerző állampolgárságára vonatkozóan is.

A nyilvántartási, statisztikai rendszerek fejlesztése során ezen a területen is valamennyi kérelem-típus esetében szükséges lenne az állampolgárság ismeretére, mert ennek birtokában a szolgálati időre vonatkozó adatok (megtől-meddig melyik országban folytatott kereső tevékenységet) fontos adalékkal szolgálnának a migrációs életút nyomon követésére, valamint a területre vonatkozó közép-, és hosszú távú stratégiák megfogalmazására.

Népesedéspolitikai, és a migránsok mozgásának árnyaltabb elemzési lehetősége szempontjából pedig valamennyi nyugdíjrendszerben jogosultságot szerzett személy esetében javasoljuk az állampolgársági adatok gyűjtését, rögzítését, statisztikai célú felhasználását.

A szociális biztonsági egyezmények tárgyalásának előkészítése során a nemzetgazdasági és egyéb indokok elemzése mellett komoly figyelmet kap a potenciálisan érintett személyi kör állampolgárság szerinti összetételére vonatkozó vizsgálat. A nyugdíjágazat adatszolgáltatása ehhez a vizsgálathoz lényegében jelentéktelen információt biztosít, mivel sem a megállapított, sem pedig az elutasított nyugdíjigényekre vonatkozóan nem tudunk kimutatást adni az egyezmény megkötésében érdekelt harmadik ország állampolgárainak, illetve az ott élő és/vagy magyar nyugdíjbiztosítási jogszerző idővel rendelkező magyar állampolgároknak a számáról. Természetesen ez az egyezmény várható költségvetési hatásainak tervezését és elemzését is megnehezíti.

Az Európai Unióban a 2011. évi népszámlálások esetében 7 országban – Ausztria, Belgium, Dánia Finnország, Svédország, Szlovénia, Norvégia) végeztek regiszteralapú népszámlálást. Az Eurostat állásfoglalása szerint a jövő módszerének ennek kell lennie. A népességnyilvántartáson alapuló népszámláláshoz karbantartott, valós állapotokat tükröző regiszterek szükségesek. Ilyen nyilvántartások hosszú ideje jól működnek a skandináv országokban, amelyekben a migrációs statisztika a hazai és külföldi népesség teljes mozgását lefedi. Ezekben az országokban a tényleges lakcímhez kötődnek az óvodai, iskolai szolgáltatások, valamint az egészségügyi és szociális ellátások.

A hazai törekvések azt a célt szolgálják, hogy közösségi szinten harmonizált egységes statisztika álljon rendelkezésre. Magyarországon a nemzetközi vándorlással összefüggő információk gyűjtése több forrásra támaszkodik. Várható, hogy a különböző adatforrások együttes alkal-



mazása olyan statisztikai rendszer létrehozását teszi lehetővé, amely elegendő ismeretet nyújt a nemzetközi vándorlás nagyságának és jellemzőinek értékeléséhez. . A legtöbb érintett hatóság valamilyen formában – ha csak részlegesen is (olykor nagyon minimális adattartalommal) – publikálja a saját migrációs vonatkozású adatait, ezek azonban sok esetben inkonzisztensek. Ezért is szükség lenne a *közös migrációs adatbázis* kialakítására, hogy egy helyen, a különböző adatállományokat összehangolva gyűljenek össze az adatok és a meglévő inkonzisztenciákat feloldva kerüljenek minél átfogóbb teljességgel publikálásra. A jelenleg az egyes intézményeknél a harmadik országbeli állampolgárokról (is) gyűjtött főbb adatok áttekintését a 12. számú melléklet tartalmazza, ez alapján jól láthatóak az átfedések és a hiányosságok a gyűjtött adatokban.

Az adminisztratív nyilvántartások harmonizálására, összehangolására a Központi Statisztikai Hivatal alkalmas, ahol rendelkezésre áll a megfelelő szakmai-módszertani bázis, valamint a megfelelő informatikai háttér. Az egységes adatbázis, jelen keretek közötti megvalósítását annak érdekében, hogy az egyes intézmények adatszolgáltatásai konzekvensek legyenek – a folyamatok megismerésén és a politikai döntések alátámasztásán túlmenően – a 862/2007/EK rendeletnek megfelelő adatszolgáltatási kötelezettség teljesítése is feltételezi. Az egységes adatszolgáltatást jelenleg az adatok összehasonlíthatóságának problematikus volta hátráltatja.

A migránsok magyarországi lakóhelyére vonatkozó információkat (település, régió, stb.) jelenleg a KSH a BÁH nyilvántartásai alapján állapítja meg. A lakóhely-bejelentés az engedély iránti kérelem beadásakor kerül rögzítésre. A későbbi költözések azonban az engedélyek nyilvántartásába még akkor sem feltétlenül rögzítődnek, ha a migráns az új lakcímét bejelenti az okmányirodába és az a KEK KH nyilvántartásába rögzítésre kerül.<sup>116</sup> Jogszabály-módosításra és informatikai fejlesztésre lenne szükség annak érdekében, hogy a KEK KH személy- és lakcímnylvántartásban bekövetkezett változások a BÁH nyilvántartásaiba átvezetésre kerüljenek.

A hazánkba érkező külföldieknek az engedély iránti kérelemkor kell nyilatkozniuk arról, hogy hol fognak élni, ha Magyarországról elköltöznek. Célszerű lenne a KEK KH lakcímnylvántartásába felvenni a következő ország adatát (még ha ez bizonytalan is az érkezéskor), mivel amúgy is bejelentési kötelezettsége van annak, aki az országok lakcímét három hónapnál hosszabb időre elhagyja. Ehhez a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvényt kellene módosítani<sup>117</sup>. Ez a fejlesztés nemcsak statisztikai, hanem közigazgatási szempontokat is segítene.

A BÁH adatlapjain a FEOR-t, aktivitást és az iskolai végzettséget mindenkitől meg kellene kérdezni (EGT-st is), a válaszokat pedig rögzíteni kellene. Ehhez a 2007/I., II. trv-t és a végrehajtási utasítását kell változtatni.

A nyelvi nehézségeinek leküzdése és egyben a teljesebb körű és pontosabb adatszolgáltatás érdekében külföldi példák alapján javasoljuk, hogy a nem magyar anyanyelvű migránsok számára nyelvi és eljárásjogi támogatást nyújtó helyi, önkormányzati szintű jogsegélyszolgálatot hozzanak létre.

---

<sup>116</sup> Ugyan ez a helyzet a családi állapottal is.

<sup>117</sup> 11. §

# Mellékletek

## 1. melléklet

Munkacsoport létrehozása, konkrét feladatok személyekre való lebontása.

Az Európai Parlament és a Tanács 862/2007/EK rendelete és a hazai szabályozás szinkronitása, a hazai szabályozás és az arra reflektáló adatlapok közötti összhang, a zaragozai indikátorok mérhetősége hazánkban.

*A bevándorlási és integrációs statisztikai rendszer fejlesztése; A migrációs adatforrások online információs rendszere; Bevándorlók Magyarországon* című kutatások áttekintése, kritikai értékelése.

A migrációs nyilvántartások, adatbázisok értékelése, az adatképzés, -rögzítés és -feldolgozás „útvonalnak” bemutatása (az esetleges hiányosságok, a fel nem használt lehetőségek feltárása) az érintett intézmények – BÁH, NFSZ, KEKKH, KSH, NAV, NEFMI, OEP, ONYF – részéről.

A meglévő adatforrások, adminisztratív és egyéb nyilvántartások összehasonlítása, a rendszerek előnyeinek és hátrányainak bemutatása: az eddig használt két alap-adatforrásban, a BÁH és KEKKH adminisztratív nyilvántartásaiban rejlő lehetőségek jobb kihasználása.

A BÁH, FH, KEKKH, KSH, NAV, NEFMI, OEP, ONYF migrációs vonatkozású adatgyűjtések problémái, okainak feltárása és orvoslási lehetősége (az adatgyűjtésre alkalmazott adatlapok, kérdőívek felülvizsgálata, értékelése).

A különböző intézmények adatgyűjtésének szabályozás (politikai) meghatározottsága, ezek adekvát-sága, diszfunkciói, az adatbázisok összekapcsolásának lehetőségei és a migrációs statisztikai rendszerbe történő illeszthetősége.

Az adatlapok összehasonlító elemzése, a gyűjtött adatok összeegyeztethetősége, használhatósága. A különböző nyilvántartások lekérdező-rendszerének összehangolási lehetőségei, a lekérdezett adatok konzisztenciájának növelése.

*Az adatgyűjtés minőségének felülvizsgálata, az adatgyűjtés gyakorlati megvalósításának értékelése, valamint az adatgyűjtés jelenlegi rendszerében rejlő koordinációs és ki nem használt lehetőségek.*

A gyűjtött (az adatállományban meglévő), de fel nem használt, illetve az „elveszett” (kitöltetlen kérdések, kódolatlan válaszok, nem rögzített) adatok feltárása, megismerése, felhasználhatóságuk.

Fehér foltok és hiányosságok az adatok feldolgozásban és felhasználásban. Kódolás, a kódolás minősége és a feldolgozás során használt módszerek áttekintése.

Mire jó a letelepedésre jogosító engedélyt kapott külföldi állampolgárokról szóló, a KSH által rendszerített statisztikai adatlap, avagy csak a már korábban felvett adatok ismétlése.

*„A migrációs statisztika fejlesztésének lehetőségei”* című megvalósíthatósági tanulmány vitája.

*Zárókonferencia.*

A megvalósíthatósági tanulmány szétküldése véleményezésre.

## 2. melléklet

A feladatok ütemezése (zárójelben a feladat sorszáma):

Tervezett tevékenység	1. hónap	2. hónap	3. hónap	4. hónap	5. hónap	6. hónap
Munkacsoport létrehozása, konkrét feladatok személyekre való lebontása	január 6.					
Munkaülések rendezése	január 6., 31.	február 27.	március 9.	április 5., 26.	május 30.	június 29.
A témában készült korábbi projektek áttekintése, kritikai értékelése	január 31. (2)	V	V			
A migrációs nyilvántartások, adatbázisok értékelése az érintett intézmények részéről	január 31. (3. előzetes)	E	V	április 26. (3)		
A jogszabályok és az adatgyűjtés összhangjának megállapítása.	E	E	V	április 5. (4/1)		
Az adatgyűjtés minőségének felülvizsgálata, az adatgyűjtés gyakorlati megvalósításának értékelése	E	E	március 9. (5/1)	április 5. (5/2) április 26. (5/3)	V	
A gyűjtött adatok minőségének tesztelése, az adat-felhasználás módszereinek, az összehangolás lehetőségeinek feltárása	E	E	E	V	V	
Megvalósíthatósági tanulmány elkészítése	E	E	E	E	V	V
Záró konferencia megtartása	E	E	E	E	E	V
A megvalósíthatósági tanulmány szétküldése véleményezésre	E	E	E	E	E	V

### 3. melléklet

#### „T” nyilvántartás

A „T” nyilvántartás tartalmazza azon személyek adatait, akiknek 2001. december 31-éig bevándorlási engedély került kiállításra, valamint ez a nyilvántartás tartalmazza a 2007. július 1-je előtt kiadott letelepedési engedéllyel rendelkezők adatait is<sup>118</sup>. A nyilvántartás tehát az idegenrendészeti hatóság a kiadott bevándorlási engedély és letelepedési engedély, valamint ideiglenes letelepedési engedély, nemzeti letelepedési engedély vagy EK letelepedési engedély iránti kérelem és kiadott ideiglenes letelepedési engedély, nemzeti letelepedési engedély vagy EK letelepedési engedély alapján a harmadik országbeli állampolgár következő adatait kezeli:

- a) a természetes személyazonosító adatok;
- b) az arcképmás;
- c) az úti okmány azonosító adatai;
- d) az engedélyek kiadásához szükséges feltételeket igazoló okiratokban szereplő adatok;
- e) az engedélyek kiadása iránti kérelem elutasításának vagy visszavonásának ténye, azok indoka;
- f) a kiadott (meghosszabbított) engedélyek száma, sorozatszama, érvényességi ideje;
- g) az első beutazás és a végleges kiutazás időpontja, korábbi szokásos tartózkodási hely szerinti országát, a következő szokásos tartózkodási hely szerinti országa;
- h) a lakcím;
- i) a személyi azonosító;
- j) a személyazonosító igazolvány okmányszáma.<sup>119</sup>

(A fenti idézett jogszabályi rész az IDR nyilvántartás adataira is vonatkozik, amely a 2002. január 1-je utáni adatokat tartalmazza.)

#### „R” és „J” nyilvántartások

A „R” és „J” nyilvántartások azon személyek adatait tartalmazzák, akikkel szemben valamilyen idegenrendészeti kényszerintézkedés, többek között a kitoloncolás, kiutasítás (bírószági és idegenrendészeti), beutazási és tartózkodási tilalom elrendelések és az idegenrendészeti őrizet elrendelésére került sor. Ezek az adatok a következők adatait kezeli:

- a) a természetes személyazonosító adatok;
- b) az arcképmás és az ujjnyomat;
- c) az elrendelő szerv megnevezése, az elrendelő határozat száma;
- d) az intézkedés, kötelezés elrendelő határozat szerinti jogalapja, határideje vagy időtartama;
- e) az idegenrendészeti vagy bírói kiutasítás hatálya alatt álló ujjnyomata.

Az idegenrendészeti hatóság a légi úton történő kiutasítás céljából történő átszállítás eseteiben biztosított segítségnyújtás kérése, illetve engedélyezése céljából a harmadik országbeli állampolgár következő adatait kezelheti:

- a) a természetes személyazonosító adatok;
- b) az úti okmány típusa, száma és érvényessége;
- c) a kiutasítás végrehajtásához igénybe vett légitársaság (-járatok) adatai (járatszám, indulási és érkezési hely, az indulás és érkezés ideje);
- d) a hatósági kíséret indokoltsága;
- e) az orvosi ellátásra, azonosítható járványos betegségekre vonatkozó adatok;
- f) a korábbi sikertelen kiutasítási kísérletekre vonatkozó adatok.

A kiutasítás, illetve a beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alatt állók nyilvántartása a EGT állampolgárok és harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagjaik következő adatait is tartalmazza:

- a) az EGT-állampolgár és a családtag nevét, születési helyét és idejét, anyja nevét, állampolgárságát, személyazonosító jelét,

<sup>118</sup> A külföldiek magyarországi tartózkodásáról szóló 1982. évi 19. tvr.

<sup>119</sup> Lásd: Harmtv 99. § (1), a fenti idézett jogszabályi rész az IDR nyilvántartás adataira is vonatkozik.

- b) a kiutasítás, illetve a beutazási és tartózkodási tilalom elrendelésének jogalapját, időtartamát,
- c) az intézkedés időpontját,
- d) az elrendelő szerv megnevezését,
- e) a kilépés helyét, idejét,
- f) az EGT-állampolgár és a családtag arcképmását, ujjnyomatát.

### **„U” adatbázis**

Az „U” adatbázis azon személyek adatait tartalmazza, akik elvesztették, vagy akiknek ellopták úti okmányát. Ezek a következők:

- b) az elveszetteként, eltulajdonítottként vagy megsemmisültként bejelentett úti okmány, illetve tartózkodási engedély típusa és azonosító adatai, valamint a Schengeni Információs Rendszerbe elhelyezett figyelmeztető jelzés ténye;
- c) a bejelentés időpontja;
- d) az első beutazás helye, ideje;
- e) a szálláshely címe, lakcím;
- f) a bejelentést felvevő szerv megnevezése;
- g) a tartózkodásra jogosító igazolás száma, érvényessége és a kiállító hatóság megnevezése;
- h) az új úti okmány típusa, száma és érvényessége.

Ez az adatbázis az Szmvtv. 80. §-a alapján EGT állampolgár harmadik országbeli családtagjának következő adatait is tartalmazza:

- a) az EGT-állampolgár és a családtag nevét, születési helyét és idejét, anyja nevét, állampolgárságát, személyazonosító jelét,
- b) az elveszetteként, eltulajdonítottként vagy megsemmisültként bejelentett úti okmány, illetve személyazonosító igazolvány típusát és azonosító adatait, valamint a Schengeni Információs Rendszerbe elhelyezett figyelmeztető jelzés tényét,
- c) a bejelentés időpontját,
- d) a bejelentést felvevő szerv megnevezését,
- e) a tartózkodási jogot igazoló okmány típusát, számát, érvényességét és a kiállító hatóság megnevezését,
- f) az új úti okmány vagy személyazonosító igazolvány típusát, számát és érvényességét.

### **Rendkívüli események által érintett személyek nyilvántartása**

Az idegenrendészeti hatóság a nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségek teljesítése céljából a Magyarországon őrizetbe vett, előzetesen letartóztatott vagy személyi szabadságában bármely más módon korlátozott, továbbá a rendkívüli eseményekben (haláleset, súlyos sérüléssel járó baleset stb.) érintett harmadik országbeli állampolgár következő adatait kezeli:

- a) a természetes személyazonosító adatok;
- b) a szálláshely címe, lakcím;
- c) a büntetőeljárás adatai (a bűncselekmény törvényi minősítése és megnevezése), az eljáró szerv megnevezése és ügyszáma;
- d) a rendkívüli esemény adatai, az eljáró szerv megnevezése és ügyszáma.

Ebben a nyilvántartásban szerepelhetnek az Szmvtv. hatálya alá tartozó EGT állampolgárok és harmadik országbeli állampolgárok következő adatai is:

- a) az EGT-állampolgár és a családtag nevét, születési helyét és idejét, anyja nevét, állampolgárságát, személyazonosító jelét,
- b) a büntetőeljárás adatait (a bűncselekmény törvényi minősítését és megnevezését, az elkövetés idejét, a bírósági döntés időpontját), ügyszámát,
- c) a rendkívüli esemény adatait, ügyszámát,
- d) az eljáró szerv megnevezését,
- e) az intézkedés időpontját.

### **A Központi Nemzeti Vízumrendszer<sup>120</sup>**

<sup>120</sup> A továbbiakban: KNVR.

Ebben a rendszerben az idegenrendészeti hatóság a vízum iránti kérelem és a kiadott vízum, illetve vízumot helyettesítő engedély (a továbbiakban e §-ban együtt: vízum) alapján a harmadik országbeli állampolgár következő adatait kezeli:

- a) a természetes személyazonosító adatok;
- b) az arcképmás;
- c) az úti okmány azonosító adatai;
- d) a beutazás célja és a tartózkodás tervezett időtartama, korábbi szokásos tartózkodási hely szerinti országa;
- e) a beutazásához és tartózkodásához szükséges feltételeket igazoló okiratokban szereplő adatok;
- f) a vízum kiadása vagy meghosszabbítása iránti kérelem elutasításának, valamint a vízum visszavonásának ténye és azok indoka;
- g) a kiadott (meghosszabbított) vízum száma, érvényességi ideje, valamint a területi érvényességére vonatkozó adat;
- h) a be- és kiutazás ideje, a határátlépés helye, következő szokásos tartózkodási hely szerinti országa;
- i) a szálláshely címe.

A KNVR az Szmtv. alapján tartalmazza a harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagok adatait is a következők szerint: „(1) Az eljáró hatóság a három hónapot meg nem haladó tartózkodásra jogosító vízum iránti kérelem és a kiadott vízum, illetve vízumot helyettesítő engedély (a továbbiakban e §-ban együtt: vízum) alapján a harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtag következő adatait kezeli:

- a) családi és utónév (nevek);
- b) születési családi és utónév (nevek);
- c) előző családi és utónév (nevek);
- d) születési hely és idő;
- e) nem;
- f) anyja születési családi és utóneve (utónevei);
- g) állampolgárság (állampolgárságok) vagy hontalan státusz;
- h) az arcképmás;
- i) az úti okmány azonosító adatai;
- j) a beutazás célja és a tartózkodás tervezett időtartama;
- k) a beutazásához és tartózkodásához szükséges feltételeket igazoló okiratokban szereplő adatok;
- l) a vízum kiadása vagy meghosszabbítása iránti kérelem elutasításának, valamint a vízum visszavonásának ténye és azok indoka;
- m) a kiadott (meghosszabbított) vízum száma, érvényességi ideje, valamint a területi érvényességére vonatkozó adat;
- n) a be- és kiutazás ideje, a határátlépés helye;
- o) a szálláshely címe.”<sup>121</sup>

A Magyarország közúti, légi vagy vízi határátkelőhelyén előterjesztett vízumkérelem esetén az Szmtv. 77/A §-a alapján a kérelmező ujjnyomatát is kezeli.<sup>122</sup>

---

<sup>121</sup> Lásd: Szmtv. 76/B §

<sup>122</sup> A Vízumkódex VI. fejezete alapján Magyarország közúti, légi vagy vízi határátkelőhelyén előterjesztett vízumkérelem esetén a kérelmező ujjnyomatát rögzítő idegenrendészeti hatóság az ujjnyomat- adatot a vízumkérelem elbírálásáért felelős idegenrendészeti hatóságnak továbbítja abból a célból, hogy a vízumkérelem elbírálásáért felelős idegenrendészeti hatóság azt - a VIS rendelet 9. cikke alapján - a Vízuminformációs Rendszerbe bevigye.

(2) Az ujjnyomat- adatot a kérelmező ujjnyomatát rögzítő idegenrendészeti hatóság kizárólag az ujjnyomat- adatnak a vízumkérelem elbírálásáért felelős idegenrendészeti hatóságnak történő továbbításáig kezelheti. Az ujjnyomat- adatot ezt követően haladéktalanul törölni kell.

(3) Az ujjnyomat- adatot a vízumkérelem elbírálásáért felelős idegenrendészeti hatóság kizárólag az ujjnyomat- adatnak a Vízuminformációs Rendszerbe történő beviteléig kezelheti. Az ujjnyomat- adatot ezt követően haladéktalanul törölni kell.

## **EGT<sup>123</sup> rendszer**

A statisztikai fejlesztés lehetőségeinek feltárásának érdekében szintén fontos megvizsgálunk az *EGT* és *IDTV* rendszereket.

Az *EGT* rendszer az *EGT* állampolgárokon túl a magyar és EGT állampolgárok harmadik országbeli családtagjaik következő adatait is tartalmazza:

- a) a regisztrációs igazolással ellátott EGT-állampolgárok nyilvántartása,
- b) a tartózkodási kártyával rendelkezők nyilvántartása,
- c) az állandó tartózkodási kártyával rendelkezők nyilvántartása,
- d) a kiutasított vagy beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alatt álló EGT-állampolgárok és családtagok nyilvántartása,
- e) a személyes szabadságukban korlátozott EGT-állampolgárok és családtagok nyilvántartása,
- f) az úti okmány, illetve a személyazonosító igazolvány elvesztését bejelentő EGT-állampolgárok és családtagok nyilvántartása,
- g) a három hónapot meg nem haladó tartózkodásra jogosító vízummal rendelkező harmadik országbeli állampolgár családtagok nyilvántartása.

## **Az IDTV rendszer**

Ebben a regiszterben az idegenrendészeti hatóság a tartózkodási engedély iránti kérelem és a kiadott tartózkodási engedély alapján a harmadik országbeli állampolgár következő adatait kezeli:

- a) a természetes személyazonosító adatok;
- b) az arcképmás;
- c) az úti okmány azonosító adatai;
- d) a tartózkodás célja és tervezett időtartama, a korábbi szokásos tartózkodási hely szerinti országa;
- e) a beutazásához és tartózkodásához szükséges feltételeket igazoló okiratokban szereplő adatok;
- f) a tartózkodási engedély kiadása vagy meghosszabbítása iránti kérelem elutasításának, valamint a tartózkodási engedély visszavonásának ténye, azok indoka;
- g) a kiadott (meghosszabbított) tartózkodási engedély száma, sorozatszáma, érvényességi ideje;
- h) az első beutazás és az utolsó kiutazás időpontja, a következő szokásos tartózkodási hely szerinti országa;
- i) a szálláshely címe;<sup>124</sup>

Továbbá ebben a rendszerben kezelik az ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolás alapján a harmadik országbeli állampolgárok következő adatait:

- a) a természetes személyazonosító adatok;
- b) az arcképmás;
- c) az úti okmány azonosító adatai;
- d) az ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolás kiállításának indoka;
- e) az ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolás meghosszabbítása, valamint a visszavonásának ténye, azok indoka;
- f) a kiadott (meghosszabbított) ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolás száma, sorozatszáma, érvényességi ideje;
- g) a szálláshely címe.

Ez az alrendszer tartalmazza az ideiglenes letelepedési engedély, nemzeti letelepedési engedély és EK letelepedési engedély kérelem iránti adatokat is, valamint a kiadott ideiglenes letelepedési engedélyek, nemzeti letelepedési engedélyek és EK letelepedési engedélyek adatait is. A Harmtv. 99. §-a alapján az idegenrendészeti hatóság a harmadik országbeli állampolgár következő adatait kezeli:

- a) a természetes személyazonosító adatok;
- b) az arcképmás;
- c) az úti okmány azonosító adatai;

---

<sup>123</sup> EGT állampolgár: Európai Gazdasági Térség állampolgárai - Az Európai Gazdasági Térség tagjai az Európai Unió tagállamai mellett az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA) tagjai közül: Izland, Norvégia és Liechtenstein. Az EFTA negyedik tagja, Svájc az Unió piacához kétoldalú szerződésekkel kapcsolódik.

<sup>124</sup> Lásd: Harmtv. 96. § és 99. §

- d) az engedélyek kiadásához szükséges feltételeket igazoló okiratokban szereplő adatok;
- e) az engedélyek kiadása iránti kérelem elutasításának vagy visszavonásának ténye, azok indoka;
- f) a kiadott (meghosszabbított) engedélyek száma, sorozatszama, érvényességi ideje;
- g) az első beutazás és a végleges kiutazás időpontja, korábbi szokásos tartózkodási hely szerinti országát, a következő szokásos tartózkodási hely szerinti országa;
- h) a lakcím;
- i) a személyi azonosító;
- j) a személyazonosító igazolvány okmányszáma;<sup>125</sup>

Az **IDTV** rendszerben kerülnek tárolásra a harmadik országbeli állampolgár szálláshelyének, lakóhelyének bejelentésével összefüggő adatai is.<sup>126</sup>

---

<sup>125</sup> Lásd: Harmtv. 99. §

<sup>126</sup> Szmtv. 101. §-a alapján „Az idegenrendészeti hatóság a harmadik országbeli állampolgár szálláshelyének, lakóhelyének bejelentésével összefüggő következő adatait kezeli:

- a) a természetes személyazonosító adatok;
- b) a bejelentkezés, kijelentkezés időpontja;
- c) a szálláshely címe, lakcím.

(2) Az idegenrendészeti hatóság az (1) bekezdésben meghatározott adatokat a szálláshely, lakóhely bejelentésétől, illetve a vendégkönyv leadásától számított öt évig kezeli.”



## 4. melléklet

A TAJ-BSZJ rendszerhez kapcsolódó fontosabb alrendszerek:

1. **OJOTE** (On-line Jogviszony és TAJ Ellenőrző rendszer): adatkapcsolata a központi rendszerrel egyirányú. A rendszeren keresztül lekért adatok teszik lehetővé, hogy az egészségügyi szolgáltatók megbizonyosodjanak a biztosítottak egészségügyi ellátásra való jogosultságáról („zöld lámpa / piros lámpa”).
2. **BSZJ SCAN**: azoknak a hatósági eljárásoknak a nyilvántartására és lebonyolítására szolgál, amelyeket a Tbj. 44/C §-ában foglaltak szerint az egészségbiztosítási ellátást igénylő személy a biztosítási jogosultságának tisztázására kezdeményezett az egészségbiztosítási szervnél. Az ügyek lezárásaként a már rendezett jogviszony adatok bekerülnek a BSZJ rendszerbe.
3. **ITP2000** (Integrált Táppénzszámfejtő Program)<sup>127</sup>: a nem társadalombiztosítási kifizetőhelyi pénzbeli ellátások kezelését szolgálja. Az egészségbiztosítási szakigazgatási szervek ennek a programnak a segítségével dolgozzák fel a hozzájuk benyújtott egészségbiztosítási pénzbeli ellátásokra vonatkozó igényeket. Az utazási költségtérítéssel kapcsolatos feladatokat is ez a rendszer kezeli. A program statisztikai moduljában kerülnek rögzítésre a társadalombiztosítási kifizetőhelyek számára az OSAP-ban<sup>128</sup> előírt pénzbeli ellátásaikra vonatkozó statisztikai adat-szolgáltatások adatai.
4. **FOGLINFO**: az OEP foglalkoztatói törzse, amely az NAV<sup>129</sup> (APEH) adatszolgáltatására épül. Az állami adóhatóságtól érkező biztosított bejelentések foglalkoztatókra vonatkozó adatai kerülnek itt tárolásra. Minden olyan foglalkoztató jelentésen szereplő adata bekerül automatikusan a nyilvántartásba, amely korábban nem szerepelt benne. A BSZJ, amelyben csak a foglalkoztató nyilvántartási száma kerül rögzítésre amennyiben szükséges on-line a FOGLINFO adatbázisából kéri le a foglalkoztatók adatait.
5. **BÉVER** (Békéscsabai Vényellenőrző Rendszer): Ez a rendszer tartja nyilván a gyógyszerterákat. Alapvető funkciója azonban nem a nyilvántartás, hanem a gyógyszerárakkal, a gyógyászati segédeszköz forgalmazókkal és a gyógyfürdő ellátást nyújtó szolgáltatókkal történő elszámolás. Az elszámolás a szolgáltatók által (heti, havi rendszerességgel) küldött ún. e-jelentések alapján történik meg.
6. **VIREP**: a közgyógyellátottak virtuális elektronikus pénztárcájának adatait kezelő (VirEP) rendszer, amely lehetőséget nyújt (on-line módon) a patikák részére, hogy az OEP hatósági nyilvántartásából, a közgyógyellátott közgyógyellátási jogosultságáról, a rendelkezésre álló gyógyszerkeretről és az igazolványról érvényességi adatokat kérjenek le.
7. **JELENT**: a Tbj. szerint csak egészségügyi szolgáltatásra jogosultak jogviszonyának jelentésre szolgáló program.
8. **SZERK**: iktatási, irat-nyilvántartási feladatokat ellátó rendszer az OEP-en belül. A NAV-tól érkező jelentések feldolgozásában is részt vesz, mivel közreműködik a foglalkoztatók azonosításában, a jelentéseket iktatószámmal látja el.
9. **KÜLFI**: Az Ebtv. 80. § (5) bekezdése előírja, hogy ha az uniós rendeletek vagy a Magyar Köztársaság által kötött nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó személy, valamint a Tbj. 11. §-a a) pontjának hatálya alá tartozó magyar állampolgár TAJ-jal rendelkezik, köteles a külföldön,<sup>130</sup> illetve a nemzetközi szervezet szociális biztonsági rendszerében létrejött biztosítását és annak megszűnését 15 napon belül bejelenteni az egészségbiztosítónak. A rendszer végzi a bejelentések nyilvántartását és kezeli az ezzel kapcsolatos feladatokat. A külföldön létesített

<sup>127</sup> A pénzbeli ellátásokra (táppénz, baleseti táppénz, terhességi-gyermekágyi segély, gyermekgondozási díj) vonatkozó részletes szabályokat a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997.évi LXXXIII. törvény (Ebtv.) tartalmazza.

<sup>128</sup> OSAP: Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program.

<sup>129</sup> NAV (APEH): Nemzeti Adó- és Vámhivatal (2011-et megelőzően Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal).

<sup>130</sup> Ez a bejelentési kötelezettség csak az Európai Gazdasági Térség valamely tagállamában vagy a Magyarország által kötött nemzetközi egyezmény szerinti országban létesített biztosítási jogviszonyokra vonatkozik.

biztosított jogviszony bejelentést követően átmeneti időre felfüggeszti a TAJ-t, a visszaérkező állampolgároknál pedig visszaállítja azt.

10. **EPÉNZ:** az egészségügyi szolgáltatók finanszírozásban közreműködő rendszer. Nyilvántartja a finanszírozási szerződések alapadatait és támogatja a szolgáltatók teljesítményjelentésinek feldolgozását.
11. **MEGÁLL:** a Tbj. 34-35. §-ban foglaltak szerint az egészségügyi szolgáltatásra egyéb jogcímen nem jogosult személy megállapodást köthet a saját, valamint a vele együtt élő gyermeke egészségügyi szolgáltatásának biztosítására. A rendszer kezeli, tartja nyilván a megállapodásokból adódó fizetési kötelezettségeket és biztosítja a TAJ szám kiadását. A megállapodást követően a szükséges adatok automatikusan bekerülnek a TAJ-BSZJ rendszerbe.
12. **EFORM:** migránsok szociális biztonságát koordináló rendeletegyüttesek végrehajtását segítő informatikai rendszer, amelynek célja, hogy biztosítsa az OEP és az EU-n (valamint más, kétoldalú egyezményekkel érintett országokon) belüli külföldi biztosítók közötti finanszírozási, elszámolási feladatok végrehajtását. Ebbe beletartozik az ügyintézéshez szükséges adatok nyilvántartása, a nyilvántartásba felvett személyek adatainak feldolgozása Harmadik országbeli állampolgár adatait akkor tartalmazhatja a nyilvántartás, ha az adott ország, Magyarországgal kétoldalú nemzetközi egyezményt kötött. Magyarországnak az alábbi országokkal van ilyen jelegű egyezménye.

## 5. melléklet

Az OEP TAJ-BSZJ rendszernek külső adatkapcsolatai:

1. **KEK KH** heti rendszerességgel szolgáltat adatokat az általa kezelt Személy- és Lakcím Nyilvántartási Rendszerből.<sup>131</sup> Az adatszolgáltatás bérelt vonalon történik. A KEK KH a következőkről szolgáltat adatokat: a nyilvántartásában szereplő polgár viselt családi és utónevének, (születési családi és utónevet is, nők esetében leánykori), anyja nevének, születési helyének és időpontjának, családi állapotának, lakóhelyének, tartózkodási helyének változásáról, továbbá az érintett elhalálozásáról, az ország végleges elhagyásáról. Az OEP a rendszerébe bekerülő személyre, azok adatainak megküldésével kapcsolati kódot kérhet. A kapcsolati kóddal rendelkezőkre vonatkozóan szinkronon kérhető. Az újszülöttek kérés nélkül, a KEK KH SZL automatikus adatszolgáltatása alapján kapcsolati kóddal kerülnek a rendszerbe. A friss adatok betöltődnek a TAJ adatbázisba.
2. **NAV (APEH)**: két nagy körrel szolgáltat adatokat az OEP-nek, egyrészt a biztosítottakról<sup>132</sup> másrészt az egészségügyi szolgáltatási járulék fizetésre kötelezettekről.<sup>133</sup> Az adatszolgáltatásokat a NAV MQS rendszeren keresztül teljesíti. Ez teszi lehetővé, hogy az adóhatósághoz beérkezett és feldolgozott jelentések azonnal átadásra kerülhessenek az OEP részére.
3. **ONYF** a nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülők bejelentését teljesíti az OEP felé. A bejelentés a két szervezet közötti megállapodásban előírt gyakorisággal és módon történik. A bejelentett tételek bekerülnek a BSZJ rendszerbe, ahol megtörténik a jogviszonyok képzése.
4. **BVOP (Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága)** a fogva tartottakról teljesíti a bejelentéseket az OEP felé, melyet a *Jelent* program speciális változatával készíti el és CD-re kiírva juttatja el az OEP-nek. A jelentett tételek feldolgozásáról az OEP válaszfájlt készít, amely a hibákat is tartalmazza. A válaszfájl az OEP szintén CD-n küldi meg a BVOP részére. A hibás tételeket a BVOP a következő jelentéskor javítva megismétli.
5. **OH (Oktatási Hivatal)**, mint a közoktatási információs rendszer, illetve a felsőoktatási információs rendszer működtetője a Tbj. 16. § (1) bekezdés i) pontja alapján egészségügyi szolgáltatásra jogosult tanulók, hallgatók jogviszony bejelentését végzi az OEP felé. Az adatszolgáltatást a *Jelent* programmal készíti el és elektronikus úton küldi meg az OEP-nek. A jelentett tételek feldolgozást követően bekerülnek a BSZJ nyilvántartásba.
6. **NFSZ** - a hivatalon belül működő Foglalkoztatási Hivatal (FH) és az OEP a két szervezet közötti megállapodásnak megfelelően rendszeresen adatot cserél egymással. Az adatszolgáltatás célja az FH adatok validálása. Az eljárás bérelt vonalon működik.

---

<sup>131</sup> Az adatszolgáltatás jogszabályi alapját a személyazonosító jel helyébe lépő azonosítási módokról és az azonosító kódok használatáról szóló 1996. évi XX. törvény 37. § (1) bekezdés b) pontja adja.

<sup>132</sup> 2007. január 1-től a foglalkoztatóknak a biztosítottak bejelentési kötelezettségét csak az állami adóhatóság felé kell teljesíteniük a hivatal T1041-es nyomtatványán.

<sup>133</sup> A Tbj. 39. § (2) bekezdése szerint az a belföldi személy, aki nem biztosított és egészségügyi szolgáltatásra sem jogosult köteles meghatározott összegű egészségügyi szolgáltatási járulékot fizetni.

## 6. melléklet

### OEP pénzbeli ellátások adatbázisai

1. A társadalombiztosítási szerv hatáskörébe tartozó biztosítottak esetében:  
személyi adatok (név, születési név, anyja neve, születési hely és idő), gyermek személyi adatai, állampolgárság, lakóhely (vagy tartózkodási hely), TAJ, foglalkoztatóra vonatkozó adatok, az ellátás megállapításához szükséges jövedelemi adatok.
2. A társadalombiztosítási kifizetőhelyek hatáskörébe tartozó biztosítottak esetében (csak statisztikai adatgyűjtésből származó adatok):  
TAJ, születési idő, nem, gyermek TAJ száma, gyermek születési ideje, ellátás alapjául szolgáló naptári napi jövedelem.
3. Egészségügyi szolgáltatók finanszírozási adatai.<sup>134</sup>

#### Háziorvosi betegforgalma:

- házi orvosi szolgálat kódja, házi orvos kódja, neve, személyazonosító típusa, TAJ, törzskarton sorszáma, ellátásra vonatkozó adatok (ellátás dátuma, helye, ideje, formája), érvényes biztosítás országa vagy a beteg állampolgársága, diagnózis BNO kódja, továbbküldést indokló diagnózis BNO kódja, gyógyszer és/vagy gyógyászati segédeszköz rendelést indokló diagnózis BNO kódja, rendelt gyógyszer és/vagy gyógyászati segédeszköz azonosítója (TTT kód), rendelés jogcíme, közgyógyellátási igazolvány száma és érvényességi dátuma, szűrés kód, szűrés diagnózis BNO kód.
4. Fogászati ellátás:  
személyazonosító jel és annak típusa, érvényes biztosítás országának vagy a beteg állampolgárságának kódja, nem, születési idő, kezelt fog jelölése, diagnózis BNO kódja, beavatkozás kódja.
5. Járóbeteg-szakellátás:  
személyazonosító jel és annak típusa, érvényes biztosítás országának vagy a beteg állampolgárságának kódja, születési idő, lakcím, nem, diagnózis (BNO kód), beavatkozások (OENO kód), vizsgálatkérésekre utaló jelzések, felírt vények darabszáma.
6. CT/MRI:  
személyazonosító jele és annak típusa, állampolgárság, születési idő, nem, vizsgálat időpontja, vizsgálat kódja (WHO kód), vizsgálatot indikáló diagnózis BNO kódja, vizsgálat utáni diagnózis BNO kódja.
7. Művesekezelés:  
személyazonosító jel és annak típusa, nem, születési idő, állampolgárság, kezelés indokául szolgáló diagnózis BNO kódja, ellátás típusának kódja, orvos azonosítója, kezelés során felhasznált eszközökre és gyógyszerekre vonatkozó információk.
8. Otthoni szakápolás és otthoni hospice ellátás:  
TAJ, születési idő, nem, lakcím, tevékenységkódok.
9. Fekvőbeteg-szakellátás:  
személyazonosító jel és annak típusa, nem, születési idő, felvétel időpontja, felvevő osztály, elbocsátás időpontja, a beteg további útja, a beutaló orvos valamint az ellátó orvos kódja, diagnózis típusa, diagnózis BNO illetve FNO kódja, beavatkozás jellege, beavatkozás OENO kódja, újszülött testsúlya, baleset minősítése.
10. Tétéles elszámolású eszközök és a nagy értékű műtéti beavatkozások:

<sup>134</sup> Az egészségügyi szolgáltatók jelentéseinek adattartalmát, a beküldendő rekordképeket az egészségügyi szolgáltatások Egészségbiztosítási Alapból történő finanszírozásának részletes szabályairól 43/1999 (III. 3.) Korm. rendelet mellékletei tartalmazzák. A jelentésekben szereplő személyes és érzékeny adatokat az OEP 15 évig kezelheti (ha az adatkezeléssel érintett ügyben bírósági eljárás indult, akkor az ügy lezárásának időpontjáig). Ezt követően az adatokat már csak személyes azonosításra alkalmatlan módon lehet tárolni.

személyazonosító jel és annak típusa, nem, születési idő, állampolgárság, a beavatkozás időpontja, az eszköz felhasználását/az elvégzett beavatkozást indikáló diagnózis BNO kódja, eszköz/implantátum felhasználása során végzett beavatkozás OENO kódja.

11. Tételes elszámolású gyógyszerek:

személyazonosító jel és annak típusa, nem, születési idő, állampolgárság, a gyógyszert egyértelműen azonosító egyéb adatok (felhasznált gyógyszer 5 jegyű jelentő kódja és TTT kódja).

12. Betegszállítás:

az állomás azonosítója, betegszállítási adatlap száma, megrendelő orvos kódja, kísérő orvos azonosítója, TAJ vagy egyéb azonosító, a szállítás indokául szolgáló diagnózis BNO kódja, betegfelvevő-betegátadó intézmények kódja, betegfelvétel-betegátadás helye (közigazgatási kódja).

13. Gyógyszer, gyógyászati segédeszköz, gyógyfürdő adatok:

igénybevevő azonosítója (TAJ és az állampolgárság kódja), születési idő, közgyógyellátási igazolványszám (ha az igénybevevő közgyógyellátásra jogosult), vény felírás dátuma, vény beváltás dátuma, vény beváltás helye, orvospecsét száma, TTT-kód, termékkód, indikáló diagnózis BNO kódja.

## 7. melléklet

Az EMMI migrációs jellegű adatgyűjtését meghatározó egyes jogszabályok

1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról

20/1997 (II.13.) Kormányrendelet a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX törvény végrehajtásáról

31/2005 (XII.22) OM rendelet a nevelési- oktatási intézmények névhasználatáról

2008. évi LXXXI törvény egyes adók és járuléktörvények módosításáról

1997. évi LXXX törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről

1993. évi XLVI. törvény a statisztikáról

288/2009 (XII. 15) Kormányrendelet az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program adatgyűjtéseiről és adatátvételeiről

11/1994 (VI.8) MKM rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről

23/2004 (VIII.27) OM rendelet a tankönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről

100/1997 (VI: 13) Kormányrendelet az érettségi vizsga vizsgaszabályzatainak kiadásáról

362/2011 (XII: 30) Kormányrendelet az oktatási igazolványokról

2011. évi CXII törvény az információs önrendelkezési jogról és az információs szabadságról

## 8. melléklet

### **Külföldi hallgatók statisztikai tábla megjelenései:**

*Intézményenkénti, kari, képzési helyenként*

a03t26 Összesített hallgatói adatok (szintenként, tagozatonként ebből külföldi)

a03t19 Az intézmény által fenntartott kollégiumban lakó hallgatók száma

a03t20 A felsőoktatási intézmény által bérelt férőhelyen lakó hallgatók száma

a03t17 Diákotthonban lakó hallgatók száma

*Intézményenként, karonként, képzési helyenként, tagozati szintű bontás,*

a04t01\_ö A hallgatók száma szakonként, évfolyamonként összesen

a04t02 PHD-DLA szervezett képzésben résztvevő hallgatók évfolyam és tudományág szerint

a04t02\_ö PHD-DLA szervezett képzésben résztvevő hallgatók évfolyam és tudományág szerint összesen

a04t03 Külföldi hallgatók száma országok szerint

a04t40 A nem Magyarországon állandó lakóhelyű hallgatók száma az állandó lakhely országa szerint

a04t41 A hallgatók száma az előző iskolai végzettség országa szerint (Az adott képzési szintre való bejutáshoz szükséges végzettség megszerzésének helye.) (összesenből nem magyar állampolgár)

a04t05 Az új belépők (ISCED) elővégzettsége (szintenként külföldi)

a04t06 A hallgatók száma a szülők (hallgatók) állandó lakhelye szerint (szintenként külföldi)

a04t08 A hallgatók egyéb adatai (szintenként (külföldi, állandó lakos külföldi, magyar nemzetiségű külföldi, magyar nemzetiségű külföldi állandó lakos, külföldi résztanulmányokat folytat, az intézményben résztanulmányokat folytató külföldi,

a04t11 A hallgatóknak nyújtott ösztöndíjak, támogatások (Októberi kifizetés vagy tervezet alapján) (szintenként, Ösztöndíjban, támogatásban részesülő hallgatókból a külföldi, összes gyűjtött támogatásból a külföldi létszám)

a04t12 A hallgatók által fizetett díjak és térítések (Októberi befizetés vagy tervezet alapján) (szintenként a külföldi,

*Tagozatonként, az oklevelet szerzettek*

a04t13 Záróvizsgán megjelent, felsőfokú szakképzettséget, oklevelet, tudományos fokozatot szerzettek száma szakok szerint

### **Nemzetközi adatszolgáltatás táblái**

- A nemzetközi külföldi gyermekekre, tanulókra, hallgatókra vonatkozó magyar adatszolgáltatás, az ún. UOE (UNESCO-OECD –EUROSTAT) harmonizált éves adatgyűjtése az oktatásra vonatkozóan 3 táblát tartalmaz.
- A kérdések a közoktatásban az oktatási szintek, uniós/nem uniós állampolgárság szerinti, nemek szerinti bontását tartalmazza.
- A kérdések a felsőoktatásban a mobil, illetve külföldi hallgatók oktatási területeken, oktatási szintek, uniós/nem uniós állampolgárság szerinti, nemek szerinti, illetve állampolgárság szerinti bontását tartalmazza. Az állampolgárság bontása az ENSZ szabvány szerinti területi besorolását használja
- A hivatkozott 88/2011/EU rendelet értelmében az adatszolgáltatás nem kötelező a migráns tanulókra vonatkozóan.



## 9. melléklet

Közösségi jogszabályok:

Az Európai Parlament és a Tanács 883/2004/EK Rendelete (2004. április 29.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról (továbbiakban: Alaprendelet), valamint az Európai Parlament és a Tanács 987/2009/EK rendelete (2009. szeptember 16.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet végrehajtására vonatkozó eljárás megállapításáról (továbbiakban: Vhr.);

A Tanács 1408/71/EGK Rendelete (1971. június 14.) a szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról (továbbiakban: korábbi alaprendelet), valamint a Tanács 574/72/EGK rendelete (1972. március 21.) a szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló 1408/71/EGK rendelet végrehajtására vonatkozó szabályok megállapításáról (továbbiakban: korábbi: Vhr.);

Az Európai Parlament és a Tanács 1231/2010/EU Rendelete (2010. november 24.) a 883/2004/EK rendelet és a 987/2009/EK rendelet harmadik országok e rendeletek által csupán állampolgárságuk miatt nem érintett állampolgáiraival való kiterjesztéséről.

Kétoldalú szociálpolitikai és szociális biztonsági egyezmények<sup>135</sup>:

Magyar – szovjet szociálpolitikai egyezmény: 1963. évi 16. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a Magyar Népköztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége között, a szociális ellátás területén való együttműködés tárgyában, Budapesten, az 1962. december 20-án kötött egyezmény;

Magyar – jugoszláv szociálpolitikai egyezmény: 1959. évi 20. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a Magyar Népköztársaság Kormánya és a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság Kormánya között, állampolgáraik szociális biztonságával kapcsolatos kérdések rendezése tárgyában, Budapesten, az 1957. évi október hó 7. napján kötött egyezmény;

Magyar – kanadai szociális biztonsági egyezmény: 2003. évi LXIX. törvénnyel kihirdetett, a Magyar Köztársaság és Kanada között, a szociális biztonságról szóló, 2002. március 4-én aláírt egyezmény;

Magyar – horvát szociális biztonsági egyezmény: 2005. évi CXXV. törvénnyel kihirdetett, a Magyar Köztársaság és a Horvát Köztársaság között a szociális biztonságról szóló, 2005. február 8-án aláírt egyezmény;

Magyar – québeci szociális biztonsági megállapodás: 2006. évi XVII. törvénnyel kihirdetett, a Magyar Köztársaság Kormánya és Québec Kormánya között, a szociális biztonságról szóló, Ottawában, 2004. május 12-én aláírt megállapodás.

---

<sup>135</sup>Az egyezményeket a továbbiakban a Magyarországgal szerződő félre utalással említjük.

Magyar – koreai szociális biztonsági egyezmény: 2006. évi LXXIX. törvénnyel kihirdetett, a Magyar Köztársaság és a Koreai Köztársaság között, a szociális biztonságról szóló, 2006. május 12-én aláírt egyezmény;

Magyar – montenegrói szociális biztonsági egyezmény: 2008. évi LXXII. törvény kihirdetett, a Magyar Köztársaság, valamint Montenegró Köztársaság között a társadalombiztosításról és a szociális biztonság egyes kérdéseiről szóló szociális biztonsági egyezmény;

Magyar – boszniai-hercegovinai szociális biztonsági egyezmény: 2009. évi II. törvénnyel kihirdetett, a Magyar Köztársaság és Bosznia-Hercegovina között, a szociális biztonságról szóló egyezmény.

## 10. melléklet

### *A lekérdezhető adatok körének bővítése a jelenlegi jogszabályi környezet változtatása nélkül*

Jelenleg az adatbázisba minden olyan adat rögzíthető, amelyet a jogszabályok a munkavállalási engedélyek, a bejelentések, valamint az EU Kék Kártya kapcsán előírnak.

Az előző fejezetben felsoroltuk, hogy a Nemzeti Munkaügyi Hivatalban működő lekérdező rendszerben az engedélyek, a bejelentések és az EU Kék Kártya kapcsán milyen információkat tudunk lekérni (állampolgárság, életkor stb.).

Ezek az információk közel sem jelentik azonban a rögzített adatok teljes körét, csupán egy szűk szeletét. Ez mind érvényesnek tekinthető az egyéni munkavállalási engedélyek, a foglalkoztatók által megtett bejelentések és az EU Kék Kártya kapcsán is.

A lekérdező rendszerben azonban csak az előző fejezetben szereplő adatok kérdezhetőek jelenleg le. Fontos kihangsúlyozni, hogy ez a Nemzeti az állítás Munkaügyi Hivatalban működő lekérdező rendszerre igaz. A rendszert külső informatikus üzemelteti, akinek üzemeltető jogköre lévén saját fejlesztői környezetében lehetősége van az adatbázisból az összes információ kinyerésére. Felhívjuk a figyelmet, hogy ezért a továbbiakban a fejlesztési javaslatok a Munkaügyi Hivatal lekérdező rendszerére vonatkoznak.

Azonban egy releváns fejlesztési opcióként fogalmazható meg, hogy az eddig nem elérhető, de a nyomtatványokon szereplő, majd berögzített információk váljanak elérhetővé, lekérhetővé a Nemzeti Munkaügyi Hivatalban működő lekérdező felületen is. Nyilvánvalóan nem várható el, hogy a rendelkezésre álló hatalmas adathalmaz minden eleme elérhetővé váljon, hiszen ez önmagát a lekérdezést nehezítené meg, tenné átláthatatlanná.

Ennek ellenére néhány fontosabb olyan adat kiemelhető, amely releváns információkkal bővítené a döntéshozók, foglalkoztatáspolitikai programok kidolgozásáért felelős szakemberek, elemzők számára szükséges tudáselemeket.

Az egyéni munkavállalási engedélyekre vonatkozóan az alábbi rögzített adatszoportokkal, mint elérhető dimenziókkal való kibővítés által válik elérhetővé adataink bővülése:<sup>136</sup>

---

<sup>136</sup> Az alábbi felsorolásban azokat az adatokat emeltük ki, amelyeket az ügyintézők az egyéni munkavállalási engedélyek nyomtatványainak adatai alapján rögzítenek.

<b>1. Település</b>
<b>2. Heti óraszám</b>
<b>3. Teljes, vagy rész munkaidős foglalkoztatás</b>
<b>4. Havi alaphét</b>
<b>5. Kölcsönzött munkaerő</b>
<b>6. Saját, vagy hozzátartozó jogán</b>
<b>7. Határozott, vagy határozatlan jogviszony</b>
<b>8. Kiküldetés</b>
<b>9. Munkaviszony megszűnés módja</b>
<b>10. Szakképesítés</b>
<b>11. Engedélyezés, illetve elutasítás joghely szerint</b>
<b>12. Gazdálkodási forma</b>
<b>13. Foglalkoztató létszáma</b>
<b>14. Nem</b>

A felsorolt adatok elérhetőségével olyan információk is elérhetővé válnak, amelyek már kutatók számára is releváns információkat biztosítanak.

Különösen mondhatjuk ezt akkor, ha ezek az adatok a lekérdező rendszerbe való beemelésen túlmenően, a már meglévő adatokkal is kombinálhatóak lennének. Ennek révén már olyan részletgazdag információk válnak elérhetővé, amelyek kutatói igényeket is nagymértékben elégítenének ki.

Végül itt fontos megjegyeznünk azt is, hogy a fent említett adatokkal az EU Kék Kártyákhoz köthető, elérhető adatsorozat is bővíthető lenne az egyéni munkavállalási engedélyeknél, az előbbi táblázatban szereplő információkkal.

Az egyéni munkavállalási engedélyekhez hasonlóan a foglalkoztatók által bejelentett munkavállalókról lekérdezhető információtartalom is növelhető lenne az alábbi dimenziókkal:

<b>1.1. Település</b>
<b>1.2. Joghely</b>
<b>1.2.1. Szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező</b>
<b>1.2.2. Harmadik országbeli</b>
<b>1.2.3. Menekült, oltalmazott</b>
<b>1.3. Foglalkoztatási jogviszony típusa</b>
<b>1.4. Gazdálkodási forma</b>

## 11. melléklet

### *A lekérdező rendszer korszerűsítésére vonatkozó javaslatok*

A jelenlegi lekérdező felület fejlesztése több aspektusból közelíthető meg. Elsőként arra térnénk ki, hogy a lekérhető adatok feldolgozása meglehetősen időigényes, ugyanis a lekérdezések eredményeképpen elemi adatokat kapunk, amelyeket aggregálni szükséges.

Mindez azt jelenti, hogy ha állampolgárságonként kérdezzük le az egyéni munkavállalási engedélyeket, az EU Kék Kártyákat vagy bejelentett egyének számát egy adott időszakra, vagy időpontra, akkor minden érintett állampolgárság, egyenként külön sorban fog szerepelni a lekérdezésben. Ennek értelmében például az adott állampolgárság megnevezése mellett az adott állampolgárok részére kiadott vagy érvényes egyéni munkavállalási engedélyek száma szerepel az adott sorban. A következő sorban pedig értelemszerűen a következő állampolgárságot és a hozzá tartozó adatot találjuk.

A nemzetgazdasági ágak (TEÁOR<sup>137</sup>), valamint a foglalkozások (FEOR<sup>138</sup>) esetében 4 számjegyre lebontva kapjuk meg az adatokat. Ez azt jelenti, hogy a lekérdezésben minden sor egy négyjegyű TEÁOR/FEOR számmal kezdődik, mellette találjuk az érintett állampolgárság megnevezését – aki részére például az engedélyt kiadták, vagy aki érvényes engedéllyel rendelkezett, vagy akit bejelentett a foglalkoztató –, e mellett pedig a kiadott/érvényes egyéni engedélyek, EU Kék Kártyák, valamint a foglalkoztatók által bejelentett külföldi állampolgárok számadatait.

Az életkor és az iskolai végzettség esetében szintén soronként listázza ki az egyes életkor és iskolai végzettség szerinti kategóriákat a program, a kategóriák megnevezése mellett találjuk az érintett állampolgárságot, majd pedig az adatokat. Egy iskolai végzettséghez, korkategóriához több állampolgárság is tartozhat, attól függően, hogy hány engedély adtak ki, vagy hány engedély volt érvényben bizonyos állampolgárságok esetében. Ezért ha a felhasználó az iskolai végzettségre kíváncsi, de az állampolgárságra nem, akkor a lekérdezés sorait az iskolai végzettség kategóriáinként összegeznie kell.

Az eddig említett információk a lekérdezés egyes sorait jellemezték, ezekre vonatkoztak. Minden említett lekérdezésben a kereszt táblák oszlopai a 19 megye, valamint Főváros, illetve régió szerinti összesítést mutatják, s így csoportosítják az adatokat. Területre vonatkozó adatokat tehát így nyerhetünk ki a rendszerből.

---

<sup>137</sup> TEÁOR: Tevékenységek Egységes Osztályozási Rendszere

<sup>138</sup> FEOR: Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere

A lekérdező rendszer ezek alapján előre meghatározott, programozott keresztáblák lekérdezésére ad lehetőséget, tehát a program használója csak az informatikus által meghatározott keresztáblákat kérheti le, a következő kombinációkban:

<b>Állampolgárság – Terület</b>
<b>4 számjegyű TEÁOR – Terület</b>
<b>4 számjegyű FEOR – Terület</b>
<b>Életkor – Terület</b>
<b>Iskolai végzettség – Terület</b>

Ezeket az adattáblákat az egy adott időpontban érvényes egyéni munkavállalási engedélyekre, EU Kék Kártyákra valamint egy adott időszakban kiadott egyéni munkavállalási engedélyekre, EU Kék Kártyákra és a foglalkoztatók által bejelentett külföldi állampolgárok adataira vonatkozóan tudjuk lekérdezni. Mégpedig úgy, hogy a lekérdező rendszerbe beírjuk az adott időszakot, vagy az adott időpontot és az előre beprogramozott, adott keresztábla lehívására alkalmas gomb megnyomásával megkapjuk a lekérdezést, abban a formában, ahogy a fejezet elején kifejtettük.

Láthatjuk, hogy a jelenlegi rendszer erőteljesen meghatározza, behatárolja, hogy a felhasználó mit érhet el a rendszerben. E helyett olyan rendszerre lenne szükség, amely a felhasználónak lehetőséget ad arra, hogy ő maga állítsa be, hogy a lekérdezendő keresztáblának a sorában, valamint oszlopában milyen információt szeretne látni.

Ahogy már korábban említettük és az előbbieken le is írtuk, jelenleg mindig elemi adatokat kapunk. Ez rendkívül megnehezíti a felhasználó dolgát, hiszen ha elemzést akar készíteni, akkor az alapjául szolgáló táblákhoz az állampolgárságokat csoportosítani kell, a 4 számjegyű TEÁOR kódokat összesíteni kell például nemzetgazdasági ágak szintjére, majd az adott betűkódot megnevezéssel kell ellátni. Ugyanezt az utóbbi metódust a 4 számjegyű FEOR kódoknál is el kell végezni. Az életkor és iskolai végzettség szerinti kategóriák mentén az adatokat szintén összesíteni kell.

Ez a folyamat rendkívül időigényesnek tekinthető. Komoly problémaként jelentkezik ez akkor, amikor döntéshozók, elemzők, kutatók, szervezetek, nemzetközi szervezetek számára szükséges adatokat szolgáltatni. Sokszor gátolja az időigényes táblakészítés a gyors adatszolgáltatás teljesítésének lehetőségét.

Ezt a jelenlegi lekérdező rendszert úgy lenne szükséges fejleszteni, hogy gyorsan és az adott igénynek megfelelő adattáblák elérhetőek legyenek. Tehát az elérhető keresztáblák ne legyenek előre meghatározott jellegűek. A felhasználónak önállóan legyen arra lehetősége, hogy keresztábla esetében mit szeretne a sorokban, mit pedig az oszlopokban látni, mindezt pedig egy adott listából ki tudja választani.

Itt azonban nem csak arra van szükség, hogy a felhasználó az adott dimenziót ki tudja választani, hanem arra is, hogy az általa kiválasztott dimenzió adatai ne (csak) elemi adatként jelenjenek meg.

Tehát az állampolgársággal kapcsolatos adatoknál a felhasználónak legyen arra lehetősége, hogy olyan adattáblát tudjon lekérdezni, ahol az állampolgárságok országonként csoportosítva vannak, az alábbiak szerint:

---

**Európai Unió 15 tagállama**

**Európai Unió 27 tagállama**

**Magyarországgal szomszédságban lévő Európai Uniós tagállamok**

**Magyarországgal szomszédságban lévő nem Európai Uniós tagállamok**

**Európán kívüli országok**

---

Ennek értelmében a lekérdezésben egy csoporton belül látja az összes állampolgárságot és annak összesen sorát minden ország csoport esetében.

Nagyon fontos továbbá, hogy ezekhez az állampolgárságokhoz a felhasználó maga dönthesse el: a keresztábra oszlopaiban akarja-e az adatokat még valamilyen bontásban látni, vagy nem él ezzel a lehetőséggel. Ezt célszerűnek tartjuk minden további dimenzió esetében biztosítani.

A nemzetgazdasági ágakra vonatkozó adatoknál pedig a fejlesztés célja az kell legyen, hogy a felhasználó alapbeállításként nemzetgazdasági ágakra lebontva, megcímzett, szöveges formában, az alábbi formában tudjon adatot lekérdezni:

---

**Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat**

**Bányászat, kőfejtés**

**Feldolgozóipar**

**Villamos energia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás**

**Vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyződésmntesítés**

**Építőipar**

**Kereskedelem, gépjárműjavítás**

**Szállítás, raktározás**

**Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás**

**Információ, kommunikáció**

**Pénzügyi, biztosítási tevékenység**

**Ingatlanügyletek**

**Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység**

**Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység**

**Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás**

**Oktatás**

---

---

**Humán-egészségügyi, szociális ellátás****Művészet, szórakoztatás, szabadidő****Egyéb szolgáltatás**

---

Emellett pedig arra is legyen lehetősége, hogy ha ágazatra, alágazatra, szakágazatra (4 számjegyű TEÁOR) vonatkozó adatot szeretne valamelyik nemzetgazdasági ágon belül vizsgálni, akkor arra is legyen lehetősége.

Ezeket a fejlesztési lehetőségeket fogalmazhatjuk meg a foglalkozások osztályozási rendszerével kapcsolatban is. Tehát javasolható, hogy alapbeállításként a felhasználó a foglalkozási főcsoportokat tudja lekérdezni:

---

**Fegyveres szervek foglalkozásai****Gazdasági, igazgatási, érdek-képviselői, törvényhozók****Felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások****Egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások****Irodai és ügyviteli (ügyfélkapcsolati) foglalkozások****Kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások****Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások****Ipari és építőipari foglalkozások****Gépkezelők, összeszerelők, járművezetők****Szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások**

---

Ha pedig valamely főcsoporton belül foglalkozásra, munkakörre (4 számjegyű FEOR) vonatkozó adatot szeretne lekérdezni, akkor ezekhez a részletesebb adatokhoz is hozzá tudjon jutni.

Az életkori csoportokra vonatkozó adatok tekintetében a lekérdezhető táblában az alábbi formában jelenjen meg úgy, hogy a felhasználónak a letöltést követően ne legyen szükséges az egyes sorokat a korábbiakban említett okok miatt<sup>139</sup> még összesíteni:

---

**19 éves és ezalatt****20-24 éves****25-34 éves****35-44 éves****45-54 éves****55 éves és afelett**

---

---

<sup>139</sup> Ez a megoldás a jelenlegi rendszerhez képest nem jelent visszalépést, ugyanis, ha lehetővé válik a felhasználó számára a sorok és oszlopok adatainak tetszőleges kiválasztása, akkor ugyanezeket az információkat le tudja kérdezni a rendszerből.



Az életkori kategóriák mintájára az iskolai végzettség, további összesítési művelet nélkül az alábbi formában lenne szükséges, hogy megjelenjen a lekérdezendő tábla soraiként és ne legyen szükséges a végzettség egyes kategóriák szerint összegezni a lekérdezés sorait:

<b>8 általánosnál kevesebb</b>
<b>8 általános</b>
<b>Szakiskola</b>
<b>Szaktanácsképző</b>
<b>Szakközépiskola</b>
<b>Gimnázium</b>
<b>Technikum</b>
<b>Főiskola</b>
<b>Egyetem</b>
<b>Egyéb</b>
<b>Ismeretlen</b>

Ahogy említettük, az állampolgárság, nemzetgazdasági ág, foglalkozási főcsoport, életkor és iskolai végzettség dimenziója mellé a felhasználó szabadon társíthassa be, hogy milyen más szempont szerint kívánja lekérdezni az adatokat. Ez a megoldás lehetővé teszi, hogy a jelenlegi rendszerhez képest ne csökkenjen a felhasználó által elérhető információmennyiség.

Emellett az is fontos, hogy az 1.1. fejezetben, a lekérdező rendszerbe beépítendő dimenziókat egymással, illetve a jelen fejezetben említett dimenziókkal kombinálni lehessen. Természetesen csak azokban az esetekben, ahol ez informatikailag kivitelezhető.

Nagyon fontos, hogy azokat az elemzési dimenziókat, amelyeket egymással kombinálni lehet, azt a felhasználó valóban használni is tudja, el tudja érni. Ő tudja meghatározni, hogy a lehetőségek keretei között mit kíván megvizsgálni. Ez elsősorban az adatok kutatói mélységben való elemzésénél lehet kiemelten releváns.

